

Sveučilište u Splitu
Sveučilišni studijski centar za stručne studije

PODUZETNIČKA INFRASTRUKTURA

Skripta

Autorice: Slađana Brajević, pred.
Mr. sc. Ivona Šustić, v. pred.

Split, veljača 2012.

SADRŽAJ

1. PODUZETNIČKA INFRASTRUKTURA	4
1.1. Pojmovno određenje poduzetničke infrastrukture	4
1.2. Mala i srednja poduzeća – uloga u gospodarskom razvoju	6
2. ZAKONODAVNA INFRASTRUKTURA	11
2.1. Vlada Republike Hrvatske	11
2.2. Pravno-organizacijske forme poduzetništva	15
2.2.1. Trgovačka društva	16
2.2.2. Oblici trgovačkih društava	17
2.2.3. Obrt	19
PITANJA ZA RASPRAVU I PRIJEDLOG TEMA ZA SEMINARSKE RADOVE (1 – 2)	22
3. INSTITUCIJSKA INFRASTRUKTURA	23
3.1. Ministarstvo gospodarstva i Ministarstvo poduzetništva i obrta	25
3.1.1. Program poticanja međunarodne konkurentnosti i internacionalizacije gospodarstva Republike Hrvatske 2009. – 2010.	26
3.1.2. Program poticanja malog i srednjeg poduzetništva 2008. – 2012	26
3.2. Hrvatska agencija za malo gospodarstvo – HAMAG	28
3.3. Hrvatska banka za obnovu i razvoj – HBOR	30
3.4. Hrvatski zavod za zapošljavanje	32
3.5. Hrvatska gospodarska komora – HGK	33
3.5.1. Javne ovlasti Hrvatske gospodarske komore	37
3.5.2. Hrvatska gospodarska komora Županijska komora Split	39
3.6. Hrvatska obrtnička komora – HOK	42
3.7. Hrvatski savez zadruga	44
3.8. Hrvatska udruga poslodavaca – HUP	45
3.9. Ministarstvo financija Republike Hrvatske	46
3.10. Financijska agencija – FINA	48
3.10.1. HITRO.HR	49
3.11. Poslovno-inovacijska agencija Republike Hrvatske (BICRO)	50
PITANJA ZA RASPRAVU I PRIJEDLOG TEMA ZA SEMINARSKE RADOVE (3)	53
4. INSTITUCIJE ZA POTPORU I POTICANJE PODUZETNIŠTVA	54
4.1. Poduzetnički centri	54
4.1.1. Primjer CEPOSa – Centar za poticanje poduzetništva i obrtništva Split	55
4.2. Poduzetnički inkubatori	56
4.3. Poduzetničke zone	59
4.4. Slobodne (carinske) zone	60
4.5. Tehnološki centri	62
4.6. Tehnološki parkovi	62
4.7. Razvojne agencije	64
4.8. Suvremene tendencije u poduzetništvu – stvaranje klastera	66

4.8.1.	Pojam klastera	66
4.8.2.	Klasteri i malo gospodarstvo	67
4.8.3.	Prvi hrvatski klasteri	68
	PITANJA ZA RASPRAVU I PRIJEDLOG TEMA ZA SEMINARSKE RADOVE (4)	70
5.	FINANCIJSKA INFRASTRUKTURA	71
5.1.	Osnovno o bankama	71
5.2.	Hrvatska narodna banka - HNB	74
5.3.	Usluge banaka koje poduzetnici najčešće koriste	79
5.3.	Bankarski krediti za male i srednje poduzetnike	81
5.5.	Investicijski fondovi	82
5.5.1.	Investicijski fondovi prema vrsti vrijednosnih papira	84
5.5.2.	HANFA – Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga	86
5.6.	Burze	86
5.6.1.	Zagrebačka burza	88
5.7.	Osiguranje osoba i imovine	90
5.7.1.	Primjer Croatia osiguranja d.d.	91
	PITANJA ZA RASPRAVU I PRIJEDLOG TEMA ZA SEMINARSKE RADOVE (5)	94
6.	FIZIČKA INFRASTRUKTURA	95
6.1.	Promet i prometna infrastruktura	95
6.2.	Telekomunikacijska infrastruktura	98
6.3.	Energetika	98
	PITANJA ZA RASPRAVU I PRIJEDLOG TEMA ZA SEMINARSKE RADOVE (6)	99
	Literatura	100

1. PODUZETNIČKA INFRASTRUKTURA

1.1. Pojmovno određenje poduzetničke infrastrukture

Pojam infrastruktura dolazi od latinske riječi *infra*=ispod + *struere*=sklapati, slagati, zidati. Upotrebljava se u različitim kontekstima, ali u ekonomiji je to skup različitih sustava koji osiguravaju kontinuirano i učinkovito odvijanje i razvoj cjelokupne djelatnosti neke zemlje odnosno svih sektora nacionalnog gospodarstva i društvenih djelatnosti.

Poduzetnička infrastruktura fokusira se na poduzetništvo koje je promaknuto u jednu od najvažnijih poluga razvitka hrvatskog gospodarstva. Poduzetnik i poduzetništvo su pojmovi sve češće korišteni u terminologiji hrvatske gospodarske teorije i prakse. Potreba da se olakša i ubrza razvoj poduzetništva uvjetovala je osnivanje različitih institucija potpore. S jedne strane radi se o institucijama koje osniva država pa su one karaktera državnih ili javnih službi, a s druge strane radi se o institucijama koje osnivaju pojedinci ili grupe pa su stoga one karaktera privatnih profitnih organizacija.

Stvaranje dobre poduzetničke klime postaje primarni cilj tranzicijskog razdoblja, ali to ne znači ujedno i stvaranje poduzetnika. Dobra poduzetnička klima znači stvaranje takvog društva koje će inspirativno djelovati na poticanje poduzetničkog duha i oslobađanje poduzetničkih ideja u svim područjima gospodarskog djelovanja. Afirmacija poduzetništva je temeljna aktivnost na kojoj počiva društveni dinamizam i integritet.

Visoki ritam promjena naročito je izražen u gospodarstvima tranzicijskih zemalja zbog same prirode tranzicije i visokog stupnja zatečene neizgrađenosti poduzetničke infrastrukture kao bitne pretpostavke razvitku poduzetništva i gospodarstva u cjelini. Vrijeme tranzicije pretpostavlja stvaranje dobre poduzetničke klime te povoljnih uvjeta bujanja privatne inicijative u svim sferama gospodarskog života. Poduzetnička klima u Hrvatskoj u snažnom je rastu i sve je više poduzetnika koji pokreću posao zbog dobre prilike, a ne iz nužde.

Hrvatskoj ne manjka poduzetničkih zamisli i interesa, ali ni povjerenja da se novim poslovnim zamislama mogu ostvarivati javni i osobni interesi. Ono što je potrebno unaprijediti su cjelovitiji mehanizmi za konačnu i potpunu izvedbu poduzetničkih projekata, čime se

stvvara takva poduzetnička klima koja je poticajna za gospodarski i ukupni društveni razvoj. Od izuzetnog su značaja državne mjere u području osmišljavanja i realizaciji poduzetničkih inkubatora, tehnoloških parkova, poslovnih škola, poduzetničkih udruga i drugih sastavnica poduzetničke infrastrukture. Svima je zajedničko da poduzetnicima osiguravaju uvjete za brži razvoj njihovih tvrtki u početnim fazama života, te im pružaju niz savjetodavnih i administrativnih usluga, pomažu pri izradi poslovnih planova, financiranju, osiguravanju poslovnog prostora, opreme i slično. Iskustvo je pokazalo da spoj znanja i visokoobrazovanih institucija, prakse industrijskih parkova i znatne državne pomoći, daje najbolje rezultate.

Uspješnost djelovanja gospodarskih subjekata i poduzetnika tijesno je vezana za stupanj organiziranosti društvene zajednice i države. U svim poslovima poduzetnicima su nužne njihove usluge i potpore različitog tipa, kao što su zakonski propisi, sredstva i ustanove na kojima se zasniva stabilnost i razvoj. Te potpore zapravo predstavljaju odgovarajuću infrastrukturu. Razvijenost poduzetničke infrastrukture Buble i Kružić svrstavaju u *posebne uvjete razvoja poduzetništva* pri čemu razlikuju prateće djelatnosti i službe i osnivačku infrastrukturu. Marica Škrtić poduzetničku infrastrukturu analizira s aspekta poduzetničkih centara, zona i inkubatora.

Kompleksan prikaz poduzetničke infrastrukture, prihvaćen u daljnjoj analizi za potrebe ove skripte, jest onaj Nikole Kuvačića. Razvijena poduzetnička infrastruktura temeljna je pretpostavka kontinuiranog obavljanja poduzetničke aktivnosti svake zemlje, a na teorijskoj razini ona može biti:

- **ZAKONODAVNA INFRASTRUKTURA** – institucije koje omogućavaju funkcioniranje pravnog poretka, koje nadgledaju primjene zakona i propisa, koje potiču i promiču razvoj gospodarstva i poduzetništva (Sabor i Vlada Republike Hrvatske, odgovarajuća ministarstva, županije, gradovi, općine, sudovi i slično).
- **INSTITUCIJSKA INFRASTRUKTURA** – odnosi se na ustroj različitih institucija poticanja i razvoja te mehanizama državne potpore poduzetništvu kao što su poduzetnički inkubatori, zone, centri i slično.
- **FINANCIJSKA INFRASTRUKTURA** – obuhvaća javne i privatne novčarske institucije kao što su banke, štedionice, mirovinski i investicijski fondovi, burze i slično.

- **FIZIČKA INFRASTRUKTURA** – komunalni, komunikacijski, prometni i energetska sustavi koji su potpora poduzetništvu i omogućuju brz protok informacija, materijalnih inputa te finalnih proizvoda s mjesta proizvodnje do mjesta potrošnje.
- **OBRAZOVNO-SAVJETODAVNA INFRASTRUKTURA** – obuhvaća sustave u funkciji stjecanja znanja i vještina za brži razvoj poduzetništva, kao što su sveučilišta, veleučilišta, instituti i slično.

Razvoj poduzetništva i malog gospodarstva jedan je od presudnih činitelja stvaranja konkurentnih prednosti nacionalne ekonomije. Pri tome je u razvijenim tržišnim gospodarstvima opće pravilo da su poduzetništvu i malom gospodarstvu, kao pokretačima razvoja i zapošljavanja, potrebne poticajne mjere i odgovarajuća infrastruktura, koje će omogućiti realizaciju i stalno generirati procese formiranja novih gospodarskih subjekata, sve uz primjenu novih znanja i novih tehnologija. Na tom su tragu formirane i brojne poticajne mjere radi ostvarivanja ciljeva hrvatskog malog gospodarstva. Konačno, na temelju razvijenosti, organiziranosti i djelotvornosti infrastrukture može se ocijeniti efikasnost države i konkurentnost njezina gospodarstva.

1.2. Mala i srednja poduzeća – uloga u gospodarskom razvoju

Razvijena tržišna gospodarstva odavno su prepoznala važnost utjecaja malih i srednjih poduzeća (MSP) na njihov ekonomski i društveni razvitak. Mala su poduzeća nositelji preobrazbe konkurentskih potencijala u stvarnu konkurentnost te se lakše prilagođavaju zahtjevima tržišta. *Europska povelja o malim poduzećima*¹ ističe kako su upravo mala i srednje velika poduzeća temeljni potporanj europskog gospodarstva te glavni izvor zapošljavanja i novih poslovnih ideja. Uloga mikro, malih i srednjih poduzeća u ukupnom gospodarskom razvitku Republike Hrvatske u posljednjim je godinama sve izraženija. Sektor malog gospodarstva značajan je dio nacionalnog gospodarstva Republike Hrvatske, kako po broju gospodarskih subjekata i financijskim rezultatima poslovanja, tako i po udjelu zaposlenih u odnosu na cjelokupno gospodarstvo.

Malo gospodarstvo zasnovano je na slobodi privatnog poduzetništva u okružju pozitivne poduzetničke klime, no, da bi neki biznis činio sastavni dio malog gospodarstva on se svojom

¹ *Europska povelja o malim poduzećima*, preneseno iz <http://hgk.biznet.hr/hgk/tekst.php>

veličinom mora uklapati u propisane standarde određenog ekonomskog i pravnog sustava. Prilikom definiranja subjekata malog gospodarstva dugo je vladala prilična neujednačenost, zbog nepostojanja jedinstvene i općeprihvaćene definicije malog poduzeća, niti prihvaćenih jedinstvenih kriterija za teorijsko i praktično ujednačavanje pojma malog, srednjeg i velikog gospodarskog subjekta. Zato je Europska komisija, u prosincu 1992. godine, osnovala *Instituciju za praćenje malih i srednjih poduzeća*², a u travnju 1996. godine, usvojila je *Preporuku o definiciji mikro, malih i srednje velikih gospodarskih subjekata*³. Početkom svibnja 2003. godine Europska komisija usvaja nove, do danas aktualne kriterije za razvrstavanje mikro, malih i srednjih gospodarskih subjekata, koji su se započeli primjenjivati 1. siječnja 2005. godine⁴. Danas mikro, mali i srednji gospodarski subjekti predstavljaju više od 99% svih poduzeća u Europskoj Uniji, osiguravaju preko 75 milijuna različitih poslova te u nekim sektorima zapošljavaju više od 80% svih zaposlenih, što svakako, pridonosi njihovoj, još većem, značenju.

Hrvatski *Zakon o računovodstvu*⁵ poduzetnike – polazeći od kriterija visine aktive, godišnjeg prihoda i godišnjeg prosjeka zaposlenih, klasificira na male, srednje i velike poduzetnike⁶. Od ožujka 2002. godine na snazi je *Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva Republike Hrvatske*,⁷ uz izmjene i dopune iz 2007. godine, prema kojem je subjekt malog gospodarstva svaka fizička i pravna osoba koja: samostalno i trajno obavlja neku djelatnost u cilju ostvarivanja dobiti ili dohotka na tržištu, koja je u poslovanju potpuno neovisna; koja

² *The Observatory of European SMEs* (više vidjeti na <http://ec.europa.eu/enterprise>)

³ Preporuka potiče upotrebu definicije i na nacionalnoj razini, kao i na razini Europske unije, kako bi se povećala dosljednost, učinkovitost i pregled rezultata svih programa podrške tim gospodarskim subjektima. Više vidjeti na stranicama <http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga>

⁴ *European Commission: Small and medium-sized enterprises (SMEs) SME Definition* Preporuka definira: *Srednje poduzeće* je ono koje ima između 50 i 249 zaposlenih, godišnji prihod do 50 milijuna EUR ili zbroj bilance do 43 milijuna EUR. *Malo poduzeće* je ono koje zapošljava između 10 i 49 djelatnika, godišnji prihod mu ne prelazi 10 milijuna EUR, kao i zbroj bilance do 10 milijuna EUR). *Mikro poduzeće* je ono koje ima manje od 10 zaposlenih, pri čemu mu godišnji prihod, kao i zbroj bilance ne prelaze 2 milijuna EUR. (više na: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/factsfigures/analysis/smedefinition/index_en.htm)

⁵ *Zakon o računovodstvu*, Narodne novine, 109/07, dostupno na stranicama <http://www.nn.hr>

⁶ Prema **Zakonu o računovodstvu mali poduzetnici** su poduzetnici koji ne prelaze dva od sljedećih uvjeta: 1. ukupna aktiva 32,5 milijuna kuna; 2. prihod od 65 milijuna kuna; te 3. prosječan broj radnika tijekom poslovne godine 50. U segment malih poduzetnika važno je svrstati i pripadajuću kategoriju obrtnika, posebice kada oni postanu obveznici plaćanja poreza na dobit, odnosno steknu obvezu vođenja poslovnih knjiga sukladno zakonskim propisima o računovodstvu. *Srednje veliki poduzetnici* su oni poduzetnici koji prelaze dva uvjeta određena za male poduzetnike, ali ne prelaze dva od sljedećih uvjeta: 1. ukupna aktiva 130 milijuna kuna; 2. prihod od 260 milijuna kuna; 3. prosječan broj radnika tijekom poslovne godine 250. U segment srednjih poduzetnika važno je svrstati i pripadajuću kategoriju obrtnika, posebice kada oni postanu obveznici plaćanja poreza na dobit, odnosno steknu obvezu vođenja poslovnih knjiga sukladno zakonskim propisima o računovodstvu. Konačno, *veliki poduzetnici* su oni poduzetnici koji prelaze dva uvjeta za srednje velike poduzetnike.

⁷ *Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva*, Narodne novine, 29/02 i *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poticanju malog gospodarstva*, Narodne novine, 63/07, dostupno na stranicama <http://www.nn.hr>

ostvaruje ukupni godišnji promet do 216 milijuna kuna, ili ima zbroj bilance (ako je obveznik poreza na dobit), odnosno vrijednost dugotrajne imovine (ako je obveznik poreza na dohodak) u visini do 108 milijuna kuna. Mali gospodarski subjekti zapošljavaju prosječno godišnje manje od 250 radnika.⁸

Napredak hrvatskog malog gospodarstva, koje je postalo jedan od dominantnih generatora ne samo ekonomskog već i općeg društvenog razvitka, ostvaren je u iznimno otežanim okolnostima. U procesu tranzicije hrvatskog gospodarstva nestali su brojni ekonomski subjekti, naročito velika poduzeća, koji su bili nositelji razvoja, generatori primjene novih tehnologija, čimbenici povezivanja gospodarstva u zajedničkom nastupu u izvozu i kreatori novog zapošljavanja. Tu su ulogu danas preuzela mala i srednja poduzeća. Strategijsko je opredjeljenje Republike Hrvatske integracija u europsko i svjetsko gospodarstvo, a malo se gospodarstvo lakše prilagođava promjenama na tržištu, efikasnije se koristi raspoloživim resursima te brže reagira na zahtjeve potrošača.

Od 1990. godine, kada su i formalno stvoreni institucionalni uvjeti razvoja tržišne ekonomije u Republici Hrvatskoj, pa do 1997. godine, događa se prava eksplozija razvoja malog poduzetništva. Naime, dok je 1990. godine broj malih poduzeća iznosio 8.815, već 1997. godine on iznosi sedam puta više, odnosno registrirano je 62.501 poduzeće. U istom razdoblju broj srednjih poduzeća povećan je za 19%. Od 1997. godine do danas stabilan je rast broja malih i srednjih poduzeća, s uočenom tendencijom da se u Republici Hrvatskoj različitim mjerama poticanja ovog sektora gospodarstva utječe na pozitivna ekonomska kretanja.

Kako se kretao broj poduzetnika⁹ u razdoblju od 1991. do 2010. (izabrane godine) pokazuju podaci iz tablice 1 i grafikona 1.

⁸ Inače, promatrano sa stajališta njihove veličine, subjekte malog gospodarstva **Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva (izmjene i dopune)**, dijeli na mikro, male i srednje subjekte malog gospodarstva: *Mikro subjekti malog gospodarstva* su pravne i fizičke osobe koje udovoljavaju uvjetima za subjekte malog gospodarstva, i imaju prosječno godišnje angažirano manje od 10 zaposlenika. *Mali subjekti malog gospodarstva* su pravne i fizičke osobe koje udovoljavaju uvjetima za subjekte malog gospodarstva, i koji imaju prosječno godišnje angažirano manje od 50 zaposlenika te ostvaruju ukupni godišnji promet do 54 milijuna kuna, ili imaju zbroj bilance (ako su obveznici poreza na dobit), odnosno vrijednost dugotrajne imovine (ako su obveznici poreza na dohodak) u visini do 27 milijuna kuna. *Srednji subjekti malog gospodarstva* su pravne i fizičke osobe koje udovoljavaju uvjetima za subjekte malog gospodarstva, i kojima je prosječni godišnji broj zaposlenika manji od 250, ostvaruju ukupni godišnji promet do 216 milijuna kuna odnosno, vrijednost aktive ili dugotrajne imovine im je do 108 milijuna kuna.

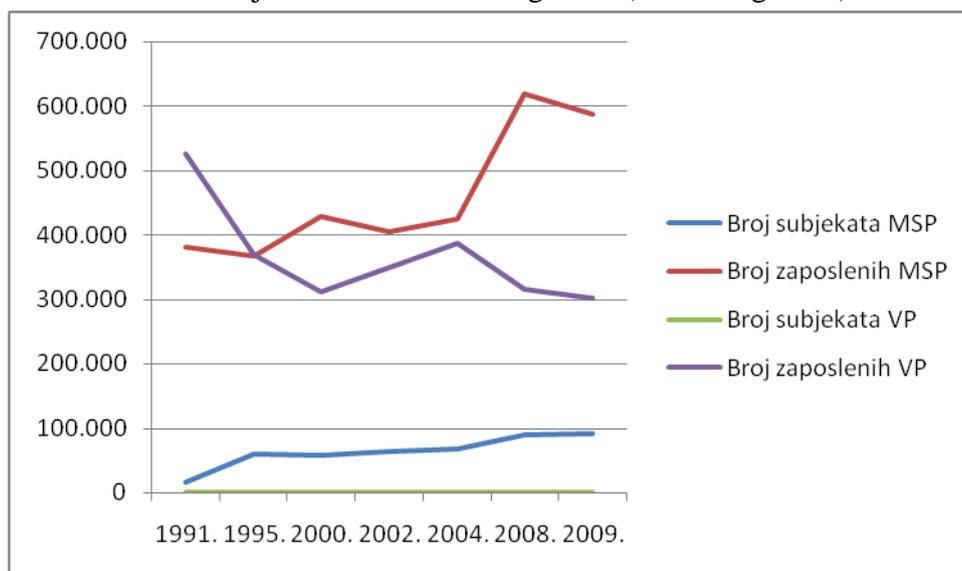
⁹ Svi navedeni podaci odnose se na trgovačka društva dok se ostali oblici organiziranja poduzetničke djelatnosti ne vode u registrima na način koji bi omogućio sustavno praćenje. To se prvenstveno odnosi na obrte kojih prema nekim podacima ima preko 90.000 (vidjeti više u: *Operativni plan poticanja malog i srednjeg poduzetništva*, Vlada RH, Zagreb, ožujak 2010.)

Tablica 1.: Broj ekonomski aktivnih poduzetnika i zaposlenost u Hrvatskoj u razdoblju od 1991. do 2010. godine (izabrane godine)

Godina	1991.	1995.	2000.	2002.	2004.	2008.	2009.	2010.
MALA PODUZEĆA								
Broj subjekata	14.641	58.072	56.173	60.562	65.327	87.807	89.438	95.004
Broj zaposlenih	136.266	198.696	271.240	246.854	268.389	448.803	422.720	415.320
SREDNJA PODUZEĆA								
Broj subjekata	1.383	1.335	2.044	2.279	2.692	1.396	1.446	1.379
Broj zaposlenih	244.876	168.136	158.087	156.715	156.407	170.038	164.515	157.147
UKUPNO MALO GOSPODARSTVO								
Broj subjekata	16.024	59.407	58.217	62.841	68.019	89.203	90.884	96.383
Broj zaposlenih	381.142	366.832	429.327	403.569	424.796	618.841	587.235	572.467
VELIKA PODUZEĆA								
Broj subjekata	480	515	556	720	962	453	436	375
Broj zaposlenih	526.541	370.529	312.529	350.617	386.980	315.117	302.161	287.341
SVEUKUPNO GOSPODARSTVO								
Broj subjekata	16.504	59.922	58.773	63.561	68.981	89.656	91.320	96.758
Broj zaposlenih	907.683	737.361	741.856	754.186	811.776	933.958	889.396	859.808

Izvor: Baze podataka FINA. (2010.) i Analiza financijskih rezultata poduzetnika Republike Hrvatske u 2010. godini (prema obrađenim podacima godišnjih financijskih izvještaja zaprimljenih u Registar godišnjih financijskih izvještaja, FINA Analiza, Zagreb, lipanj 2011., str. 23-25.

Grafikon 1.: Broj ekonomski aktivnih poduzetnika i zaposlenost u Hrvatskoj u razdoblju od 1991. do 2010. godine (izabrane godine)

Izvor: Baze podataka FINA. (2010.) i Analiza financijskih rezultata poduzetnika Republike Hrvatske u 2010. godini (prema obrađenim podacima godišnjih financijskih izvještaja zaprimljenih u Registar godišnjih financijskih izvještaja, FINA Analiza, Zagreb, lipanj 2011., str. 23-25.

Od 2005. primjećuje se prodor malih i srednjih poduzeća na globalno tržište, bilo izravnim povezivanjem sa stranim partnerima ili suradnjom s domaćim velikim gospodarskim subjektima te zajedničkim nastupom. U razdoblju od 2005. do 2008. godine, iz veličine ostvarene neto dobiti razvidno je kako je okrupnjivanjem uspješnih malih i srednjih poduzeća poboljšana njihov ekonomski položaj kao i udio u strukturi ostvarene neto dobiti gospodarskih subjekata Hrvatske. Pokazatelji poslovanja malog gospodarstva u Hrvatskoj za 2008. godinu, u usporedbi s ostalim europskim zemljama, ne pokazuju velika odstupanja¹⁰. Malo gospodarstvo (mali i srednje veliki poduzetnici) čini 99,5% svih registriranih poduzetnika, zapošljavaju 66,3% broja zaposlenih, imaju 53,6% udjela u ukupnim prihodima i 40,8% udjela u ukupnom izvozu.¹¹

Temeljem kriterija iz Zakona o računovodstvu iz 2008. godine manji je broj velikih poduzetnika, a povećava se broj malih i srednjih poduzeća, a time i njihov relativni udjel u postignutim financijskim rezultatima. Ipak, osnovna karakteristika posljednjih dvanaest godina je dominantna uloga velikih poduzetnika, što potvrđuju i ostvareni financijski rezultati za 2009. i 2010. godinu. Ilustracije radi, sektor velikih poduzetnika prema visini ukupnih prihoda ostvarilo je 48,4% ukupnih prihoda i 33,9% zaposlenih u 2010. godini.¹²

U 2010. godini ukupni prihodi i rashodi hrvatskih poduzetnika smanjeni su, što je u konačnici dovelo do negativnog konsolidiranog financijskog rezultata. Ipak, mali i srednji poduzetnici pokazali su svoju fleksibilnost i u kriznoj 2010. godini kada su povećali poslovanje s inozemnim tržištem, što je posljedica s jedne strane aktivnosti samih poduzetnika, a s druge strane povećane inozemne potražnje zemalja koje su izašle iz gospodarske krize.¹³ Prema financijskim rezultatima poslovanja poduzetnika u prvih šest mjeseci 2011. godine evidentan je rast prihoda pri čemu je vidljiv znatno dinamičniji rast prihoda od prodaje u inozemstvu (16,2%) nego od prodaje na domaćem tržištu (4,7%).¹⁴

¹⁰ Prema: *Program poticanja malog i srednjeg poduzetništva 2008.-2012.*, Vlada Republike Hrvatske Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Zagreb, travanj 2008., str. 4.

¹¹ *Analiza financijskih rezultata poduzetnika Republike Hrvatske u 2008. godini (prema obrađenim podacima godišnjih financijskih izvještaja zaprimljenih u Registar godišnjih financijskih izvještaja, FINA Analiza, Zagreb, svibanj 2009., str. 18-19.*

¹² *Analiza financijskih rezultata poduzetnika Republike Hrvatske u 2010. godini (prema obrađenim podacima godišnjih financijskih izvještaja zaprimljenih u Registar godišnjih financijskih izvještaja, FINA Analiza, Zagreb, lipanj 2011., str. 24.*

¹³ FINA web, *Poduzetnici povećali izvoz u 2010.* (dostupno na www.fina.hr)

¹⁴ Centar za makroekonomske analize: *Financijski rezultati poslovanja poduzetnika u razdoblju I-VI 2011.* (dostupno na: www.hgk.biznet.hr)

2. ZAKONODAVNA INFRASTRUKTURA

Zakonodavna infrastruktura je pravni okvir u kojem djeluje poduzetništvo. To su zakonski i podzakonski propisi koji reguliraju statusna i druga važna pitanja vezana uz rad gospodarskih subjekata. U Republici Hrvatskoj najviše zakonodavno tijelo je Sabor. On donosi zakone koji ne smiju biti u suprotnosti s Ustavom. Ustav je najviši i temeljni zakon u državi. To je akt kojim se uspostavlja pravni poredak pa s njim moraju biti usuglašeni svi akti i postupanje javne vlasti i građana. Ustav propisuje da su poduzetništvo i tržišne slobode temelj gospodarskog ustrojstva u Republici Hrvatskoj. Država osigurava svim poduzetnicima jednak pravni položaj na tržištu. Država potiče gospodarski napredak i socijalno blagostanje građana i brine se za gospodarski razvitak svih svojih krajeva.

2.1. Vlada Republike Hrvatske¹⁵

Vlada Republike Hrvatske obavlja izvršnu vlast u Republici Hrvatskoj u skladu s Ustavom i zakonima. Vladu Republike Hrvatske čine njezin predsjednik (često se naziva i premijer), potpredsjednici i ministri.

Djelokrug Vlade Republike Hrvatske propisan je prije svega Ustavom Republike Hrvatske, a način rada, odlučivanje i vrste akata koje Vlada donosi propisuju se zakonom i poslovníkom. Sjedište Vlade je u Zagrebu, u Banskim dvorima na Trgu sv. Marka, a Vladini uredi su razmješteni na nekoliko lokacija u gradu.

Slika 1: Zgrada Vlade Republike Hrvatske

Izvor: www.vlada.hr

Djelokrug Vlade Republike Hrvatske

Vlada Republike Hrvatske :

- predlaže zakone i druge akte Hrvatskom saboru,
- predlaže državni proračun i završni račun,

¹⁵ Podaci se odnose na dvanaestu Vlada Republike Hrvatske od 23. prosinca 2011. godine

- provodi zakone i druge odluke Hrvatskog sabora,
- donosi uredbe za izvršenje zakona,
- vodi vanjsku i unutarnju politiku,
- usmjerava i nadzire rad državne uprave,
- brine o gospodarskom razvitku zemlje,
- usmjerava djelovanje i razvitak javnih službi te
- obavlja druge poslove određene Ustavom i zakonom.

Vlada pored navedenog, donosi uredbe, upravne akte i rješenja o imenovanju i razrješavanju dužnosnika i državnih službenika. Vlada odlučuje u slučaju sukoba nadležnosti državnih ustanova, daje odgovore na zastupnička pitanja, utvrđuje prijedloge zakona i drugih propisa te donosi strategiju razvoja gospodarskih i društvenih djelatnosti.

Ustrojstvo Vlade

Vladu čine predsjednik, potpredsjednici i ministri.

Uži kabinet čine predsjednik i potpredsjednici Vlade. Uži kabinet odlučuje o pitanjima koja se posebno odnose na vitalne interese Republike Hrvatske, na ugroženost, neovisnost i jedinstvo Republike Hrvatske te na elementarne nepogode. Sjednice Užeg kabineta nisu javne. Iznimno u slučaju kad se Vlada ne može sastati u doba ratnog stanja ili neposredne ugroženosti ili velikih prirodnih nepogoda, Uži kabinet Vlade odlučuje o pitanjima iz djelokruga Vlade i tako donesene odluke se potvrđuju na prvoj slijedećoj sjednici Vlade. Uži kabinet odlučuje većinom glasova svih članova Užeg kabineta, a u slučaju podijeljenih glasova odlučuje glas predsjednika Vlade.

U Vladi je ustrojen **Ured predsjednika** koji obavlja stručne, protokolarnе i administrativne poslove za potrebe predsjednika.

Tajništvo Vlade upravlja tajnik koji usklađuje rad ureda, agencija, direkcija i drugih stručnih službi Vlade.

Radna tijela Vlade daju mišljenja, prijedloge i stručna obrazloženja o pitanjima iz djelokruga Vlade. Stalna radna tijela Vlade su:

- Koordinacija za društvene djelatnosti i ljudska prava,
- Koordinacija za gospodarstvo,
- Koordinacija za unutarnju i vanjsku politiku,
- Komisija za odnose s vjerskim zajednicama,
- Kadrovska komisija i
- Administrativna komisija.

Državni uredi su:

- Državni ured za trgovinsku politiku,
- Državni ured za središnju javnu nabavu i
- Državni ured za upravljanje državnom imovinom.

Državne upravne organizacije su:

- Državna geodetska uprava,
- Državni hidrometeorološki zavod,
- Državni zavod za intelektualno vlasništvo,
- Državni zavod za mjeriteljstvo,
- Državni zavod za statistiku,
- Državni inspektorat,
- Državni zavod za radiološku i nuklearnu sigurnost i
- Državna uprava za zaštitu i spašavanje.

Način rada, odlučivanja i vrste akata Vlade RH

Načina rada – Vlada donosi odluke na sjednicama na kojima su prisutni njezini članovi. Vlada može zasjedati ako je sjednici nazočna većina članova Vlade. Sjednice su javne, ali Vlada može odlučiti da o pojedinim pitanjima raspravlja i odlučuje bez prisutnosti javnosti na tzv. zatvorenom dijelu sjednice. Sjednice Vlade saziva predsjednik koji im ujedno i predsjedava (utvrđuje dnevni red, daje riječ prisutnim članovima Vlade, poziva na glasovanje o točkama dnevnog reda i slično).

Odlučivanje – Vlada odlučuje natpolovičnom većinom glasova svih članova Vlade. Vlada odlučuje dvotrećinskom većinom svih članova Vlade kad nadležnim tijelima predlaže:

- promjenu Ustava Republike Hrvatske,

- udruživanje ili razdruživanje s drugim državama,
- promjenu granica Republike Hrvatske,
- raspuštanje Hrvatskog sabora i
- raspisivanje državnog referenduma.

Akti Vlade – Akti Vlade Republike Hrvatske su: uredba, poslovnik, odluke, zaključci i rješenja. Vlada donosi **uredbe** u skladu s Ustavom i zakonom. Pitanje koje se ne uređuju uredbom, rješavaju se odlukom, zaključkom ili rješenjem. **Poslovníkom** su uređuje ustrojstvo i način rada i odlučivanje Vlade. **Odlukom** se uređuju pojedina pitanja iz nadležnosti Vlade ili određuju mjere, daje suglasnost ili potvrđuju akti drugih tijela i pravnih osoba te odlučuje o drugim pitanjima o kojima se ne donosi propis. **Zaključkom** se utvrđuju stajališta Vlade u pitanjima provedbe utvrđene politike te određuju zadaće tijelima državne uprave. **Rješenjem** se odlučuje o imenovanjima i razrješenjima te o drugim pojedinačnim stvarima iz djelokruga Vlade.

Vlada je odgovorna **Hrvatskom saboru**. Predsjednik i članovi Vlade zajednički su odgovorni za odluke koje donosi Vlada, a osobno su odgovorni za svoje područje rada.

U okviru Vlade djeluju sljedeća ministarstva:

- Ministarstvo financija,
- Ministarstvo obrane,
- Ministarstvo unutarnjih poslova,
- Ministarstvo vanjskih i europskih poslova,
- Ministarstvo gospodarstva,
- Ministarstvo poljoprivrede,
- Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture,
- Ministarstvo zaštite okoliša i prirode,
- Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije,
- Ministarstvo turizma,
- Ministarstvo zdravlja,
- Ministarstvo rada i mirovinskog sustava,
- Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske,
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa,
- Ministarstvo kulture,

- Ministarstvo uprave Republike Hrvatske,
- Ministarstvo poduzetništva i obrta,
- Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja,
- Ministarstvo branitelja i
- Ministarstvo socijalne politike i mladih.

Pravni okvir za inozemna ulaganja u Republici Hrvatskoj postavljen je tako da se ne pravi razlika između domaćih i inozemnih ulaganja. Drugim riječima, sve ono što je moguće u odnosima domaćih ulagača moguće je i kada kapital ulažu stranci. **Inozemni ulagači** stječu pravo i na dodatna jamstva kakva se ne daju domaćem ulagaču. Hrvatskim Ustavom utvrđeno je da se prava stečena ulaganjem kapitala neće umanjivati zakonom ili drugim pravnim aktima te se osigurava slobodno iznošenje dobiti i uloženog kapitala iz zemlje po prestanku ulaganja nakon podmirivanja svih zakonskih obveza.

Kada inozemni ulagač osniva ili sudjeluje u osnivanju trgovačkog društva u Republici Hrvatskoj stječe prava i preuzima obveze pod istim uvjetima i ima isti položaj kao i domaći ulagač, ali pod uvjetima uzajamnosti (reciprociteta).

Inozemni ulagači mogu uložiti kapital:

- na ugovornoj osnovi,
- u trgovačko društvo,
- u banku ili osiguranje,
- u otvaranje obrta ili djelovati kao trgovac pojedinac
- u dobivanje koncesije za gospodarsko korištenje prirodnih bogatstava i drugih dobara od interesa za Republiku Hrvatsku.

2.2. Pravno-organizacijske forme poduzetništva

S pravno-organizacijskog aspekta u Republici Hrvatskoj, malo gospodarstvo obuhvaća obrte, zadruge, mala i srednja trgovačka društva te druge oblike privatne poduzetničke aktivnosti, koji u ukupnosti svojih različitosti dijele veliki broj zajedničkih obilježja po kojima se razlikuju od ostalih gospodarskih subjekata. Odabir pravnog oblika organizacije jedno je od važnijih pitanja poduzetnika već pri pokretanju novog, a osobito malog, poduzeća. Oblik organizacije ovisit će o brojnim činiteljima, kao što su primjerice: brzina i troškovi osnivanja

(otvaranja), visina temeljnog kapitala i kapitala potrebnog za realizaciju poduzetničkog projekta, ograničenje odgovornosti prema trećima, stupanj kontrole nad pothvatom, troškovi organizacije i mogućnost korištenja različitih oblika poticaja i olakšica, želja da poslovanje ostane u relativnoj tajnosti politika oporezivanja i plaćanja poreznih obveza, djelatnost kojom se poduzetnik želi baviti, broj zaposlenih, i slično. Neovisno o izboru pravnog oblika organiziranja novog poduzeća, poduzetnik mora dobro upoznati odgovarajuće zakone te biti svjestan svih prednosti i nedostataka izabrane organizacijske forme. Rijetko samo jedan čimbenik može odrediti što bi za poduzetnika bio najbolji izbor, već je najčešće riječ o spletu različitih čimbenika, koji uključuju i neposredne i dugoročnije poduzetnikove potrebe.

2.2.1. Trgovačka društva

Trgovačko društvo je pravna osoba čiji su osnivanje i ustroj uređeni Zakonom o trgovačkim društvima.¹⁶ Upis društva u sudski registar uređen je Zakonom o sudskom registru i Pravilnikom o načinu upisa u sudski registar. Prema Zakonu u Hrvatskoj se može osnovati društvo kapitala ili društvo osoba.

Društvo kapitala je:

- društvo s ograničenom odgovornošću (d.o.o.)
- dioničko društvo (d.d.)
- gospodarsko interesno udruženje

Društvo osoba je:

- javno trgovačko društvo
- komanditno društvo

Pri osnivanju za sve oblike društava vrijede neka **opća načela**, kako je navedeno u nastavku.

Osnivači – Trgovačko društvo može osnovati svaka domaća ili strana pravna ili fizička osoba.

Pravna osobnost trgovačkog društva – Sva trgovačka društva pravne su osobe. Pravnu osobnost društvo stječe upisom u sudski registar.

¹⁶ Zakon o trgovačkim društvima, Izmjene i dopune NN 137/09, Pročišćeni tekst NN 152/11

Odgovornost za obveze društva – Trgovačko društvo odgovara za svoje obveze cijelom svojom imovinom. Članovi društva s ograničenom odgovornošću i dioničari dioničkog društva **ne odgovaraju za obveze društva** osim kada je to određeno Zakonom o trgovačkim društvima.

Tvrtka – Tvrtka je ime pod kojim trgovačko društvo posluje i pod kojim sudjeluje u pravnom prometu. Tvrtka društva mora se jasno razlikovati od tvrtke drugog društva upisane u sudski registar. Na poslovnom papiru (memorandumu) trgovca moraju se otisnuti njegova tvrtka, sjedište, sud kod kojeg je upisana u sudski registar i broj pod kojim je to učinjeno te tvrtka i sjedište institucije kod koje drži račun i broj tog računa.

Predmet poslovanja - Predmet poslovanja može biti obavljanje svake dopuštene djelatnosti prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti.

Sjedište – Sjedište je mjesto u kojem je uprava društva i odakle se upravlja poslovima te je određeno izjavom o osnivanju društva. Društvo može imati samo jedno sjedište koje se upisuje u sudski registar.

Zastupanje – Ovlasti za zastupanje po zakonu imaju osobe koje su određene Zakonom o trgovačkim društvima.

2.2.2. Oblici trgovačkih društava

- **Društvo s ograničenom odgovornošću (d.o.o.)**

Društvo s ograničenom odgovornošću (d.o.o.) je najčešći oblik trgovačkog društva u Republici Hrvatskoj. D.o.o. je društvo u koje jedna ili više pravnih ili fizičkih osoba ulaže temeljne uloge s kojima sudjeluje u unaprijed ugovorenom temeljnom kapitalu. Temeljni uložci ne moraju biti jednaki. Nijedan osnivač ne može pri osnivanju preuzeti više temeljnih uloga, ali ih kasnije može steći. D.o.o. prestaje odlukom članova, istekom vremena određenog u društvenom ugovoru, pripajanjem društva drugom društvu ili spajanjem s drugim društvom, pravomoćnom odlukom o zaključenju stečajnog postupka i u ostalim zakonskim slučajevima.

Likvidaciju društva provode članovi uprave – likvidatori (ako nije drugačije određeno) u slučajevima kada je imovina društva dovoljna za podmirenje svih tražbina vjerovnika. Nakon što su podmireni svi dugovi društva, ako odlukom o prestanku nije drugačije određeno, imovina društva najčešće se dijeli između njegovih članova prema proporciji učešća njihovih poslovnih udjela u temeljnom kapitalu društva. Ako imovina društva nije dovoljna za

podmirenje svih tražbina vjerovnika, likvidatori moraju predložiti provođenje stečajnog postupka.

Osnivači – Članovi društva mogu biti pravne i fizičke osobe, domaće i inozemne. Društvo može osnovati i biti njegovim članom i samo jedna osoba. Pravna osobnost se stječe upisom u sudski registar. Imovina društva strogo je odijeljena od imovine članova društva. Društvo za svoje obveze odgovara cijelom svojom imovinom.

Temeljni kapital d.o.o. – Temeljni kapital mora biti izražen u valuti Republike Hrvatske – kunama. Najniži iznos temeljnog kapitala je 20.000 kuna.

Najčešće se kao **prednosti** društva s ograničenom odgovornošću ističu:

- ograničena odgovornost (odgovornost osnivača ograničena je samo na njihov osobni ulog u društvo),
- kontinuitet (djelovat će i nakon smrti svojih osnivača),
- relativna lakoća transfera (član društva može slobodno raspolagati svojim poslovnim udjelom, prava iz poslovnih udjela društva mogu se prenositi i nasljeđivati),
- predodžba relativne stabilnosti i lakšeg pristupa izvorima financiranja (banke i osiguravajuća društva percipiraju d.o.o. relativno stabilnim oblikom obavljanja poslovne djelatnosti) te
- mogućnost angažiranja menadžera i kvalificiranih radnika.

Najčešće se kao **nedostaci** društva s ograničenom odgovornošću ističu:

- relativno visoki početni i likvidacijski troškovi (za osnivanje društva propisan je najniži temeljni kapital, a postupak likvidacije implicira dodatne troškove),
- naglašena reguliranost (društvo je dužno postupati sukladno brojnim pravilima koja se nalaze u Zakonu o trgovačkim društvima),
- javna dostupnost podataka i izvještavanje,
- ograničen interes osnivača (imovina koju su uložili je imovina društva) te
- vođenje poslovnih knjiga (PDV se obračunava po načelu fakturirane realizacije odnosno prema primljenim i izdanim računima).

- **Dioničko društvo (d.d.)**

Dioničko društvo (d.d.) trgovačko je društvo kapitala u kojem članovi (dioničari) sudjeluju s ulozima u temeljnom kapitalu podijeljenom na dionice. Pravna osobnost stječe se upisom u sudski registar. Društvo odgovara za svoje obveze svom svojom imovinom. Dioničari ne odgovaraju za obveze društva. Temeljni akt d.d.-a je STATUT. Najniži iznos temeljnog kapitala je 200.000,00 kuna.

Tijela dioničkih društava su:

- uprava,
- nadzorni odbor i
- glavna skupština.

- **Javno trgovačko društvo (j.t.d.)**

Kod javnog trgovačkog društva udružuju se dvije ili više osoba radi trajnog obavljanja djelatnosti pod zajedničkom tvrtkom, a SVAKI ČLAN društva odgovara vjerovnicima neograničeno i solidarno cijelom svojom imovinom.

- **Komanditno društvo k.d.**

Kod komanditnog društva udružuju se dvije ili više osoba radi trajnog obavljanja djelatnosti pod zajedničkom tvrtkom od kojih najmanje jedna odgovara za obveze društva cijelom svojom imovinom (komplementar), a najmanje jedna odgovara za obveze društva samo do iznosa određenog imovinskog uloga u društvo (komanditor).

2.2.3. Obrt

Obrti – poslovi otvoreni i vođeni od strane obrtnika predstavljaju najčešće zastupljene forme organiziranja i obavljanja poduzetničke djelatnosti u Republici Hrvatskoj. Otvorenih obrta, prema nekim podacima, ima preko 90.000 u Republici Hrvatskoj što čini gotovo polovicu od ukupnog broja poslovnih subjekata u malom gospodarstvu.

OBRTNIK je fizička osoba koja samostalno i trajno obavlja jednu ili više gospodarskih djelatnosti radi postizanja dobiti koja se ostvaruje proizvodnjom, prometom ili pružanjem usluga na tržištu. Ta osoba pri tome može koristiti i rad drugih osoba. Obrt nema pravnu sposobnost što znači da samo osoba koja obavlja obrt (obrtnik) može biti stranka u sudskim, upravnim i drugim postupcima.

Vrste obrta

U Republici Hrvatskoj mogu se otvoriti tri vrste obrta, i to:

- **slobodni obrti** (to su oni obrti za koje se ne traži stručna osposobljenost ni majstorski ispit),
- **vezani obrti** (to su oni obrti za koje se traži stručna osposobljenost i majstorski ispit) te
- **povlašteni obrti** (to su obrti koji se smiju obavljati samo na temelju povlastice koju izdaje nadležno ministarstvo ovisno o vrsti obrta).

Obrtnikom se postaje upisom u obrtni registar. Za obavljanje obrta obrtnik mora imati OBRTNICU, a za obavljanje povlaštenih obrta POVLASTICU.

Najčešće se kao **prednosti** obrta ističu:

- jednostavnost otvaranja i lakoća zatvaranja obrta,
- niski troškovi (za otvaranje obrta nisu potrebne usluge odvjetnika ni javnog bilježnika),
- likvidiranje obrta je vrlo jednostavno, jedini uvjet je da su plaćene sve obveze nastale iz obavljanja obrta,
- brzo donošenje odluka i relativna tajnost poslovanja što implicira jednostavnu upravljačku strukturu,
- raspored dohotka i kontrola poslovanja (svi ostvareni dohodci pripadaju obrtniku i sam odlučuje o svojim sredstvima),
- jednostavna pravna regulativa,
- porezni model (PDV se obračunava po načelu naplaćene realizacije odnosno prema plaćenim i naplaćenim računima) te
- vođenje poslovnih knjiga (jednostavno knjigovodstvo).

Najčešće se kao **nedostaci** obrta ističu:

- neograničena odgovornost (obrtnik je osobno odgovoran za sve dugove nastale u obavljanju obrtničke djelatnosti, u slučaju nelikvidnosti obrtnik mora posegnuti za vlastitim izvorima - uštedevina, prodaja imovine i slično - kako bi izbjegao stečajni postupak),
- nedostatak kontinuiteta (po sili zakona obrt prestaje smrću obrtnika),
- rizik gubitka,
- ograničeni izvori financiranja i predodžba nestabilnosti te
- ograničenost vještina i teškoće u osiguranju kvalificiranih radnika.

Izbor modela registracije nije jednostavan i najbolje ga je donijeti zajedno sa stručnom osobom (knjigovođom i poslovnim savjetnikom).

Tablica 2: Usporedba odabranih svojstava temeljnih zakonskih organizacijskih oblika realizacije poduzetničkih aktivnosti u Republici Hrvatskoj

Svojstvo	Obrt	D.o.o.
Brzina osnivanja (otvaranja)	velika	velika
Troškovi osnivanja (otvaranja)	niski	relativno visoki
Temeljni kapital	nije potreban	potreban
Ograničenje odgovornosti prema trećima	ne postoji	visinom kapitala
Javna dostupnost informacija o poslovanju	niska	visoka
Transfer imovinskih prava	nizak	visok
Politika oporezivanja: <ul style="list-style-type: none"> • porez na dohodak • porez na dobit • PDV 	nepovoljna povoljna povoljna	- povoljna nepovoljna

Izvor: Buble, M. i Kružić, D. (2006): *Poduzetništvo: realnost sadašnjosti i izazov budućnosti*, RRiF-plus, Zagreb, str. 124.

PITANJA:

1. Što podrazumijevamo pod pojmom poduzetnička infrastruktura?
2. Što je to poduzetnička klima i kakav utjecaj ima na razvoj gospodarstva?
3. Obrazložite podjelu poduzetničke infrastrukture na teorijskoj razini!
4. Pojasnite ulogu malih i srednjih poduzeća u gospodarskom razvoju!
5. Navedite djelokrug rada Vlade RH!
6. Pojasnite način rada i odlučivanje Vlade RH!
7. O kojim čimbenicima ovisi izbor pravno-organizacijskog oblika gospodarskog subjekta?
8. Koje su prednosti, a koji nedostaci d.o.o.?
9. Koje su prednosti, a koji nedostaci obrta?
10. Kojom je pravnom organizacijskom formom vjerovnik najzaštićeniji, objasnite!
11. Kako se postaje obrtnikom i navedite koje vrste obrta poznajete?
12. Kako se stiče pravna osobnost i koja je u tom smislu razlika obrta i d.o.o.?

TEME ZA SEMINARSKE RADOVE:

- *Vlada Republike Hrvatske*
- *Poduzetnička klima u zemlji X*
- *Mala i srednja poduzeća u zemlji X*

3. INSTITUCIJSKA INFRASTRUKTURA

Sve razvijene zemlje ulažu značajne napore kako bi putem potpornih institucija potaknule i pomogle poduzetništvo, ostvarile povoljnu poduzetničku klimu i ohrabrine poduzetnike u njihovom djelovanju.

Na **nacionalnoj razini** posebno se ističu sljedeće institucije za potporu i poticanje poduzetništva:

1. **Ministarstvo gospodarstva** (www.mingorp.hr)

Ovo ministarstvo predstavlja centralnu instituciju zaduženu za realizaciju Vladinih programa usmjerenih na poduzetništvo i malo gospodarstvo. U svom je djelovanju Ministarstvo oslonjeno na Hrvatsku agenciju za malo gospodarstvo, a surađuje s ostalim ministarstvima i drugim tijelima kojima je primarni cilj podrška razvoju poduzetništva i malog gospodarstva. MINIGORP izravno potiče poduzetnike i jedinice lokalne samouprave.

2. **Ministarstvo poduzetništva i obrta** (www.mingorp.hr)

Ovo ministarstvo sustavno potiče razvoj obrtništva, zadrugarstva, malog i srednjeg poduzetništva kao i njihov ravnomjerniji regionalni razvoj.

3. **Hrvatska agencija za malo gospodarstvo** (www.hamag.hr)

Osnovni zadatak Agencije je poticanje osnivanja i razvoj subjekata malog gospodarstva, poticanje ulaganja u malo gospodarstvo provedbom financijskih poticajnih mjera kao što su jamstva za kredite odobrene od poslovnih banaka, davanje financijskih potpora za smanjivanje troškova kredita i subvencioniranje kamata po kreditima i pružanje stručne pomoći poduzetništvu.

4. **Hrvatska banka za obnovu i razvitak** (www.hbor.hr)

Banka je uključena u brojne programe kreditiranja poduzetnika početnika, malih i srednjih poduzeća i pomoći poduzetničkom sektoru putem organiziranja seminara za poduzetnike početnike i one koji to namjeravaju postati.

5. **Hrvatski zavod za zapošljavanje** (www.hzz.hr)

Zavod posreduje pri zapošljavanju, pruža materijalno osiguranje za vrijeme nezaposlenosti i provodi aktivnu politiku zapošljavanja kroz izobrazbe i programe poticanja zapošljavanja.

6. **Hrvatska gospodarska komora** (www.hgk.hr)

Hrvatska gospodarska komora provodi programe povezivanja poduzetnika informira ih i pruža im stručnu pomoć. To je moderna, profesionalna institucija koja zastupa i promiče hrvatske gospodarske interese u zemlji i inozemstvu. Pouzdan je izvor informacija svim hrvatskim gospodarskim subjektima i njihovim inozemnim partnerima. Pored toga nudi i cijeli niz usluga, poslovnih informacija o tvrtkama, propisima i zakonima kao i mogućnost poslovnog obrazovanja i usavršavanja.

7. **Hrvatska obrtnička komora** (www.hok.hr)

HOK je institucionalni zastupnik obrtnika koji provodi promociju obrtništva, organizira stručnu pomoć obrtnicima kao i njihove nastupe na međunarodnim sajmovima. Suraduje s nositeljima ekonomske politike u donošenju i kreiranju mjera koje se odnose na poduzetništvo i obrtništvo .

8. **Hrvatski savez zadruga** (www.zadruga.hr)

Ovoj je instituciji cilj unapređenje rada zadruga i zadružnih saveza, usklađivanje aktivnosti i poticajnih mjera usmjerenih razvoju zadruga i zadrugarstvu.

9. **Hrvatska udruga poslodavaca** (www.hup.hr)

To je dobrovoljna, neprofitna i neovisna udruga koja štiti i promiče prava i interese poduzetnika i poslodavaca.

Na **regionalnoj i lokalnoj razini** potporne institucije za razvoj poduzetništva, koje će se detaljnije elaborirati u četvrtom poglavlju skripte, su:

1. **Poduzetnički centri**

Poduzetnički centri su središta stručne i savjetodavne pomoći poduzetnicima. Na jednom mjestu mogu se dobiti sve korisne informacije, konzultantska pomoć, pomoć u izradi poslovnih planova i pomoć u promoviranju poduzetnika u lokalnoj sredini.

2. **Poduzetnički inkubatori**

Poduzetnički inkubatori osnivaju se s ciljem pružanja sigurnosti poduzetnicima u početnom razdoblju (*start-up* faza). Uz inkubator su vezane usluge najma prostora po povlaštenim cijenama i mogućnost povezivanja s centrima znanja i tehnologije.

3. **Poduzetničke zone**

Cilj poduzetničkih zona je da se na adekvatan način poduzetnicima rješava dostupnost prostora (zemljišta i fizičkih objekata) i stvore uvjeti za rad korištenjem zajedničke infrastrukture.

4. Tehnološki centri

Tehnološki centri osnivaju se s ciljem promicanja inovacija, novih tehnologija i poduzetništva. Potiču razvitak inovatorstva u lokalnim sredinama.

Pored navedenih potpornih institucija, često se navode i tehnološki parkovi, inovacijski centri te zone malog gospodarstva. Potporne institucije na lokalnim razinama uključene su u provedbu svih poticajnih mjera usmjerenih razvoju poduzetništva. Njihova je uloga osiguravanje pravovremenih informacija poduzetnicima potrebnih za poslovanje, pružanje stručne, savjetodavne i financijske pomoći, organizacija edukativnih seminara, a sve u cilju razvoja nove i dogradnji postojeće mreže poduzetničke infrastrukture.

3.1. Ministarstvo gospodarstva i Ministarstvo poduzetništva i obrta

Ministarstva imaju sjedišta u Zagrebu na adresi Ulica grada Vukovara 78, 10 000 Zagreb. Ova Ministarstva koordiniraju tri iznimno važna i međusobno usko povezana segmenta: gospodarstvo, obrt i poduzetništvo. Time olakšavaju pristup i nude kvalitetnija rješenja gospodarskih problema. Ministarstvo poduzetništva i obrta posebno potiče pripremu i provedbu strateških i operativnih dokumenata i programa za korištenje sredstava fondova Europske unije i ostalih međunarodnih izvora financiranja namijenjenih podizanju konkurentnosti obrta, zadrugarstva te malih i srednjih poduzetnika.

Prioriteti gospodarske politike su: jačanje poduzetništva, povećanje zaposlenosti, jačanje sustava socijalne sigurnosti, smanjenje troškova države te jačanje uloge znanosti i novih tehnologija u gospodarstvu. Ostvarivanje novog gospodarskog razvoja moguće je uz održavanje visoke stope rasta društvenog proizvoda. Ta stopa rasta postići će se povećanjem konkurentnosti i fleksibilnosti svih tržišta, osobito tržišta rada.

Vanjski dug i deficit platne bilance rješavat će se povećanjem proizvodnje i izvoza, mjerama porezne politike koje će poticati proizvodnju, mjerama gospodarske politike stimulirat će se izvoz, provesti restrukturiranje velikih hrvatskih poduzeća u državnom vlasništvu i povećati konkurentnost hrvatskih proizvoda na svjetskom tržištu. Domaća štednja biti će poticana kao izvor financiranja nove proizvodnje.

Brže uključivanje u multilateralne trgovinske i gospodarske integracije dodatno će potaknuti gospodarsku obnovu i razvitak. Smanjenje državnih rashoda temeljem reforme i racionalizacije državne uprave smanjit će potrebu za inozemnim kreditima, a poticat će se razvoj financijskog tržišta kao i strana investicijska ulaganja. Sve navedeno ciljevi su gospodarske politike koje je i prethodno Ministarstvo gospodarstva rada i poduzetništva operacionaliziralo putem raznih mjera i projekata. U nastavku se prezentirani neki od njih.

3.1.1. Program poticanja međunarodne konkurentnosti i internacionalizacije gospodarstva Republike Hrvatske 2009. – 2010.

Cilj programa je jačanje međunarodne konkurentnosti hrvatskog gospodarstva u uvjetima financijske i gospodarske krize kroz snažnu podršku procesima internacionalizacije hrvatskog gospodarstva te kroz jačanje konkurentnih kapaciteta domaćih tvrtki. Program predstavlja kombinaciju postojećih i novih poticajnih mjera za internacionalizaciju s ciljem zadržavanja postojećih i jačanja novih konkurentskih prednosti hrvatskih gospodarstvenika na način da se potiču aktivnosti na razini:

- a) pojedinačnog poduzetnika – tvrtke samostalno i
- b) različitih oblika udruživanja gospodarstvenika prilikom zajedničkog nastupa na međunarodnim tržištima.

Očekivani učinci provedbe programa su:

- a) jačanje konkurentnih sposobnosti hrvatskih tvrtki prilikom izlaska na međunarodna tržišta,
- b) snažnija promocija hrvatskog gospodarstva na međunarodnom tržištu te
- c) jačanje međusobne suradnje i povezivanje tvrtki radi zajedničkog nastupa na inozemnim tržištima.

3.1.2. Program poticanja malog i srednjeg poduzetništva 2008. – 2012.

Program sadrži smjernice za provedbu poticaja za razvoj malog gospodarstva u razdoblju od 2008. do 2012. godine te utvrđuje ciljeve, mjere i zadatke uključujući i mehanizme provedbe i praćenja aktivnosti i projekata. Ciljevi razvoja malog i srednjeg poduzetništva su:

- jačanje konkurentne sposobnosti,
- ravnomjeran regionalni razvoj,

- podizanje kvalitete poduzetničke infrastrukture,
- smanjenje administrativnih prepreka,
- jačanje poduzetničke klime u društvu te
- internetizacija i elektroničko poslovanje.

Konkretne akcije kojima će se realizirati postavljeni ciljevi navedene su u nastavku.

- **Jačanje konkurentske sposobnosti:**
 - prioritarnim poticanjem razvoja brzo rastućih djelatnosti,
 - stvaranjem razvojnih uvjeta za produktivnije poslovanje poduzetnika,
 - povećanjem udjela malih i srednjih poduzeća i obrta temeljenih na visokim tehnologijama te
 - povećanjem ukupnih ulaganja u malo gospodarstvo.
- **Ravnomjeran regionalni razvoj:**
 - povećanjem broja malih i srednjih poduzetnika u korist poduzetništva kao izbora, a ne kao nužde,
 - izgradnjom poduzetničkih zona,
 - povećanjem kvalitativne razine raznih klastera,
 - povoljnim financiranjem poduzetništva na regionalnoj razini te
 - provedbom mjera za veće zapošljavanje.
- **Podizanje kvalitete poduzetničke infrastrukture:**
 - kvalitativnim promjenama u poslovnoj infrastrukturi i stručnoj podršci poduzetništvu,
 - povezivanjem centara izvrsnosti i akademskog poduzetništva s malim gospodarstvom,
 - razvijanjem projekta mreže konzultanata,
 - izgradnjom modela umreženog sustava komunikacije regionalnih razvojnih agencija i centara,
 - pružanjem e – usluga te
 - boljom suradnjom s inozemnim agencijama.
- **Smanjenje administrativnih prepreka:**
 - razvijanjem projekata e-Hrvatska. HITRO: HR i e-obrt,
 - informatičkim sustavima i programima kojima se nadziru i prate državne potpore,

- boljom koordinacijom,
- smanjenjem troškova poduzetnika u pribavljanju usluga javne uprave te
- povećanjem transparentnosti informiranja.
- **Jačanje poduzetničke klime u društvu:**
 - unaprjeđivanjem mehanizama za konačnu i potpunu izvedbu poduzetničkih projekata čime se stvara takva poduzetnička klima koja je poticajna za gospodarski i ukupni društveni razvoj.
- **Internetizacija i elektroničko poslovanje:**
 - izgradnjom infrastrukture u gospodarskom sektoru kako bi se sigurno obavljale elektroničke transakcije,
 - poticanjem malih i srednjih poduzeća savjetodavnim uslugama i obrazovanjem,
 - sufinanciranjem javnih internetskih portala s informacijama potrebnim za primjenu elektroničkog poslovanja te
 - potporama za obrazovanje savjetnika za elektroničko poslovanje.

U okviru bivšeg Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva bio je ustrojen i Odjel za poduzetničku infrastrukturu koji je predlagao mjere i aktivnosti za osiguranje i izgradnju mreže potpornih institucija, zona, centara i inkubatora. Također je poticao osnivanje i izgradnju institucionalne podrške poduzetništvu u malom gospodarstvu, a sve u svrhu razvoja poduzetništva.

3.2. Hrvatska agencija za malo gospodarstvo (HAMAG)

Hrvatska agencija za malo gospodarstvo (HAMAG) najveća je državna agencija za poticanje razvoja poduzetništva. Unatoč dobrim spomenutim rezultatima dostignuti stupanj ukupnog razvoja malog i srednjeg poduzetništva nije zadovoljavajući. Kao glavni nedostaci najčešće se navode:

- zaostajanje u pristupu izvorima financiranja u uvjetima relativno dobre razvijenosti bankarstva,
- tržište kapitala nije dovoljno razvijeno, Hrvatska nema razvijene oblike privatnih ulaganja u poduzetničke projekte, a mikro i male tvrtke uglavnom ne posluju na financijskim tržištima,

- niska je razina upotrebe interneta za platni promet i trgovanje robama i uslugama što govori o još uvijek nedovoljno internetski razvijenoj poslovnoj ponudi, ali i nedostatnoj informatičkoj pismenosti,
- nedostatna je povezanost poduzetništva s istraživanjem i razvojem,
- u sektoru malih i srednjih poduzeća niska je produktivnost, nedovoljna kvaliteta proizvoda, nesklonost inovativnosti i izvoznoj usmjerenosti,
- naglašene su regionalne razlike u poduzetničkim aktivnostima,
- insolventnost je značajan tekući problem u poslovanju poduzetnika i slično.

Izdavanje jamstava za poduzetničke kredite i bespovratnih potpora, razvoj poduzetničke infrastrukture i sufinanciranje konzultantskih usluga samo su neke od aktivnosti kojima HAMAG olakšava pristup poduzetnika izvorima financiranja i obavljanju poduzetničke djelatnosti.

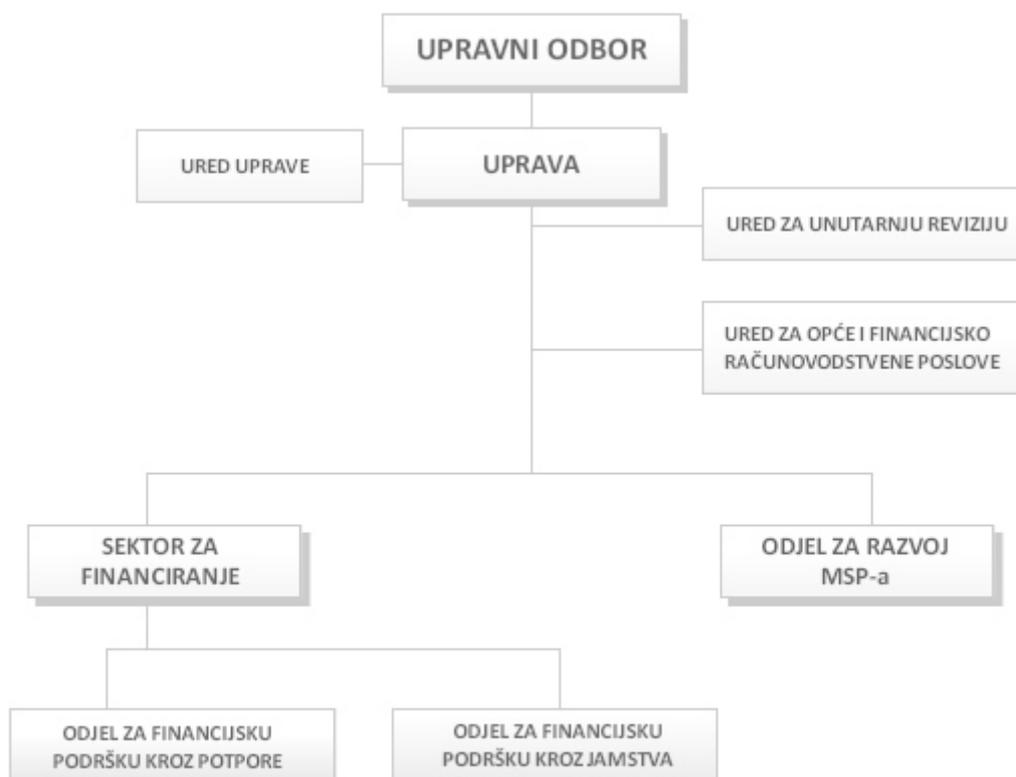
Misija HAMAG –a definirana je kroz:

- **Razvitak gospodarstva RH:**
 1. kvalitetnim programima,
 2. podizanjem svijesti o značenju poduzetništva i društveno odgovornog poslovanja te
 3. razvojem gospodarstva znanja kroz centre znanja težeći ravnomjernom razvoju cjelokupnog gospodarstva.
- **Stvaranje povoljnog poduzetničkog ozračja i poticanje razvoja poduzetništva:**
 1. jamstvima za poduzetničke kredite,
 2. bespovratnim financijskim sredstvima te
 3. izobrazbom i razvojem mreže konzultanata za malo gospodarstvo.

Vizija HAMAG-a – Biti vodeća razvojna agencija koja će svojim programima poticati razvoj poduzetništva u Republici Hrvatskoj i biti čvrst oslonac poduzetnicima u kreiranju poslovnog uspjeha.

Ciljevi HAMAG-a – Strateški cilj Agencije je potpora osnivanju i razvoju poduzetništva u Republici Hrvatskoj.

Slika 2: Organizacijska struktura HAMAG

Izvor: www.hamag.hr

3.3. Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR)

Hrvatska banka za obnovu i razvitak (*Croatian Bank for Reconstruction and Development*) je razvojna i izvozna banka Republike Hrvatske.

Kreditiranjem, osiguranjem izvoza od političkih i komercijalnih rizika, izdavanjem garancija te poslovnim savjetovanjem HBOR gradi mostove između poduzetničkih ideja i njihovih ostvarenja s ciljem osnaživanja konkurentnosti hrvatskog gospodarstva.

Sjedište banke je na adresi Strossmayerov trg 9, 10 000 Zagreb. HBOR je osnovana 12. lipnja 1992 godine. Svrha njenog osnivanja je kreditiranje obnove i razvitka hrvatskog gospodarstva. Osnivač i 100%-tni vlasnik HBOR –a je Republika Hrvatska.

Temeljni kapital HBOR-a iznosi 7.000.000.000,00 kuna, a uplaćuje ga Republika Hrvatska iz državnog proračuna. HBOR je pravna osoba koju je na neograničeno vrijeme osnovala

Republika Hrvatska i koja može prestati s radom samo na temelju posebnog zakona. Nad Hrvatskom bankom za obnovu i razvitak ne može se provoditi stečaj niti likvidacija. HBOR ne posluje s ciljem ostvarivanja dobiti. Dobit ostvarena za tekuću godinu raspoređuje se u rezerve HBOR-a sukladno Zakonu. HBOR nije obveznik poreza na dobit.

Hrvatska banka za obnovu i razvitak pribavlja sredstva izdavanjem dužničkih vrijednosnih papira te uzimanjem zajmova i kredita. HBOR može pribavljati sredstva u Republici Hrvatskoj i inozemstvu. HBOR odgovara za svoje obveze cijelom svojom imovinom, a Republika Hrvatska jamči za obveze HBOR-a bezuvjetno i na prvi poziv. Odgovornost Republike Hrvatske kao jamca za obveze HBOR-a je solidarna i neograničena. Svojim poslovanjem HBOR potiče sustavni, održivi i ravnomjeran gospodarski i društveni razvitak sukladno općim strateškim ciljevima Republike Hrvatske.

Djelatnosti HBOR-a prvenstveno su:

1. financiranje obnove i razvitka hrvatskog gospodarstva,
2. financiranje infrastrukture,
3. poticanje izvoza,
4. potpora razvitku malog i srednjeg poduzetništva,
5. poticanje zaštite okoliša te
6. osiguranje izvoza hrvatskih roba i usluga od netržišnih rizika.

U cilju obavljanja navedenih djelatnosti HBOR:

1. odobrava kredite i druge plasmane,
2. izdaje bankarska i druga jamstva,
3. zaključuje ugovore o osiguranju i reosiguranju,
4. ulaže u dužničke i vlasničke instrumente te
5. obavlja i druge financijske poslove i usluge koje joj povjerava Vlada Republike Hrvatske ako ocijeni da je to u interesu Republike Hrvatske.

Tijela Hrvatske banke za obnovu i razvitak jesu Uprava i Nadzorni odbor.

3.4. Hrvatski zavod za zapošljavanje

Hrvatski Zavod za zapošljavanje javna je ustanova u vlasništvu Republike Hrvatske, ustrojena Zakonom o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti sa zadaćom rješavanja pitanja iz problematike vezane uz zapošljavanje i nezaposlenost. Zakon koji je stupio na snagu 01. siječnja 2009. godine usklađen je s direktivama Europske unije i stvorene su normativne pretpostavke za izravnu primjenu odredbi Europske unije na području pristupa tržištu rada i koordinacije sustava socijalne sigurnosti. Zakonom su državljani članica Europskog ekonomskog prostora izjednačeni u pravima i obvezama s hrvatskim državljanima, a ova odredba Zakona stupit će na snagu na dan prijema Republike Hrvatske u Europsku uniju.

Najvažnije promjene odnose se na omogućavanje drugim pravnim i fizičkim osobama obavljanje djelatnosti posredovanja pri zapošljavanju i u inozemstvu, drugačiji način vođenja evidencija Zavoda za zapošljavanje, precizniju definiciju nezaposlene osobe, povećanje odgovornosti i obveza nezaposlene osobe za uključivanje u obrazovne aktivnosti kao i odbijanje zaposlenja, obveza dostavljanja prijava potrebe za radnikom ako je zakonom propisana obveza popunjavanja slobodnog radnog mjesta putem javnog natječaja, izjednačavanje pristupa radnicima koji rade u punom i nepunom radnom vremenu, drugačiji način određivanja visine i trajanja novčane naknade te obustave i prestanka prava na istu.

Djelatnosti Zavoda čine:

- posredovanje pri zapošljavanju,
- priprema za zapošljavanje,
- profesionalno usmjeravanje i selekcija,
- prava po osnovu nezaposlenosti te
- obrazovanje za zapošljavanje.

Vizija – Hrvatski zavod za zapošljavanje je vodeći sudionik u razvoju hrvatskog tržišta rada, objedinjuje ponudu i potražnju rada da bi se postigla puna zaposlenost.

Misija – Učinkovito posredovanje na tržištu rada razvojem visoke kvalitete prema potrebama klijenata i promicanje partnerskih odnosa među sudionicima na tržištu rada.

Strateški ciljevi Zavoda su:

- razviti usluge Hrvatskog zavoda za zapošljavanje radi povećanja konkurentnosti radne snage i zadovoljavanje potreba tržišta rada,
- razviti ljudski potencijal i administrativni kapacitet Zavoda u kreiranju i davanju novih usluga na tržištu rada te
- ostvariti vodeću poziciju Hrvatskog zavoda za zapošljavanje na tržištu rada uspostavljanjem partnerskih odnosa i većim utjecajem na donošenje i provedbu javnih politika.

3.5. Hrvatska gospodarska komora (HGK)

Hrvatska gospodarska komora je neprofitna, nevladina stručno poslovna udruga svih pravnih i fizičkih osoba koje se bave gospodarskom djelatnošću na području Republike Hrvatske izuzev fizičkih i pravnih osoba koje obavljaju obrt. U Komoru se mogu učlaniti i organizacije koje obavljaju društvenu djelatnost, profesionalna i stručna udruženja te druge organizacije koje svojom djelatnošću unaprjeđuju rad i poslovanje gospodarskih subjekata.

Organizirana je na europskoj tradiciji i modelu austrijske i njemačke komore kao komora tzv. kontinentalnog tipa s obvezatnim članstvom. Članica Komore je svako poduzeće koje se registrira na trgovačkom sudu. Hrvatska gospodarska komora ima status pravne osobe. Sjedište Hrvatske gospodarske komore je na adresi Rooseveltov trg 2, 10 000 Zagreb. HGK se u teritorijalnom smislu sastoji od središnjice u Zagrebu i dvadeset županijskih komora s tim da komora Zagreb predstavlja grad Zagrebi Zagrebačku županiju. Funkcionalno, HGK se sastoji 13 sektora, 36 udruženja, 87 grupacija i 13 zajednica.

Izdvajaju se:

- Sektor za bankarstvo i druge financijske institucije,
- Sektor za graditeljstvo i komunalno gospodarstvo,
- Sektor za industriju,
- Sektor za poljoprivredu, prehrambenu industriju i šumarstvo,
- Sektor za promet i veze,
- Sektor za trgovinu,
- Sektor za turizam,

- Sektor za međunarodne odnose,
- Centar za makroekonomske analize,
- Centar za informatiku i statistiku,
- Centar za poslovne informacije te
- Centar za razvoj ljudskih potencijala.

Najstarijom hrvatskom komorom smatra se komora u Dubrovniku, a kao godina njezina osnivanja 1808. Kasnije, 1850. godine komore su osnovane i u drugim većim gradovima u Hrvatskoj. Komore su bile javne ustanove sa zakonom propisanim članstvom i djelokrugom rada. Već od samog početka Komora se zalagala za gospodarski razvitak hrvatskih prostora. Tijekom svog razvoja prošla je nekoliko reorganizacija, ali se uvijek profilirala kao zastupnik svog gospodarstva.

Zadaci Hrvatske gospodarske komore su:

- zastupanje interesa članica pred državnim organima kod oblikovanja gospodarskog sistema i mjera ekonomske politike,
- procjena mogućnosti i uvjeta gospodarskog razvoja,
- unaprjeđivanje razvoja poduzetništva,
- uspostavljanje i razvijanje svih vrsta poslovnih odnosa s inozemstvom,
- poticanje istraživanja, razvoja i inovacija,
- razvijanje informacijskog sustava Hrvatske gospodarske komore i poslovnog informiranja,
- vođenje evidencije registriranih poduzeća i radnji,
- usklađivanje interesa članica Hrvatske gospodarske komore,
- poticanje razvoja tehnološke infrastrukture, informatizacija gospodarstva i praćenje standardizacije hardvera, softvera i komunikacije,
- usklađivanje gospodarskih i društvenih interesa s područja ekologije,
- priprema, sklapanje i praćenje primjena kolektivnog ugovora,
- izdavanje mišljenja o bonitetu svojih članica,
- poduzimanje mjera za poticanje i razvijanje dobrih poslovnih običaja i poslovnog morala,
- obrazovanje i inovacija znanja kadrova u gospodarstvu,
- pružanje pomoći prilikom osnivanja novih i transformacije postojećih poduzeća, te obavljanje drugih zadataka od interesa članica Hrvatske gospodarske komore,

- rješavanje tekućih pitanja od značaja za obavljanje gospodarske djelatnosti te
- obavljanje drugih zadataka određenih zakonom i statutom.

Organi Hrvatske gospodarske komore su skupština, upravni odbor, nadzorni odbor i predsjednik. Hrvatska gospodarska komora zastupa interese svojih članica pred državnim organima na način da pokreće inicijativu za donošenje zakona i drugih propisa iz oblasti gospodarskog sustava i mjera tekuće politike te daje mišljenja, primjedbe i prijedloge na nacrtu i prijedloge zakona, sudjeluje u pripremanju zakona i drugih propisa od interesa za njene članice. Hrvatska gospodarska komora osniva regionalne komore. Regionalna komora obuhvaća područje koje čini više prostorno povezanih općina. HGK može osnivati i svoja predstavništva u inozemstvu, a može i u suradnji sa stranim osobama osnivati mješovite komore sa sjedištem u zemlji ili inozemstvu. Sredstva potrebna za rad Komore osiguravaju se iz članarina i doprinosa prema kategorizaciji članica.

Prvu kategoriju čine članice koje ne prelaze dva od slijedeća tri kriterija:

- ukupna aktiva iznosi 7.500.000,00 kuna,
- ukupni prohod iznosi 15.000.000,00 kuna te
- imaju do 50 zaposlenika.

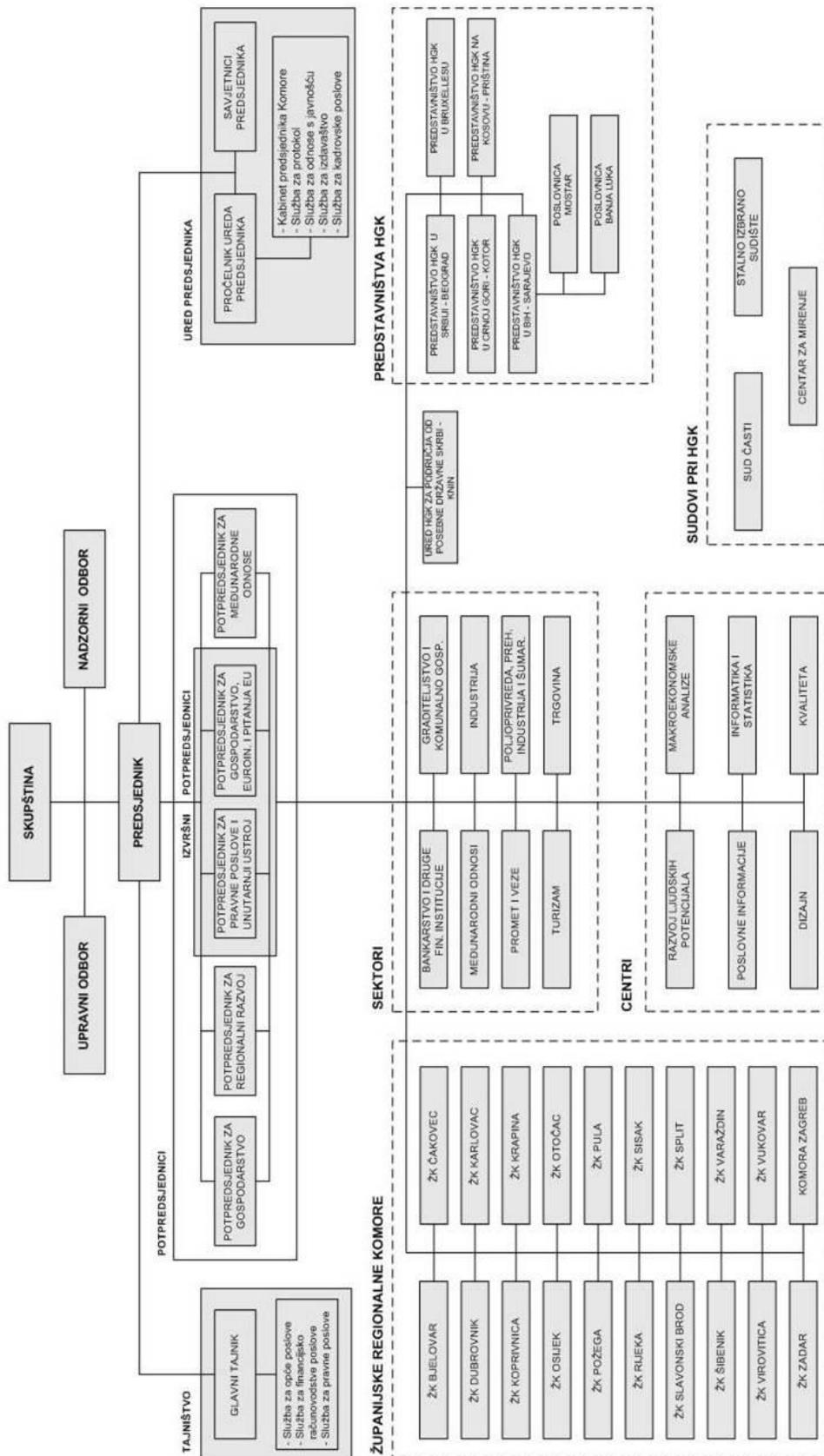
Drugu kategoriju čine članice koje prelaze dva od tri kriterija za prvu kategoriju, ali nikada ne prelaze dva od slijedeća tri kriterija:

- ukupna aktiva iznosi 30 000.000,00 kuna,
- ukupni prihod iznosi 59.000.000,00 kuna te
- imaju do 250 zaposlenika.

Treću kategoriju čine članice koje prelaze bar dva od tri kriterija za drugu kategoriju.

Članice HGK za koje je pokrenut likvidacijski ili stečajni postupak dužne su platiti dospjela dugovanja po osnovi članarine i doprinosa za financiranje HGK nastale do trenutka otvaranja stečajnog ili likvidacijskog postupka. Iznos mjesečne članarine za prvu kategoriju poduzetnika je 55,00 kuna, za drugu kategoriju 1.500,00 kuna te za treću kategoriju 5.500,00 kuna.

Slika 3: Organizacijska shema HGK

Izvor: www.hgk.hr

3.5.1. Javne ovlasti Hrvatske gospodarske komore

Među javne ovlasti HGK spadaju:

- Izdavanje potvrda koje prate robu prilikom izvoza i uvoza:
 - potvrde FORM A o povlaštenom podrijetlu robe,
 - potvrde o podrijetlu iz trećih zemalja,
 - potvrde o nepovlaštenom podrijetlu za tekstilne proizvode,
 - potvrde o krajnjem korisniku za određenu robu koja se uvozi,
 - potvrde o činjenicama o kojima HGK vodi evidenciju te
 - potvrde o višoj sili.
- Izdavanje ATA karneta¹⁷
 - Temeljem ATA karneta roba prelazi granicu brzo i jednostavno, bez angažiranja špeditera. ATA karnet je međunarodni carinski dokument koji se koristi za pojednostavljenje privremenog uvoza u stranu zemlju s rokom važenja od godine dana, a pokriva privremeni uvoz uzoraka, stručne opreme, robe namijenjene sajmovima, kongresima i sličnim manifestacijama
- Izdavanje Potvrda da se roba ne proizvodi u Republici Hrvatskoj;
- Izdavanje mišljenja o ispunjenju gospodarskih uvjeta za odobrenje postupka unutarnje i vanjske proizvodnje;
- Izdavanje Potvrda o upisu u Upisnik HGK o izdavanju i distribuciji tiska;
- Očevidnik nekretnina i pokretnina koje se prodaju u ovršnom postupku i stečaju;
- Javni komisijari;
- Registar posrednika u prometu nekretnina;
- Imenik agenata posredovanja u prometu nekretnina;
- Organizacija i provedba stručnog ispita za agenta posredovanja u prometu nekretnina;
- Raspodjela dozvola za međunarodni prijevoz tereta cestom;
- Usklađivanje voznih redova linijskog prijevoza putnika u cestovnom prometu;
- Usklađivanje cjenika autobusnih kolodvora;
- Stručna osposobljenost za obavljanje djelatnosti javnog cestovnog prijevoza;
- Mišljenje da li postoji gospodarski interes da se stranom brodu, jahti ili brodici odobri prijevoz osoba i stvari između hrvatskih luka;

¹⁷ ATA - kratica - kombinacija početnih slova francuskih riječi "Admission Temporaire" i engleskih riječi "Temporary Admission" što znači privremeni uvoz.

- Izvansudsko rješavanje potrošačkih sporova;
- Pokretanje postupaka radi zaštite zajedničkih interesa potrošača te
- Podnošenje tužbe u vezi sa zabranom korištenja nepoštenih ugovornih odredaba u potrošačkim ugovorima.

HGK s mrežom Županijskih komora treba biti glavna nacionalna organizacija u promociji i povezivanju hrvatskog i svjetskog gospodarstva, pružati usluge i funkcionirati na razini najrazvijenijih komora. Unaprjeđenje gospodarske suradnje s inozemstvom jedan je od najvažnijih zadataka Komore koji se ostvaruje različitim aktivnostima usmjerenim na razmjenu roba i usluga. Posebna se pažnja poklanja promotivnim aktivnostima kojima se hrvatsko gospodarstvo prezentira u pojedinim zemljama upoznavajući poslovne partnere sa zakonima i propisima u Republici Hrvatskoj i mogućnostima investiranja.

Komora organizira posjete brojnih inozemnih delegacija i upućuje hrvatska poslovna izaslanstva u svijet. Značajna je aktivnost Komore u promociji izvozno orijentiranih djelatnosti hrvatskog gospodarstva na poznatim i uglednim sajmovima i izložbama u inozemstvu. U okviru multilateralne suradnje osobita je pozornost usmjerena prema EU, najznačajnijem hrvatskom gospodarskom partneru jer je punopravno članstvo u toj europskoj integraciji dugoročni strateški cilj Republike Hrvatske. Sustavno se pratnji dogradnja internog tržišta EU, njezina trgovinska politika, carinski propisi i regulativa s izravnim učinkom na uvjete izvoza hrvatskog gospodarstva.

HGK je od 1993. godine članica Međunarodne trgovinske komore u Parizu (ICC) u kojoj aktivno sudjeluje u nekoliko odbora i specijalističkih grupa. HGK je također članica niza međunarodnih organizacija među kojima se ističu:

- **EUROCHAMBERS** – Udruženje europskih komora, Bruxelles,
- **ASCAME** – Udruženje mediteranskih trgovinskih i industrijskih komora, Marseille,
- **UEAPME** – Europsko udruženje obrtništva, malog i srednjeg poduzetništva, Bruxelles,
- **ESCB** – Međunarodno vijeće za malo poduzetništvo, Halmstad,
- **TII** – Europsko udruženje za transfer tehnologija, inovacija i poslovnih inovacija, razmjena tehnoloških ponuda mreža EBEN, TRN, CORDIS, Bruxelles,
- **FIATA** – Međunarodno udruženje otpremnika, Zurich,
- **OICA** – Međunarodna organizacija proizvođača automobilske industrije, Pariz,

- **EMEC** –Europsko vijeće proizvođača opreme za marine, London,
- **EUROCOMMERCE** – Europska lobistička organizacija za trgovinu, Bruxelles,
- **PLASTICS EUROPE** – Udruženje proizvođača polimernih materijala,
- **CEFIC** – Vijeće europske kemijske industrije te
- **FEAP** – Europska federacija proizvođača u akvakulturi.

U HGK se nalazi *Euro-info* komunikacijski centar (EICC). Centar u Zagrebu dio je mreže od oko 300 *Euro-info* centara. Zajednički im je cilj informiranje, savjetovanje i pružanje pomoći malim i srednjim poduzetnicima pri poslovanju u zemljama Europske unije kako bi što više pojednostavnili i učinili efikasnijim poslovanje tih poduzetnika.

3.5.2. Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Split

U primorskim krajevima Dalmacije vrlo je rano započelo okupljanje i udruživanje radi zaštite interesa pojedinih gospodarskih djelatnosti. Preteče komore bile su zanatsko – obrtničke cehovske bratovštine koje se u 13. stoljeću za mletačke uprave osnivaju u Splitu, Dubrovniku i Zadru prema uzoru na slična talijanska udruženja. Bratovštine su imale svoje statute tzv. matrikule. Za procvat dalmatinskih gradova u Srednjem vijeku najzaslužniji su njihov tranzitni položaj i pomorska trgovina. Pod mletačkom vlašću Dalmacija nazaduje.

Gospodarska komora i sustav koji danas poznajemo nastali su u Francuskoj te je za vrijeme francuske vlasti u Dalmaciji 1806. godine osnovana Trgovačka komisija u Splitu. Vijest o postojanju komora u Splitu, Dubrovniku i Kotoru nalazimo 1808. godine. Djelovanje Komore ne prestaje odmah nakon odlaska Francuza i dolaskom Austrije. Austrijska vlast prepoznaje vrijednost komorskog sustava, prešutno ga prihvaća i dopušta daljnji rad. Raspadom Monarhije Komora nastavlja djelovati u Kraljevini SHS. Odluka o izgradnji zgrade Splitske komore donesena je 1928. godine.

Stambeno poslovna zgrada podignuta je 1930. prema projektu Fabjana Kaliterne za vrijeme predsjednika Jurja Dubokovića. U istoj zgradi djeluje i danas. Županijska komora Split druga je po veličini gospodarska komora u Hrvatskoj ustrojena za područje Splitsko – dalmatinske županije. Broji oko 9.000 članica. Osnovna svrha HGK Split jest zastupanje, usklađivanje i zaštita zajedničkih interesa članica.

Zadaci Županijske komore Split su:

- poticanje razvoja gospodarstva u cjelini,
- uspostavljanje kontakata s komorama u inozemstvu,
- sudjelovanje na gospodarskim sajmovima i izložbama,
- suradnja sa županijskim i gradskim tijelima u svim aktivnostima koje pokreću i provode u interesu gospodarstva te
- praćenje i davanje prijedloga u vezi s ekonomsko – socijalnim kretanjima i slično.

Misija HGK SPLIT – HGK Split je neprofitna, javna i stručna organizacija koja služi poslovnoj zajednici sa svrhom jačanja i promicanja gospodarskog rasta u Splitsko – dalmatinskoj županiji.

Vizija HGK SPLIT – Vizija HGK Split određena je kroz njezine sljedeće obveze:

- biti podrška u ostvarivanju vizije o Komori kao glavnoj nacionalnoj organizaciji s mrežom županijskih komora i predstavništava u promociji i povezivanju gospodarstva u zemlji i inozemstvu,
- funkcionirati i pružati usluge po ugledu na najrazvijenije komore u svijetu te
- biti najjači zagovornik gospodarstva u Hrvatskoj.

HGK Split ustrojena je po uzoru na sektore i centre na državnoj razini. Vrhovno tijelo Županijske komore Split je Gospodarsko vijeće koje razmatra, rješava ili pokreće rješavanje pitanja od interesa za gospodarstvo na području županijske komore. Članovi Vijeća izabiru se iz redova uglednih županijskih gospodarstvenika. Gospodarsko vijeće bira predsjednika koji obnaša dužnost predsjednika Županijske komore Split.

Forum jadransko – jonskih gospodarskih komora – AIC FORUM

Forum jadransko – jonskih gospodarskih komora je udruga koju su pokrenule gospodarske komore Splita i Ancone, a djeluje od 2001. godine. Svrha ovog udruživanja je poboljšanje međusobne regionalne suradnje, oživljavanje Jadransko- jonske inicijative te promicanje zajedničkih projekata. Forum je prerastao u ozbiljno međunarodno tijelo koje danas okuplja 32 regionalne gospodarske komore iz sedam zemalja povezanih Jadranskim morem: Italije, Slovenije, Hrvatske, BIH, Crne Gore, Albanije i Grčke, pri kojem djeluje Međunarodni arbitražni sud.

Forum se može kandidirati za programe Unije kao samostalan pravni subjekt i sudjelovati u aktivnostima prekograničnog planiranja, promičući potencijale i izvrsnost dvaju obala.

Slika 4: Posjet studenata Sveučilišnog studijskog centra za stručne studije Hrvatskoj gospodarskoj komori u Splitu tijekom 2009.

Izvor: Arhiva Odsjeka za trgovinsko poslovanje

Slika 5: Posjet studenata Sveučilišnog studijskog centra za stručne studije Hrvatskoj gospodarskoj komori u Splitu tijekom 2009.

Izvor: Arhiva Odsjeka za trgovinsko poslovanje

3.6. Hrvatska obrtnička komora (HOK)

Hrvatska obrtnička komora je stručno poslovna organizacija obrtnika, koja promiče, zastupa i usklađuje zajedničke interese obrtništva. HOK je pravna osoba, zastupa i predstavlja obrtnike pred državnim i drugim tijelima u zemlji i inozemstvu. Članstvo u HOK-u je obvezno.

Članovi Hrvatske obrtničke komore su:

- obrtnici koji obavljaju obrt na području Republike Hrvatske,
- trgovci pojedinci i trgovačka društva koja obavljaju obrt te
- fizičke osobe, trgovačka društva i druge pravne osobe koje samostalno obavljaju druge djelatnosti, ako svojim radom unaprjeđuju rad i poslovanje obrta.

Obrtnici postaju članovi HOK-a danom upisa u obrtni registar, a trgovačka društva danom izdavanja rješenja nadležnog županijskog ureda. Članstvo u HOK-u je obvezno. HOK obavlja javne ovlasti koje su utvrđene Zakonom. Akti koje HOK izdaje u izvršavanju javnih ovlasti jesu javne isprave. Hrvatska obrtnička komora ima sjedište na adresi Ilica 49, 10000 Zagreb. U teritorijalnom smislu sastoji se od područnih obrtničkih komora (na razini županije) i udruženja obrtnika (na razini općina i gradova). Strukovno, HOK se sastoji od cehova i sekcija, te odbora i komisija. U HOK-u djeluje 20 područnih obrtničkih komora i 116 udruženja obrtnika.

Zadaci Hrvatske obrtničke komore su:

- promicanje obrtništva,
- zastupanje interesa obrtnika pred državnim tijelima kod donošenja propisa u oblasti obrtništva,
- davanje mišljenja i prijedloga državnim tijelima kod donošenja propisa u oblasti obrtništva,
- osnivanje komisija za polaganje pomoćničkih i majstorskih ispita,
- osnivanje suda časti obrtnika,
- vođenje knjige obrtnika,
- vođenje evidencije ugovora o nauku,

- pružanje pomoći obrtnicima prilikom osnivanja i poslovanja obrta te
- obavljanje drugih zadataka određenih zakonom i statutom Hrvatske obrtničke komore.

Tijela Hrvatske obrtničke komore su: skupština, upravni i nadzorni odbor i predsjednik. Pri Hrvatskoj obrtničkoj komori osniva se i djeluje sud časti. Sud časti odlučuje o povredama dobrih običaja u obavljanju obrta, o neizvršavanju obveza članova, o povredama statuta i drugih akata Hrvatske obrtničke komore. Tradicija obrtništva u Hrvatskoj rasla je na bogatu i plodnu tlu naše povijesti. Udruživanje u cehove i udruge radi zaštite i promicanja obrtničkih interesa seže nekoliko stoljeća unatrag. Hrvatska obrtnička komora osnovana je 1852. godine, a hrvatski obrtnici više od 150 godina ujedinjeni i organizirani učinkovito promiču interese obrtništva. Hrvatska obrtnička komora je najznačajnija gospodarska asocijacija u Hrvatskoj s brojnim članovima (preko 102.000) koje zajedno sa svojim zaposlenicima (230.000) čine gotovo četvrtinu ukupno zaposlenih u Republici Hrvatskoj.

Uloga hrvatskog obrtništva kroz povijest

Cehovi u južnoj Hrvatskoj naslanjaju se na tradiciju obrtništva još iz rimskih vremena, kontinuirano sve do danas. Obrtnici sjeverne Hrvatske, stvarajući prvo obrtničke bratovštine, a kasnije cehove, pokazuju u svojoj organizaciji pripadnost srednjeeuropskom prostoru. Godine 1852. osnivaju se TRGOVAČKO – OBRTNIČKE KOMORE u Zagrebu, Rijeci i Osijeku. Obrtnim zakonom iz 1872. godine ukidaju se cehovi u Hrvatskoj, a to je bio povod zagrebačkoj Obrtnoj komori da 1879. godine sazove sveobrtničku Skupštinu. To je bio prvi uži kontakt obrtnika iz cijele Hrvatske i spoznaja da su im problemi zajednički.

Godine 1947. zabranjen je rad savezu udruženja hrvatskih obrtnika, a 1980. obrtnici Hrvatske kao svoju zajedničku organizaciju osnivaju SAVEZ UDRUŽENJA HRVATSKIH OBRTNIKA. Obnoviteljska skupština Hrvatske obrtničke komore održana je 01. srpnja 1994. godine. Tim se činom strukovnoj obrtničkoj organizaciji nakon više desetljeća napokon vratio značaj i važnost što su je nekoć imali u hrvatskom gospodarstvu.

Odnosi HOK-a i Europske unije

Otvaranjem svog prvog međunarodnog ureda u Bruxellesu u zgradi sjedišta Europske udruge obrtnika, malih i srednjih poduzetnika – UEAPME – HOK je učinio veliki korak na

promicanju poslovne suradnje hrvatskih obrtnika s tržištem Europske unije te potpori procesu pridruživanja Hrvatske u EU. HOK ima dugogodišnju suradnju s mnogim europskim obrtničkim komorama, a posebno se ističe suradnja s Hrvatsko – austrijskom gospodarskom komorom, Udruženjem obrtnika Vicenze te zadnje dvije godine s Belgijskom komorom malih i srednjih poduzetnika (UNIZO).

S obzirom na strateško određenje hrvatske države prema Europskoj uniji i otvaranje pregovora za punopravno članstvo RH u EU najvažnija zadaća HOK-a u idućem razdoblju je organizirati službu i poslove kako bi se obrtnicima osigurala sva potrebna pomoć u prilagodbi europskom načinu poslovanja. Isto tako, potrebno je pripremiti predstavnike HOK-a i uložiti napore u pregovaračkim skupinama za zaštitu obrtničke tradicije koja je na udaru globalne konkurencije.

U okviru HOK-a ustrojen je Odjel za informacijski sustav, statistiku i poslovno informiranje koji prati i obrađuje raspoložive podatke o obrtima i obrtnicima, kao i podatke vezane za obrazovni sustav obrtništva, podatke o obrtnicima – umirovljenicima, o radnicima u obrtu. Odjel prati mjesečne, kvartalne i godišnje podatke o obrtima i obrtnicima iz raznih izvora.

3.7. Hrvatski savez zadruga

Hrvatski savez zadruga je stručno poslovna organizacija zadruga i zadružnih saveza osnovana radi promicanja, usklađivanja i zastupanja interesa zadrugara, zadruga i zadružnih saveza. Sjedište Hrvatskog saveza zadruga je u Zagrebu, na adresi Gajeva 2a. Članice Hrvatskog saveza zadruga su:

- zadruge,
- strukovni zadružni savezi te
- teritorijalni zadružni savezi.

Tijela Hrvatskog saveza zadruga su: skupština, uprava, nadzorni odbor i sud časti.

Zadaci Hrvatskog saveza zadruga su:

- promicanje zadrugarstva i zadružnih načela,
- zastupanje interesa zadruga i zadružnih saveza pred tijelima državne uprave i drugim organizacijama,

- davanje mišljenja i prijedloga državnim tijelima pri donošenju propisa iz područja zadrugarstva,
- pružanje stručne i druge pomoći zadrugarima, zadrugama i zadružnim savezima pri osnivanju, poslovanju i prestanku rada zadruga i zadružnih saveza,
- vođenje evidencije zadruga i zadružnih saveza,
- obavljanje zadružne revizije,
- organiziranje burze zadružnih roba i usluga i promocija zadružnih proizvoda i usluga,
- međunarodna suradnja,
- organizacija i izobrazba zadrugara i upravitelja te zaposlenika zadružnog sustava,
- poslovno savjetovanje članica i izrada poslovnih planova i investicijske elaborata,
- izdavanje biltena, časopisa i stručne literature te
- posredovanje u prometu zadružnih roba i usluga.

3.8. Hrvatska udruga poslodavaca (HUP)

Hrvatska udruga poslodavaca (HUP) osnovana je 1993. godine kao dobrovoljna, neprofitna i neovisna udruga poslodavaca

HRVATSKA UDRUGA POSLODAVACA
CROATIAN EMPLOYERS' ASSOCIATION

koja štiti i promiče prava i interese svojih članica. Osnovala ju je grupa uglednih hrvatskih gospodarstvenika prihvativši ideju gospodina Hansa Messera značajnog njemačkog poduzetnika i investitora u Republici Hrvatskoj koji je želio prenijeti iskustva srodnih europskih poslodavačkih organizacija i pomoći u osnivanju takve udruge u Hrvatskoj. Utemeljena je na principu dobrovoljnog članstva i na načelima demokratskog zastupanja.

HUP promiče poduzetnički duh i poduzetnička prava i slobode. Osnovana je kao udruga više razine (konfederalno ustrojstvo) i legitimni je zastupnik svog članstva u odnosu prema Vladi Republike Hrvatske i sindikatima. Udruga je jedan od socijalnih partnera na hrvatskoj tripartitnoj sceni. Nastupajući u ime svojih članova s konkretnim stavovima i zahtjevima HUP je zauzela važne pozicije prema državi i državnim tijelima kada je riječ o uvjetima poslovanja odnosno prema sindikatima. Djelujući kroz Gospodarsko – socijalno vijeće Udruga je postala glavni pregovarač na strani poslodavaca.

HUP osim aktivnosti u području radno – socijalnog zakonodavstva te industrijskih odnosa štiti privatno vlasništvo, promovira razvoj i uređenje tržišnih uvjeta poslovanja, jačanje

konkurentnosti i povoljne poduzetničke klime. HUP danas predstavlja snažan i neovisan glas poslodavaca i poduzetnika s ukupno više od 5.000 članova koji zapošljavaju oko 400.000 radnika. Osnivanjem regionalnih ureda u Rijeci, Osijeku i Splitu realizirana je snažna mreža poduzetnika koja pokriva sve hrvatske županije. Aktivnostima granskih udruga (trenutno postoje 22) omogućena je zaštita i promicanje specifičnih interesa različitih gospodarskih grana u odnosu prema europskim poslodavačkim organizacijama.

Granske udruge predstavljaju mogućnost međusobnog povezivanja poduzetnika različitih djelatnosti, veličine i regionalne prisutnosti na jednom mjestu. HUP vodi pregovore radi zaključenja granskih kolektivnih ugovora s težnjom da se do kraja usuglase otvorena pitanja koja se odnose na radno vrijeme, najnižu osnovnu plaću i ostala materijalna davanja, trajanje godišnjih odmora i slično. Predstavnici HUP-a participiraju u radnim skupinama koje se odnose na donošenje, izmjene ili usklađenje zakona te podzakonskih propisa s pravnom stečevinom EU.

Strateški projekti HUP-a su:

- Nacionalni centar za klastere (NCK),
- Centar za europske pretpristupne procese (CEPP),
- Program usavršavanja menadžera (PUMA),
- Centar za mirenje (CM),
- Koordinacija za održivi razvoj i HR PSOR te
- Nacionalno vijeće za konkurentnost (NVK).

3.9. Ministarstvo financija Republike Hrvatske

Ministarstvo financija Republike Hrvatske ima sjedište u Zagrebu na adresi Katančićeva 5. Ministarstvo financija odgovorno je za pripremu i provođenje vladine fiskalne politike. Njegovi su ciljevi pridonositi stabilnom rastu gospodarstva, povećanju prosperiteta te kvalitete života i zaposlenosti za sve hrvatske građane. Jedan od najvažnijih poslova Ministarstva je priprema državnog proračuna te upravljanje proračunskim prihodima i rashodima, odnosno novcem poreznih obveznika. Ostali najvažniji poslovi Ministarstva su:

- makroekonomske analize i prognoze,
- upravljanje portfeljem javnog duga,
- suradnja s međunarodnim financijskim institucijama,

- odgovornost za poreznu i carinsku politiku,
- praćenje kretanja i unapređenje financijskog sustava,
- razvoj, unaprjeđenje i koordinacija sustava politike koncesija,
- poduzimanje mjera za sprječavanje pranja novca i financiranje terorizma,
- nadzor i inspeksijski poslovi u području poreza, carina i drugih javnih prihoda, deviznog i vanjskotrgovinskog poslovanja,
- izgradnja i održavanje graničnih prijelaza,
- uspostava i razvoj sustava unutarnjih financijskih kontrola u javnom sektoru, na državnoj i lokalnim razinama te
- financijsko upravljanje u okviru decentraliziranog sustava provedbe pomoći Europske zajednice Hrvatskoj.

Proces pristupanja u članstvo Europske unije postavlja pred Hrvatsku izazov prilagodbe zajedničkoj pravnoj stečevini, ali i otvara i mogućnost korištenja financijskih sredstava iz proračuna Europske unije. Stupanjem u punopravno članstvo Hrvatskoj će se otvoriti izvori financiranja koji će poduprijeti naše razvojne ciljeve, ubrzati rast i razvoj hrvatskog gospodarstva u cjelini.

Državni proračun je akt kojim se procjenjuju prihodi i primici te utvrđuju rashodi i izdaci za jednu godinu u skladu sa zakonom. Tri su glavne funkcije proračuna:

- prikazuje najvažnije ciljeve države u fiskalnoj godini,
- služi kao instrument kojim država utječe na ekonomsko stanje zemlje te
- služi kao sustav kontrole prikupljanja i trošenja proračunskih sredstava.

U Hrvatskoj je donošenje državnog proračuna jedan od najvažnijih financijskih, ali i političkih događaja u godini. Informira se javnost s njegovim ciljevima, ali i o tome s koliko novca država raspolaže. Državnom proračunu prethode Vladine Smjernice ekonomske i fiskalne politike iz kojih se mogu iščitati osnovne odrednice proračuna za trogodišnje razdoblje.

Državna riznica

Državna riznica sustav je upravljanja javnim novcem. Državna riznica obavlja poslove koji se odnose na:

- pripremu i izvršavanje proračuna,

- državno računovodstvo te
- upravljanje gotovinom i javnim dugom.

Cilj državne riznice je racionalizacija u upravljanju javnim novcem. Sve financijske transakcije proračunskih korisnika obavljaju se preko sustava državne riznice, odnosno preko jedinstvenog računa riznice koji se nalazi u depozitu Hrvatske narodne banke. Uveden je model upravljanja javnim izdacima na principu postojanja jednog jedinstvenog računa preko kojeg se obavljaju sve financijske transakcije državnog proračuna. Učinci primjene sustava državne riznice su:

- racionalnije trošenje javnog novca,
- smanjenje potreba za zaduživanjem države te
- poboljšanje likvidnost poduzetničkog sektora.

Svi proračunski korisnici povezani su u jedinstveni financijsko – informacijski sustav preko kojeg jedino i mogu obavljati transakcije.

3.10. Financijska agencija - FINA

Financijska agencija vodeća je hrvatska agencija na području financijskog posredovanja. Sjedište Financijske agencije je u Zagrebu na adresi Koturaška cesta 43. Nacionalna pokrivenost, informatički sustav prokušan na najzahtjevnijim poslovima od nacionalne važnosti te visoka profesionalna razina stručnih timova, najveće su prednosti FINA-e. Sve navedeno omogućuje pripremu i provedbu različitih projekata, od jednostavnih financijskih transakcija do najsophisticiranijih poslova u elektroničkom poslovanju.

Slika 6: Poslovnica FINA-e

Izvor: www.fina.hr

Financijska agencija pod ovim imenom djeluje od siječnja 2002. godine, ali iza sebe ima polustoljetnu poslovnu tradiciju. Nasljednica je Zavoda za platni promet (ZAP) odnosno još starije Službe društvenog knjigovodstva (SDK). Iz Službe društvenog knjigovodstva koja je u bivšoj državi imala isključivo pravo obavljati transakcije platnog prometa u tuzemstvu, 1993. godine prerasta u Zavod za platni promet. ZAP se usavršavao u tehnološkom i organizacijskom smislu zadržavajući monopol na području platnog prometa sve do 2002.

godine. Početkom 2002. godine donesen je Zakon o Financijskoj agenciji kojim ta institucija u vlasništvu države nasljeđuje prava, obveze i imovinu bivšeg ZAP-a nastavljajući u tržišnom okruženju oblikovati svoju poslovnu politiku bez monopolističke pozicije.

Financijska agencija je u državnom vlasništvu, ali posluje isključivo na tržišnom principu. Uspješno posluje s hrvatskim poslovnim bankama, Hrvatskom narodnom bankom i brojnim poslovnim sustavima. Partner je državi na području javnih financija gdje je FINA sudjelovala u provođenju nekoliko ključnih projekata. FINA je imala važnu ulogu u pripremi i provedbi dvaju velikih reformi – platnog prometa i mirovinskog sustava .

FINA je dobro organizirana i efikasna organizacija koja je kvalitetom svojih proizvoda i usluga pouzdan partner komercijalnom i javnom sektoru. FINA nudi niz proizvoda i usluga za tvrtke, poduzetnike, obrtnike i državne institucije. S obzirom na gorući problem nelikvidnosti hrvatskog gospodarstva FINA je ponudila niz usluga, a izdvajamo FINA kompenzacije.

3.10.1. HITRO.HR

HITRO.HR je servis Vlade Republike Hrvatske za ubrzanu komunikaciju građana i poslovnih subjekata s državnim upravom. Svrha mu je podizanje razine usluga povećanjem brzine, učinkovitosti, fleksibilnosti i transparentnosti rada državne uprave. Na jednom mjestu omogućava se građanima i poduzetnicima brži i jednostavniji pristup informacijama i uslugama. Na HITRO.HR šalterima unutar FINA-e na lakši i brži način može se osnovati društvo s ograničenom odgovornošću ili otvoriti obrt. Vlada Republike Hrvatske prepoznala je FINA-inu snagu te je ubrzanje komunikacije s državnim upravom prepustila upravo FINA-i te je HITRO.HR tako postao njezin projekt.

HITRO.HR započeo je s radom 11. svibnja 2005. godine u Zagrebu. U međuvremenu se proširio na sva županijska središta, veće gradove i otoke u Republici Hrvatskoj. Posredstvom 61 ureda koliko ih je do danas otvoreno u FINA-inim poslovnicama osnovano je preko 30.000 gospodarskih subjekata, od čega je više od 2.000 u stranom vlasništvu.

Od kolovoza 2009. godine HITRO.HR servis nosi etiketu „*Good Practice Label*“, priznanje koje dodjeljuje Europska komisija za najbolja europska rješenja iz područja elektroničke uprave. S ovim je priznanjem servis HITRO.HR uključen u katalog zapaženih projekata.

Servis HITRO.HR je na međunarodnoj konferenciji u Južnoafričkoj Republici 2009. godine proglašen najboljim konceptom usluge u području registracije tvrtke u konkurenciji 42 zemlje iz Europe, Afrike, Azije, Australije i Novog Zelanda.

3.11. Poslovno-inovacijska agencija Republike Hrvatske (BICRO)

Poslovno-inovacijski centar Hrvatske – BICRO d.o.o. osnovala je Vlada Republike Hrvatske 1998. godine radi provedbe Vladinih programa potpore tehnološkom razvoju kao središnju ustanovu za razvoj i unaprjeđenje inovacijskog i tehnologijskog sustava. BICRO je ključna organizacija u nacionalnom inovacijskom sustavu čije je osnovna uloga u razvoju i provedbi programa državne potpore i tehnologijskog razvoja kao generatora održivog rasta i na znanju utemeljenog gospodarstva sposobnog za ravnopravno sudjelovanje na globalnom tržištu.

Poslovno-inovacijski centar Hrvatske – BICRO d.o.o. je temeljem Uredbe Vlade RH (NN br. 129 od 19. studenog 2010.) o osnivanju Poslovno-inovacijske agencije Republike Hrvatske – BICRO promijenio pravni oblik u onaj optimalan za provođenje programa i projekata u okviru EU fondova. Tom Uredbom BICRO prestaje biti trgovačko društvo i postaje javna ustanova pod nazivom POSLOVNO - INOVACIJSKA AGENCIJA REPUBLIKE HRVATSKE (skraćeni naziv agencije: BICRO – *Business Innovation Center of Croatia*). Odlukom uprave BICRO-a u svrhu što bolje pripreme za efikasno provođenje strukturnih fondova Europske unije kada Republika Hrvatska postane članica EU, donesena je Odluka o reorganizaciji tvrtke na način da su uz Ured ravnatelja formirani sektori i odjeli.

Sektor za inovacije

Sektor uključuje Odjel za inovacije i Odjel za kolaborativno istraživanje i razvoj. Osnovna zadaća sektora je priprema i objava javnih poziva za financiranje projekata iz segmenta istraživanja i razvoja u privatnom sektoru, odabir najboljih projekata u skladu s odobrenim proračunom, kontakt s korisnicima, praćenje tehničko tehnološke implementacije projekata te zaprimanje i obrada zahtjeva za isplatom sredstava. U okviru sektora provode se BICRO programi RAZUM, IRCRO, EUREKA te aktivnosti vezane uz EEN (Europsku poduzetničku mrežu).

Sektor za istraživanje i razvoj

Sektor uključuje Odjel za razvoj tehnološke infrastrukture i Odjel za kompetitivno istraživanje. Osnovna zadaća sektora je priprema i objava javnih poziva za financiranje projekata iz segmenta istraživanja i razvoja u javnim društvima, odabir najboljih projekata u skladu s odobrenim proračunom, kontakt s korisnicima, praćenje tehničko tehnološke implementacije projekata te zaprimanje i obrada zahtjeva za isplata sredstava. U okviru sektora provode se BICRO programi TEHCRO i PoC (Provjera inovativnog koncepta) te aktivnosti vezane uz projekt FIDIBE.

Sektor za strategiju

Osnovna zadaća sektora je priprema BICRO-a u suradnji s drugim sektorima za provođenje strukturnih fondova EU, identifikacija i pronalazak izvora financiranja za BICRO programe, koordinacija s eksternim sudionicima akreditacijskog procesa za EU kao i ostalim tijelima nadležnim za provedbu strukturnih fondova EU te provođenje projekta BIOCentar. U okviru sektora provode se aktivnosti vezane uz strukturne fondove, programiranje novih shema unutar budućih operativnih programa i program pretpristupne pomoći IPA (projekt BIOCentar).

Sektor za evaluaciju i ugovaranje

Sektor uključuje Odjel za evaluaciju i Odjel za ugovaranje i djeluje neovisno od ostalih sektora i programa BICRO-a kako bi se zadržala objektivnost vrednovanja projekata. Osnovna zadaća sektora je provođenje evaluacije i ugovaranja projekata prijavljenih kroz programe koje provode Sektor za inovacije i Sektor za istraživanje i razvoj.

Sektor za financije i kontroling

Sektor uključuje Odjel za financije i računovodstvo i Odjel za kontroling. Osnovna zadaća sektora je upravljanje financijama BICRO-a, osiguravanje pravodobnog i točnog transfera sredstava prema krajnjim korisnicima programa BICRO-a, provođenje računovodstveno-knjigovodstvenih poslova u skladu s važećim zakonima i propisima RH, upravljanje ljudskim

resursima i općim poslovima te provođenje kontrole namjenskog trošenja sredstava od strane korisnika BICRO programa.

Interna kontrola

Unutar BICRO-a ustrojen je i Odjel za internu kontrolu čija je osnovna zadaća provođenje poslova interne kontrole i analiza poslovanja BICRO-a, vođenje poslovnih knjiga te ostali poslovi u skladu s priznatim revizijskim standardima, zakonima i drugim propisima.

MISIJA BICRO-a – Uspješna i djelotvorna podrška tehnologijskom razvoju i komercijalizaciji rezultata istraživanja povezivanjem gospodarstva sa znanosti i stvaranjem financijskih, materijalnih i drugih uvjeta postojećim i novoosnovanim trgovačkim društvima kako bi se povećala konkurentnost ili uveli novi proizvodi i usluge, te osvijestila javnost u vezi s vrijednosti znanja, inovacija i novih tehnologija te važnosti poticanja stvaranja rizičnog kapitala i javno-privatnog partnerstva.

VIZIJA BICRO-a – BICRO je ključna organizacija u nacionalnom inovacijskom sustavu čija je osnovna uloga razvoj i provedba programa državne potpore s ciljem jačanja tehnologijskog razvoja kao pokretača održivog gospodarskog rasta zemlje.

BICRO ciljevi su:

- povećanje komercijalizacije znanja,
- povećanje svijesti o vrijednosti inovacija,
- prijenos znanja i tehnoloških rješenja iz znanstvenog sektora u gospodarstvo,
- pokretanje novih poduzeća utemeljenih na znanju i naprednoj tehnologiji,
- promicanje uspostave i razvoja tehnologijske infrastrukture,
- doprinos stvaranju i razvoju industrije rizičnog kapitala,
- jačanje konkurentnosti i rasta poduzeća usmjerenih na napredne tehnologije,
- jačanje suradnje znanstvene zajednice i gospodarstva te
- stvaranje javno-privatnog partnerstva s ciljem zajedničkog ulaganja u inovacije i tehnološki razvoj.

PITANJA:

1. Navedite koje se institucije za potporu i poticanje poduzetništva ističu na nacionalnoj razini, a koje na regionalnoj i lokalnoj razini!
2. Što je najuži djelokrug rada Ministarstva gospodarstva i Ministarstva poduzetništva i obrta?
3. Koji su ciljevi razvoja nacionalnog malog i srednjeg poduzetništva i kojim se konkretnim akcijama mogu realizirati?
4. Koja je uloga Hrvatske agencije za malo gospodarstvo?
5. Koje su djelatnosti Hrvatske banke za obnovu i razvitak?
6. Koje su djelatnosti Zavoda za zapošljavanje?
7. Kako je organizirana (na kojem principu) Hrvatska gospodarska komora?
8. Koja je uloga i značaj Hrvatske gospodarske komore?
9. Navedite osnovne zadatke Hrvatske gospodarske komore!
10. Navedite osnovne zadatke Hrvatske gospodarske komore – Županijske komore Split!
11. Kako se postaje članom Hrvatske gospodarske komore i kako se ona financira?
12. Tko su članovi Hrvatske obrtničke komore, kako se postaje njenim članom i koji su zadaci te organizacije?
13. Koji su zadaci Hrvatskog saveza zadruga?
14. S kojim je ciljem osnovana Hrvatska udruga poslodavaca?
15. Koja je uloga i značaj FINA-e?
16. Koje su prednosti FINA-e u odnosu na druge tvrtke koje se bave financijskim posredovanjem?
17. Pojasnite projekt HITRO.hr!
18. Koji su ciljevi poslovno-inovacijske agencije Republike Hrvatske (BICRO)?

TEME ZA SEMINARSKE RADOVE:

- *Ministarstvo poduzetništva i obrta*
- *Hrvatska agencija za malo gospodarstvo (HAMAG)*
- *Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR)*
- *Hrvatska gospodarska komora (HGK)*
- *Hrvatska obrtnička komora (HOK)*
- *Hrvatska udruga poslodavaca (HUP)*
- *Financijska agencija (FINA)*
- *HITRO.HR*
- *Poslovno-inovacijska agencija Republike Hrvatske (BICRO)*

Institucije za potporu i poticanje poduzetništva osnovane su s ciljem da poduzetnicima osiguravaju uvjete za brži razvoj njihovih tvrtki u početnim fazama njihovih života i pruže niz savjetodavnih i administrativnih usluga. Na lokalnoj razini potporne institucije za razvoj poduzetništva su: poduzetnički centri, poduzetnički inkubatori, poduzetničke zone, slobodne (carinske) zone, tehnološki centri, tehnološki parkovi i razvojne agencije.

4.1. Poduzetnički centri

Poduzetnički centri su središta stručne i savjetodavne pomoći, osobito poduzetnicima početnicima. U prosjeku oko 7.000 poduzetnika na godinu u Republici Hrvatskoj zatraži njihovu pomoć. Zadaća poduzetničkih centara je promicanje i poticanje poduzetništva, informiranje zainteresiranih o mogućnostima ulaska u poduzetništvo i o državnim poticajnim mjerama, pružanje savjetodavnih usluga, upućivanje poduzetnika na različite specijalizirane oblike pomoći, suradnja s lokalnom i regionalnom samoupravom te preuzimanje dijela razvojno-gospodarskih poslova, prikupljanje, ocjena i selekcija poduzetničkih ideja, pomoć prigodom izrade poduzetničkih projekata, informiranje o mogućnostima financiranja projekta, pronalaženje i aktiviranje financijskih izvora, pružanje financijskog i kreditnog konzaltinga, pronalaženje domaćih i stranih poslovnih partnera te pružanje marketinških i drugih usluga.

Ukratko, moglo mi se reći kako su osnovne funkcije poduzetničkog centra sljedeće:

- pružanje besplatne savjetodavne i konzultantske pomoći,
- besplatne informacije o projektima i programima u poduzetništvu,
- organiziranje informativnih aktivnosti u lokalnim medijima,
- organizacija seminara za poduzetnike; internetske usluge i povezivanje poduzetnika,
- organizacija sajmovi i sudjelovanje na sajmovima za poduzetnike te
- koordinacija poduzetničkih aktivnosti u lokalnoj sredini te ostale usluge.

Danas u Republici Hrvatskoj postoji gotovo pedeset ustanovljenih poduzetničkih centara koji nude potporu i intelektualnu infrastrukturu poduzetnicima tijekom njihova razvoja. Osnivači poduzetničkih centara su jedinice lokalne samouprave, pravne ili fizičke osobe koje trebaju osigurati stručno osoblje, prostor i opremu za provedbu utvrđenih programa kao i financijska sredstva za svoje djelovanje.

4.1.1. Primjer CEPOSa - Centar za poticanje poduzetništva i obrtništva Split

CEPOS je osnovan u ožujku 2001. godine u suradnji s Gradom Splitom i Ministarstvom gospodarstva, rada i poduzetništva, a s ciljem unaprjeđenje i razvoja obrtništva te malog i srednjeg poduzetništva na području Grada Splita i Splitsko – dalmatinske županije. Neprofitna je organizacija s ciljem razvoja i promoviranja poduzetničkog poslovnog ponašanja. Aktivnosti CEPOS –a su:

- informiranje,
- konzultacije,
- edukacije iz područja poduzetništva, menadžmenta i komunikacijskih vještina,
- savjetodavne usluge iz područja poduzetništva,
- izrada investicijskih i poslovnih planova,
- organiziranje prezentacija, skupova i predavanja za poduzetnike,
- istraživanje tržišta,
- provedba projekata za poduzetnike i obrtnike od strane nadležnog ministarstva te
- stvaranje mreže suradnika i partnera za zajedničko poslovanje i suradnju.

Misija – Misija CEPOSa je promoviranje i razvijanje poduzetničkog duha, poticanje poduzetničkih sklonosti te pružanje pomoći poduzetnicima i široj lokalnoj zajednici kroz brojne aktivnosti Centra. Misija CEPOSa je i jačanje i razvoj poduzetništva i obrtništva na području Grada Splita i Splitsko-dalmatinske županije, razvijanje poduzetničkih vještina i poduzetničke kulture kroz kreiranje i provedbu mjera za razvoj poduzetništva s ciljem podizanja konkurentnosti gospodarstva.

Vizija – Kreativnost, kompetentnost i provedba mjera za razvoj poduzetništva s ciljem podizanja konkurentnosti gospodarstva Splitsko-dalmatinske županije.

Kroz programe permanentne edukacije, informiranja, pružanja savjetodavnih i konzultativnih usluga te praćenje poduzetničke aktivnosti kroz određeni period u cilju pomoći kod dobivanja financijskih sredstava za početak poslovanja, djeluje se na unaprjeđenje postojećih i stjecanje novih znanja i vještina potrebnih za uspješno poslovanje u uvjetima tržišnog gospodarstva svih potencijalnih ili već postojećih poduzetničkih subjekata. CEPOS od 2005. svaku godinu u mjesecu svibnju organizira Sajam hrvatskih autohtonih proizvoda „Plodovi Dalmacije“ u

podrumima Dioklecijanove palače. Cilj je omogućiti hrvatskim proizvođačima izlaganje vlastitih proizvoda uvažavajući tradicionalne recepture naših predaka, obogaćenje turističke ponude i pomoć u financiranju proizvodnje i komercijalizacije autohtonih proizvoda.

Slika 7: Posjet studenata Sveučilišnog studijskog centra za stručne studije sajmu Plodovi Dalmacije tijekom 2009. u organizaciji CEPOSa

Izvor: Arhiva Odsjeka za trgovinsko poslovanje

4.2. Poduzetnički inkubatori

Pojam inkubator asocira na rađanje – stvaranje novog života. Naime, u poduzetničkim inkubatorima rađaju se nova mala poduzeća. Kao i u životu, svemu što se stvara, u početku je nužna posebna pažnja i briga. Zadatak je inkubatora da poduzetniku i njegovom novom poduzeću omogući najprije opstanak, a zatim i nesmetan razvoj do onoga trenutka kada inkubator postane pretijesan, a poduzeće ojača te s jasnom koncepcijom razvoja i već iskusnim menadžmentom krene na slobodno tržište, u borbu s konkurencijom. Između ostalog inkubator poduzetnicima pruža slijedeće pogodnosti:

1. osigurava minimalan i vrlo jeftin poslovni prostor za početak rada,
2. omogućava korištenje zajedničke infrastrukture (struje, telefonije, telefaksa, fotokopirnih uređaja, računala, pristup Internetu i druge pogodnosti),

3. osigurava kontinuirano usavršavanje i obuku poduzetnika putem raznih oblika instrukcija, razgovora s uglednim stručnjacima i poduzetnicima s različitih područja, seminara, tečajeva i slično te
4. pruža i druge pogodnosti kao npr. marketinške usluge, istraživanje tržišta, vođenje knjigovodstvenog servisa.

Cilj je inkubatora u tome da omogući poduzetnicima započinjanje poslovanja uz minimalne troškove, da bi tokom vremena postali menadžeri sposobni da se uhvate u koštac sa svim problemima. Boravak u inkubatoru nije vremenski ograničen, ali obično traje od tri do četiri godine. Postoje različiti tipovi inkubatora: državni, regionalni, gradski, privatni i oni nastali unutar velikih korporacija, a rade kao neprofitni ili profitni centri. Dakle, modela ima mnogo, ali im je cilj jednak: stvoriti što više malih poduzeća utemeljenih na dobrim programima i pomoći im da danas prežive, a već sutra uspješno rade i privređuju na dobrobit svih. Dakle, poduzetnički inkubatori okupljaju male poduzetnike koji tek počinju poslovati ili su u fazi rasta i razvoja i nemaju vlastiti poslovni prostor. Prema dostupnim podacima, danas u Republici Hrvatskoj postoji dvadesetak poduzetničkih inkubatora kojima je temeljni cilj generiranje novih malih poduzeća.

Inkubatori počinju intenzivnije bujati 80-tih godina prošlog stoljeća u SAD-u, za vrijeme velike krize čeličana u Pittsburgu. Naime početkom osamdesetih velike čeličane našle su se u velikim teškoćama, što je prouzročilo smanjeni obim poslovanja i veliku nezaposlenost. Veliki pogoni golemog industrijskog kompleksa zjapili su prazni. Lokalne vlasti Wexforda-Pittsburga morale su brzo reagirati, pa je nekoliko ljudi sa sveučilišta napravilo program razvoja i restrukturiranja gospodarstva grada.

U sklopu mjera za razvoj poduzetništva osnovani su i poduzetnički inkubatori koji su počeli raditi po metodologiji *SPEDD*-a¹⁸. Grad je ustupio poslovne prostore, a znanstveno-istraživačke institucije preuzele su preostali dio posla. Osnovane su različite vrste inkubatora, od onoga da se ideja, inovacija ili patent proizvede, a zatim komercijalizira, ili da se odmah razviju proizvodno-komercijalne aktivnosti. Poduzeće - inkubator registrira se kao pravna osoba. Obično ima direktora i tajnicu. Osnivač može biti općina, veliko poduzeće ili privatna osoba. Posebnim se postupkom u inkubator biraju osobe i programi koji će ući u sastav

¹⁸ *Southwestern Pennsylvania Economic Development District*

inkubatora kao njegovi štićenici. Izabrane osobe posredstvom poduzeća inkubatora registriraju poduzeće ili radionicu za obavljanje djelatnosti prema izabranim programima, uz osiguranje poslovnog prostora. Poduzeće inkubator organizira poslovanje svojih štićenika i pruža im podršku u radu (administrativne poslove, sklapanje ugovora, knjigovodstvene usluge, marketing, vanjskotrgovinske poslove, savjetovanje i dr.).

Poduzetnički inkubatori svojim pozitivnim djelovanjem postaju prava središta poduzetničke aktivnosti grada, regije i države. Poželjno je njihovo međusobno povezivanje u poduzetničku mrežu. Povezivanje pak mreže poduzetničkih inkubatora s mrežom savjetnika omogućuje prijenos znanja i iskustva između poduzeća. Unutar poduzetničke mreže istražuju se interesne poslovne koristi i poduzetnički potencijal bez prostornih i vremenskih ograničenja. Mreža poduzetničkih inkubatora tako se širi s područja regije i države u nova područja drugih država. *SPEDD* ima mrežu od 8 inkubatora širom SAD-a, a postupno se širi i na druge zemlje u svijetu.

Zanimljiv je primjer *BIC*-a u Italiji. Naime u Trstu je 1989. godine osnovan *BIC*¹⁹. Ideja o osnivanju *BIC*-a pojavila se u trenutku krize brodograđevne industrije Trsta i okolice, kada je izrađen program poduzetničkih aktivnosti, koje su osnivanjem malih i srednjih poduzeća povećale produktivnost rada. Na istom poslu i u zajedničkom interesu povezali su se vlast (državna, regionalna i gradska), znanost (sveučilište, istraživački centri, instituti i dr.) te kapital (državni i privatni). *BIC* je dobio na raspolaganje velik i moderan poslovni prostor te potrebnu opremu (laboratorije, prototipne radionice, informatiku). Zaposlio je najnužniji broj pažljivo probраниh radnika, sposobnih da sami rješavaju neke probleme, a uz to angažirao je dokazano kvalitetne vanjske suradnike. Tako je *BIC* osposobljen za pronalaženje novih poslovnih ideja, stvaranje projektnih timova za provođenje projekata (autori ideje, poduzetnici, znanstveno-istraživački radnici, financijeri itd.), pri čemu se problem sagledava u širem kontekstu (razvoj, zapošljavanje, dobit i dr.).

U Italiji postoji veći broj *BIC* inkubatora, a sve se više primjenjuju i u drugim zemljama Europske Unije, gdje je postao zaštitnim znakom kao provjereno najbolji tip inkubatora. U tršćanskom inkubatoru osnovana su 24 poduzeća, koja rade na inovacijskim projektima visoke tehnologije s područja farmakologije, prehrane, informatike, biotehnologije,

¹⁹ *Business Innovation Centre*

elektronike, industrijske automatizacije, aerodinamike itd. *BIC* se namjerava uključiti u prestrukturiranje industrija istočnih zemalja. S tom je namjerom osnovano poduzeće *SEED* S.p.A. koje će izvoziti *know-how* izrađen u *BIC*-u. U Velikoj Britaniji osnovan je *SJIC*²⁰, u Italiji *ERVET*²¹, u Americi *NJSBDC*²² itd.

Prosječni inkubator (u svjetskim okvirima) ima neke od sljedećih karakteristika: prosječna veličina građevine koja čini poduzetnički inkubator je između 35.000 do 40.000 kvadratnih metara; broj poduzeća koja se nalaze u prostoru inkubatora je između 20 do 35; u prosjeku, 70 do 90% poduzeća koja su prošla kroz proces inkubacije uspijevaju se održati na tržištu nakon što napuste inkubaciju; oko 84% poduzeća u inkubatoru, nakon izlaska iz procesa inkubacije, ostaju poslovati na području u okolici inkubatora.

4.3. Poduzetničke zone

Poduzetničke zone su projekt Vlade Republike Hrvatske kojim se želi poticati razvoj malog i srednjeg poduzetništva prije svega raznim pogodnostima pri gradnji poslovnog prostora, na potpuno infrastrukturno opremljenom zemljištu. Organiziranjem i pripremanjem poduzetničkih zona na adekvatan način, poduzetnicima se rješava problem prostora i stvaranje uvjeta za rad, korištenjem zajedničke infrastrukture, te povezivanje poduzetnika smještenih na istom prostoru. Projektom izgradnje poduzetničkih zona u jedinicama lokalne i regionalne samouprave promiče se ravnomjerniji razvoj Republike Hrvatske. Vlada promiče povećanje broja poduzetničkih zona na prosječno 20 po županiji.

Za razliku od slobodnih zona koje su u nadležnosti Republike Hrvatske, poduzetničke zone su uglavnom lokalnog karaktera. Obično je to dio teritorija neke općine ili grada koji je radi poticanja gospodarske djelatnosti infrastrukturno opremljen, a nadležna općina omogućava dodatne pogodnosti. Nedovoljno otvaranje poduzetničkih zona koje omogućuju jednostavnije, brže i jeftinije pokretanje proizvodne aktivnosti veliki je nedostatak. Smatra se da je razvoj poduzetničkih zona potreban u blizini svakog većeg naselja, a težište poslovnih aktivnosti trebalo bi biti upravo proizvodnja.

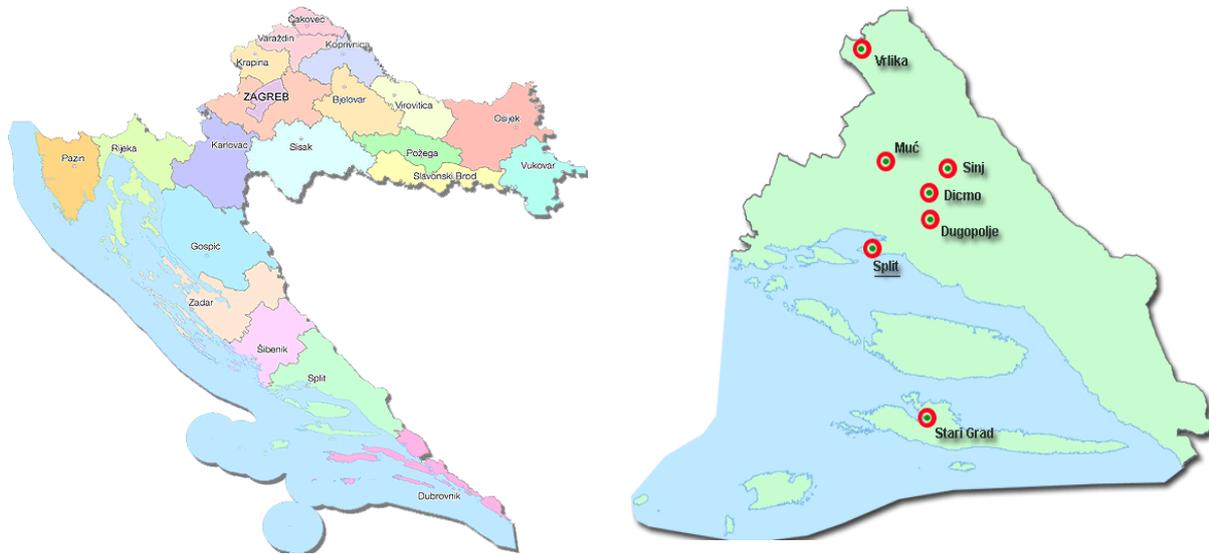
²⁰ *St. John's Innovation centre*

²¹ *Ente Regionale per la valorizzazione economica del territorio*

²² *New Jersey Small Business development Center*

Proizvodna poduzetnička zona treba osigurati osnivanje i izgradnju proizvodnog objekta u najkraćem mogućem roku. Sastavni dio poduzetničke zone bio bi centar za edukaciju i pružanje potrebnih savjeta poduzetniku o mogućnostima financiranja, potrebnoj proizvodnji i načinu poslovanja.

Slika 8: Poduzetničke zone u RH i u Splitsko-dalmatinskoj županiji

Izvor: www.hamag.hr

4.4. Slobodne (carinske) zone

Slobodna zona je dio teritorija Republike Hrvatske, posebno ograđen i označen gdje se gospodarske aktivnosti obavljaju uz posebne uvjete. Zona se može sastojati od više odvojenih dijelova. Mjesta blizu morskih ili riječnih luka te zračnih luka pogodna su za razvoj slobodne zone, jer je dobra prometna povezanost jedan od uvjeta funkcioniranja zone. Slobodna je zona, dakle, mjesto gdje se određena roba dovozi, dalje se obrađuje, prerađuje, pakira, finalizira, a zatim prevozi do krajnjeg potrošača. U carinskom smislu takve zone i skladišta su za domaće tržište inozemstvo, a u svakom drugom smislu su dio državnog teritorija kojem pripadaju s tim da ne mogu biti naseljene. Slobodne zone mogu biti usko specijalizirane samo za neku vrstu robe (kava, južno voće, plemenito drvo i sl.) ili kompleksne s mnoštvom paralelnih sadržaja. U sklopu slobodne zone pojedinim se državama mogu omogućiti koncesije na određeni broj godina. To su tzv. tranzitne zone (npr. Luka Ploče).

U novije se vrijeme teži stvaranju tehnoloških parkova unutar slobodnih carinskih zona, a njihova je svrha bolji i brži transfer visoke tehnologije i inovacija u industriju radi bržeg

gospodarskog razvoja, uz carinske, porezne i kreditne olakšice. Zona se može osnovati na području morske luke, zračne luke, riječnog pristaništa ili uz međunarodnu prometnicu.

Razlozi za osnivanje slobodnih zona su:

- poticanje ulaganja,
- zapošljavanje,
- uvođenje novih tehnologija i opreme,
- modernizacija i unaprjeđenje poslovanja te
- industrijsko povezivanje.

Djelatnosti u slobodnim zonama su:

- proizvodnja,
- skladištenje i oplemenjivanje robe,
- lučke djelatnosti,
- trgovina na veliko i posredovanje u trgovini,
- bankarske i druge financijske usluge te
- poslovi osiguranja i reosiguranja.

Specifičnosti oporezivanja u zoni su:

- korisnici u zoni plaćaju porez na dobit u visini 50% od propisane stope,
- korisnik zone koji gradi ili sudjeluje u izgradnji infrastrukturnog objekta u zoni u iznosu većem od 1.000.000 kuna, u prvih pet godina poslovanja u zoni oslobođen je plaćanja poreza na dobit.

Prednosti poslovanja:

- roba se u slobodnu zonu smješta slobodno,
- za robu smještenu, rabljenu ili potrošenu u slobodnoj zoni ne plaćaju se carina i PDV niti se primjenjuju druge mjere gospodarske politike.

Za zemlje u tranziciji i razvoju to je prilika da se međunarodno uključe u nove tehnologije, a domaća poduzeća imaju priliku da u suradnji sa stranim kompanijama nađu svoje mjesto na tržištu.

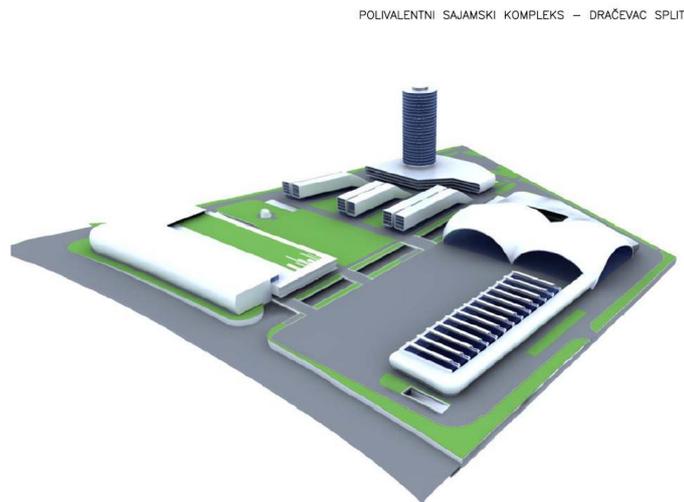
4.5. Tehnološki centri

Tehnološki centri osnivaju se s ciljem promicanja inovacija, novih tehnologija i poduzetništva. Ovi centri pružaju potporu tehnološki orijentiranim poduzetnicima u fazi osnivanja i rasta. Tehnološki centri često pružaju i pravnu pomoć i savjete iz područja zaštite prava industrijskog vlasništva uključivo i zastupanje inovatora u plasmanu njihovih inovacija.

4.6. Tehnološki parkovi

Iskorištavanjem znanstvenih i tehnoloških resursa neke zemlje determinira se njezin gospodarski razvoj. To jednostavno znači da je državna, regionalna i lokalna vlast spoznala važnost uzimanja najboljih znanstveno-istraživačkih rezultata i saznanja radi iskorištavanja u industriji.

Slika 9: Plan tehnološkog parka Dračevac

Izvor: www.poduzetnistvo.org

Tehnološki parkovi su oblik suradnje i povezivanja između gospodarstva i sveučilišnih laboratorija, koji razvijaju nove tehnologije i inovacije. Takovom se suradnjom postiže brži razvoj poduzetništva na lokalnoj i regionalnoj razini, jačanje lokalnih vlasti, potpunije uključivanje sveučilišta u svakidašnje probleme poslovanja i dr. Zato su tehnološki parkovi instrument regionalnog i nacionalnog gospodarskog razvoja. Postoje brojni primjeri kako su obrazovno-industrijske veze pomogle objema stranama.

Tako na primjer, američki gigant *General Motors* odlučio je zatvoriti svoju tvornicu da bi uštedio na operativnim troškovima 2 milijuna američkih dolara. Tvornička uprava, sindikat i lokalni političari obratili su se *Sveučilištu Alabama* u *Tuscaloosu* radi izrade strategije potrebnog smanjenja troškova. Sveučilište je iznajmilo dio tvorničkog prostora za savjetodavni i istraživački centar, s profesorima i studentima. Takav laboratorij upotrebljavan je kao osnova za revitalizaciju tvornice. Projekt je uspio i godišnja ušteda na operativnim

troškovima iznosila je milijun USD. Tvornica je nastavila s radom, a Sveučilište je dokazalo kako je sposobno pomoći u izradi primjerenog programa.

Drugi je primjer rudarsko područje *Monongahela Rivera* u Pennsilvaniji USA, s čeličnom industrijom koja je osamdesetih godina doživjela pravu propast. Samo u toku jedne godine, bez posla je ostalo preko 100.000 nezaposlenih rudara i drugih radnika. *Califorina University of Pennsylvania* načinio je program razvoja koji je uključio javni i privatni sektor, a zajednički je cilj revitalizacija gospodarstva. Programom su se nastojala otvoriti nova radna mjesta, pomoći u poslovanju, stvaranju novih poslova i industrijskih poduzeća, uvođenju novih poduzeća u čitavoj regiji, obrazovanju i obučavanju ljudi za takve nove mogućnosti. Sveučilište je tražilo uključivanje lokalnih i regionalnih organizacija (političkih, poslovnih, socijalnih i dr.) te izvršnih i zakonodavnih tijela državne i federalne vlade. Cilj je bio djelovanje na promjenu gospodarskog stanja regije.

Nakon sedam godina izrađeni su novi redefinirani ciljevi, koji su obuhvatili prvobitne glavne ciljeve, uz dodatak međunarodne komponente. Poslovanjem se nastojalo omogućiti izlazak na međunarodno tržište suradnjom s američkim uredom za izvoz, ubrzati tehnološka razmjena s drugim zemljama, pomoći razvoju sveučilišta povezanih s tehnološkim parkovima u regiji. Rezultat svega toga bili su novi poslovi, a lokalna industrija dobila je vladine ugovore. Obuka radnika podignuta je na veći nivo, poduzeća su prodrli na strana tržišta, pa je međunarodna trgovina postala važan faktor regionalne industrije. Poznati su tehnološki parkovi *Silicon Valley* u Kaliforniji, *Heriot Watt* u Engleskoj, *Grenoble* i *Sophia Antipolis* u Francuskoj, *Amagasaki Research Incubator Centre* u Japanu, *Limerick* u Irskoj.

Dakle, očito je da suradnja industrije i obrazovanja omogućuje bržu praktičnu primjenu novih tehnologija. Nove tehnologije utječu na stvaranje novih, boljih proizvoda i usluga, širenje tržišta, povećanje međunarodne konkurentnosti, zaposlenosti, izvoza i dr. Sve to opet utječe na strukturu gospodarstva i međunarodni položaj pojedine zemlje. Time se naglašava njihova internacionalizacija.

Tehnološki park je veliki radni prostor u kojemu su smještene znanstvene i razvojne organizacije, obrazovne ustanove i određeni broj većih pokusnih industrijskih tvrtki. Takvi prostori nazivaju se i znanstveno-istraživačkim centrima, tehnološkim centrima, tehnopolisima, inkubatorima za uvođenje novih visokih tehnologija u kojima sudjeluje mnogo

inženjera, istraživača, studenata, poduzetnika i dr. Male pokusne tvrtke usvajaju nove proizvode, izrađuju prototipove i pripremaju ih za tržište. Na tržištu proizvod dokazuje svoju opravdanost i tek tada pokusna tvrtka prerasta u jedan od oblika organiziranog društva (d.d., ili d.o.o.). Proizvod može preuzeti i jaka kompanija s velikim kapitalom i iskustvom radi plasmana na svjetsko tržište. U parku se dobiva i sva potrebna podrška, tehnološke, financijske, komercijalne usluge, uz pomoć korištenja prostora, dopunskog obrazovanja i usavršavanja kadrova.

4.7. Razvojne agencije

Kao što samo ime govori, riječ je o posebnim organizacijama koje kao svoj osnovni cilj definiraju sveukupni razvoj regije koju pokrivaju. Svrha razvojnih agencija je da potiču gospodarski razvoj regije u skladu s donesenim planovima i strategijama odnosno da koordiniraju planove i strategije regionalne razvojne politike koje se donose na državnoj razini te njihovu implementaciju na nižim razinama, dakle konkretne poslovne subjekte.

Razvojne agencije djeluju unutar granica regije. Regija u ovom slučaju nije županija, nego šire područje koje je slično po svojim geografskim, gospodarskim, demografskim, kulturnim i povijesnim karakteristikama. Važno je upravljati regionalnim razvojem da bi se smanjile razlike u razvijenosti između pojedinih regija. Poznato je da je u Hrvatskoj najrazvijeniji Grad Zagreb, a najmanje gospodarski razvijena županija je Vukovarsko – srijemska. Zagreb je 11 puta razvijeniji od spomenute županije, a tri puta od državnog prosjeka.

Regionalna razvojna politika koja se definira na državnoj razini, a u njezinoj provedbi ključna je uloga regionalnih agencija, nastoji postići uravnoteženi gospodarski razvoj svih regija unutar zemlje te povećati učinkovitost cijelog gospodarstva. Taj problem ne postoji samo u Hrvatskoj, njega nisu lišene ni najrazvijenije zemlje. Zbog toga je Europska unija u cilju uravnoteženja razine razvijenosti u različitim zemljama, regijama i područjima ustanovila statističke teritorijalne jedinice NUTS²³, i to NUTS 1 (od 3 do 7 milijuna stanovnika), NUTS 2 (od 800 000 do 3 milijuna stanovnika) i NUTS 3 (od 150 000 do 800 000 stanovnika).

²³ NUTS - francuski: *Nomenclature des unités territoriales statistiques* - „Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku“) je hijerarhijski sustav za identifikaciju i klasifikaciju prostornih jedinica za potrebe službene statistike u zemljama članicama Europske unije.

Upravo regije NUTS 2 i NUTS 3 imat će pristup strukturnim fondovima Europske unije. Preduvjeti za distribuciju sredstava iz strukturnih fondova navedenim regijama jest postojanje regionalne razvojne agencije. Statistički ured Europske unije *Eurostat* prihvatio je model statističke podjele Hrvatske na razini NUTS 2 na tri regije. Na tom modelu Hrvatska će ubuduće temeljiti svoju regionalnu razvojnu politiku kao i povlačenje sredstava iz strukturnih i kohezijskih fondova Europske unije.

Republika Hrvatska je tako podijeljena na sjeverozapadnu Hrvatsku u koju ulaze Grad Zagreb, Zagrebačka, Krapinsko-zagorska, Varaždinska, Koprivničko-križevačka te Međimurska županija, središnju i istočnu (Panonsku) Hrvatsku koja uz pet slavonskih županija uključuje i Bjelovarsko-bilogorsku, Karlovačku i Sisačko-moslavačku županiju te jadransku Hrvatsku u koju ulaze sve jadranske županije.

Regionalne razvojne agencije imaju ključnu ulogu u:

- identificiraju nove razvojne mogućnosti,
- definiraju regionalne strategije,
- obavljanju aktivnosti regionalnog marketinga,
- ispomoći i usmjeravanju razvoja malih, srednjih i velikih poduzetnika edukacijom i poslovnim savjetovanjem te upravljanjem projektima,
- privlačenja FDI (*Foreign direct investment*),
- sudjelovanju u programima financijske pomoći Europske unije,
- uspostavljanju poduzetničkih zona i inkubatora, poslovnih, inovacijskih i tehnoloških parkova te
- brizi za razvoj ruralnih područja i turizma.

Razvojne agencije nemaju strogo definirani oblik osnivanja, a svaka zemlja određuje individualni koncept. Mogu biti u državnom, privatnom ili mješovitom vlasništvu, a najčešće ih financiraju vlada i općine iz regije. U budućem razdoblju regionalni razvoj neće se moći zamisliti bez razvojnih agencija, a njihovo djelovanje postat će oslonac i pokretač razvoja svake regije.

4.8. Suvremene tendencije u poduzetništvu – stvaranje klastera

Globalno gospodarstvo kao proces povezivanja, integriranja i kooperiranja gospodarskih subjekata i nacionalnih ekonomija, dolazi do izražaja upravo u partnerstvu i svim drugim oblicima suradnje i tehnološkog natjecanja transnacionalnih poduzeća i državnih zajednica. Tako se stvaraju sve brojnija globalna poduzeća, gospodarski savezi i integracijski kompleksi. Jednako je i na nacionalnoj razini, na kojoj su isto tako osnovne konkurentske odrednice diferencijacija i troškovno vodstvo, bez zajedničkoga tehničko-tehnološkog razvoja, inovacijske orijentacije i financijske suradnje, nema šanse za uspješno poslovanje. Posebno je to važno za mala i srednja poduzeća čija je ekonomska snaga malena, profiti nedostatni za samostalne znanstveno-istraživačke i razvojne programe, promociju te inovacijsku aktivnost.

4.8.1. Pojam klastera

Sam pojam označuje proces unutar kojega se provodi okupljanje nečega u grupu, u skupinu, u obliku grozda, što u ekonomskom smislu znači zajedništvo gospodarskih poslovnih ili drugih subjekata koji nastoje ostvariti zajedničke ciljeve. Tako američki autor Michael E. Porter navodi da su grozdovi rezultat koncentracije međusobno povezanih poduzeća i ustanova te da znače novi način poslovnog razmišljanja i poslovne filozofije.

Djelovanje klastera ostvaruje se primjenom prihvaćenih načela te sustavnim pristupom izgradnji formalnih pravnih odnosa, uz određeno hijerarhijsko ponašanje. Na taj način ustrojen je novi oblik decentralizacije pojedinih poslovnih funkcija, što je važan preduvjet uspješnog oblikovanja klastera. Navedeni proces decentralizacije iskazuje se putem velike razine tolerancije i uz pomoć društvene zajednice, a nastaje kao odgovor na sve veće promjene u bližem ili daljem okruženju. Po pravilu, klasteri su zemljopisno koncentrirani, međusobno povezani gospodarski subjekti, kao na primjer, specijalizirani dobavljači, davatelji usluga i povezane institucije koje u određenom području putem izrade zajedničkog proizvoda predstavljaju regiju ili državu. Unutar pojedinoga klaster-sustava mogu djelovati pojedine organizacijske jedinice kao samostalni profitni centri, a mogu djelovati i kao samostalne poslovne cjeline. Sve one trebaju biti tržišno okrenute, ustrojene i samostalne u obavljanju svojega poslovanja, bilo da se to odnosi na proizvodnju ili davanje usluga. Pri tome trebaju snositi odgovornost za svaki svoj poslovni uspjeh ili neuspjeh. Sve navedeno može se vrlo uspješno primijeniti na malo i srednje poduzetništvo.

U praktičnom djelovanju sustav klastera nalazi primjenu u onim poslovnim sustavima koji u svojem djelovanju upotrebljavaju više raznih strateških tržišnih nastupa. Na taj način ostvaruje se povezivanje proizvodnih subjekata s trgovcima, proizvođačima sirovina i raznih drugih dijelova. Sve se to može preslikati na mnoga mala ili srednja poduzeća te razne vrste poduzetništva. Drugi oblik uspješnoga korištenja klaster-sustava jest ostvarivanje znatnih poslovnih i profitnih uspjeha te veće konkurentne sposobnosti na tržištu. Poduzetnici će, unutar klastera, imati mogućnost preciznijeg planiranja proizvodnog procesa, snižavanja troškova proizvodnje, informatizacije cjelokupnog procesa te brze reakcije na promjene iz okruženja.

Organizacijska struktura klaster-sustava uspješna je glede međusobne povezanosti pojedinih malih, srednjih ili velikih poduzeća, ona ostvaruju novi oblik poslovnog mišljenja i djelovanja i, prije svega, stvaraju novu poslovnu filozofiju. Pri tome treba posebice istaknuti kako konkurentnost svakoga poslovnog subjekta ovisi, ponajprije, o njegovoj sposobnosti prihvaćanja novih svjetskih znanja i primjeni znanstvenih postignuća. Gospodarski učinci procesa klasterizacije najviše se iskazuju u povećanju proizvodnosti poduzeća unutar grozda, poticanju i upravljanju inovacijama te pronalaženju i usvajanju novih poslova kojima se proširuju i jačaju grozdovi.

4.8.2. Klasteri i malo gospodarstvo

Razvoj klastera čini ključan model tehnološke i industrijske organizacije, u prvom redu malih i srednjih poduzeća, temeljem koje ta poduzeća ostvaruju visoku razinu produktivnosti i inovativnosti i pridonose podizanju razine konkurentnosti regije u kojoj se nalaze. Udruživanjem u klaster mala i srednja poduzeća:

- dobivaju pristup globalnom tržištu - njegovom segmentacijom mala i srednja poduzeća šire svoje tržište velikim brojem kupaca što omogućuje veliku potražnju za proizvodima i uslugama čija kakvoća i konkurentnost zadovoljavaju zahtjeve kupaca,
- postižu viši stupanj koordinacije poslovnih aktivnosti unutar gospodarske djelatnosti ili grane, tj. ostvaruju komplementarnost aktivnosti i postižu višu razinu proizvodnje nego kod pojedinačnih subjekata uključenih u klaster,
- usredotočuju se samo na one djelatnosti u kojima se postižu vrhunski rezultati kvalitativno i kvantitativno,

- povećavaju produktivnost,
- povećavaju proizvodne kapacitete,
- smanjuju troškove proizvodnje, kao i ukupne troškove poslovanja,
- smanjuju troškove ulaganja u istraživanje i razvoj novih proizvoda i tehnologija,
- postižu koncentraciju proizvodnje i trgovine pri zajedničkom nastupu na domaćem i stranom tržištu, itd.

Unutar klastera konkurentnost svakog poslovnog subjekta ovisi o njegovoj sposobnosti prihvaćanja novih svjetskih znanja te primjeni znanstvenih postignuća. Naši susjedi Slovenci, Austrijanci, Mađari, ali i Nijemci, Belgijanci i dr., tvrde da upravo klasteri kao strukovna i/ili regionalna udruženja mogu povećati uspješnost poslovanja i tržišnu konkurentnost malog poduzetništva.

4.8.3. Prvi hrvatski klasteri

Politika klastera u Republici Hrvatskoj provodi se u okviru Nacionalne agencije za regionalni razvoj (NARR). Ciljevi su ravnomjernost regionalnog razvoja, razvoj ljudskih resursa, s posebnim naglaskom na zadržavanju stanovništva na određenom području otvaranjem perspektive rada i zapošljavanja, podizanje konkurentnosti i gospodarsko restrukturiranje, s posebnim naglaskom na razvoju malih i srednjih poduzeća te poduzetničkog okruženja putem olakšanog pristupa tehnologijama, izvorima financiranja, tržišnim informacijama, itd.

Oblikovanje klastera u hrvatskom gospodarstvu sve je više izraženo potrebom povećanja izvoza, izvoza koji će biti konkurentan i profitabilan. U stvaranju klastera, kao načina udruživanja domaćega gospodarstva, a posebno malog poduzetništva, Hrvatska kasni u odnosu prema ostalim europskim zemljama. Ipak u 2005. godini imamo prve hrvatske klastere, kao što je klaster metalaca sjevernog Jadrana, prvi hrvatski informatički klaster, hrvatski drveni klaster, turistički klaster u Zagrebačkoj županiji, a u pilot-projekte Hrvatska udruga poslodavaca planira uključiti metalnu, drvno-papirnu, tekstilnu, elektro-industriju i informatiku.

Stvaranje drvnoga klastera u Hrvatskoj financirala je američka agencija za međunarodni razvoj, a u ožujku 2005. Europska komisija osigurala je 100.000 eura za stvaranje turističkoga

klastera u Zagrebačkoj županiji. Smatra se da stvaranjem klastera može ojačati hrvatsko malo i srednje poduzetništvo, pomoći u restrukturiranju velikih poduzeća, a posebno treba istaknuti mogućnost i važnost povezivanja poduzeća i znanstvenih institucija.

Klaster metalaca sjevernog Jadrana koji uključuje: 16 poslovnih subjekata u pet gradova i općina, 186 zaposlenih, 62 milijuna kuna ukupnih prihoda, 6.200 poslovnih partnera, bilježi prve rezultate. Naime, riječka metalna industrija zbog loših rješenja u procesu privatizacije i gubitka tržišta, svela se na male tvrtke koje su nedovoljno razvijene, neorganizirane i raspršene, a nelojalnom su konkurencijom još više ugrozile svoj ekonomski položaj. Osnovni problemi malih metalaca bile su male serije proizvoda, cjenovna nekonkurentnost, velike oscilacije u potrebama za radnom snagom, itd. Bez dugoročne vizije i strategije, male tvrtke metalaca sjevernog Jadrana, koje u prosjeku imaju 20 zaposlenih, nekako su i dolazile do kupaca, ali su se međusobno uništavale konkurencijom, otimanjem za kupce, prodajom ispod cijene koštanja, nerazvijenim marketinškim pristupom u poslovanju i sl.

Upravo poradi zajedničkog razvoja, prodaje i nabave stvorila se potreba za osnivanjem klastera po uzoru na razvijene europske zemlje. Glavni cilj je supstitucija uvoza i stvaranje konkurentnoga, svjetskog proizvoda. Tvrtke u klaster ulaze pod uvjetom da imaju dobar proizvod, humani odnos prema zaposlenicima, podmirene obveze prema državi te volju za učenje i unaprjeđenje rada i poslovanja. Zajednički nastup kod, primjerice, dobavljača čelika, podrazumijeva narudžbu za veći broj poduzeća, a time je cijena čelika niža. Jednako vrijedi za usluge špedicije, uslugu galvanske zaštite metala i niz drugih troškova koji su u slučaju zajedničke narudžbe znatno niži. Od posebne je važnosti mogućnost zajedničkog nastupa pred bankama jer je tada traženje kredita lakše i povoljnije.

Poduzeća okupljena u klaster metalaca sjevernog Jadrana svoju najveću šansu vide u maloj brodogradnji: izgradnji ribarica, turističkih i patrolnih brodova, tim više što je Vlada odlučila sufinancirati izgradnju i obnovu ribarske flote. Prema toj odluci, 30 posto izgradnje brodova financirat će tri ministarstva (gospodarstva, pomorstva, prometa i veza te poljoprivrede), za 60 posto investicija ribari će od HBOR-a dobiti povoljne kredite, dok će ostatak od 10 posto financirati sami. Prema podacima iz 2011. godine u Hrvatskoj ima gotovo sto klastera, u koje su se udružile 504 tvrtke s 25.000 radnika, najviše na području Zagreba, pa u varaždinskoj, osječko-baranjskoj, istarskoj i međimurskoj županiji.

PITANJA:

1. Što su to poduzetnički centri i koje su im osnovne funkcije? Navedite primjer!
2. Što su to poduzetnički inkubatori i koje pogodnosti pružaju poduzetnicima?
3. navedite i kratko opišite primjere svjetskih poduzetničkih inkubatora!
4. Što su to poduzetničke zone i koje su prednosti poslovanja u tim zonama?
5. Što su to slobodne (carinske) zone i koji su razlozi osnivanja slobodnih zona?
6. S kojim se ciljem osnivaju tehnološki parkovi?
7. Navedite i opišite primjere tehnoloških parkova u svijetu!
8. Koja je uloga razvojnih agencija?
9. Što su to klasteri i koje su prednosti udruživanja u klastere za mala poduzeća?
10. Navedite i opišite prve hrvatske klastere!

TEME ZA SEMINARSKE RADOVE:

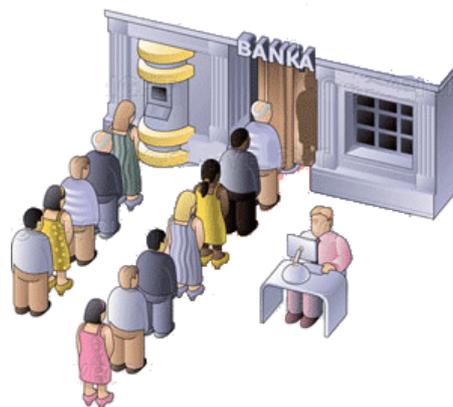
- *Poduzetnički centri – primjer X*
- *Poduzetnički inkubatori – primjer X*
- *Poduzetničke zone – primjer X*
- *Tehnološki centri – primjer X*
- *Tehnološki parkovi – primjer X*
- *Razvojne agencije – primjer X*
- *Klasteri – primjer X*

5. FINANCIJSKA INFRASTRUKTURA

Od kada je svijeta postoje i banke kao financijske institucije koje uzimaju i daju novac i za to plaćaju ili naplaćuju kamate (naknada za posuđeni novac). Riječ banka potječe od talijanske riječi *banca* što znači klupa. U prošlosti banka nam je uglavnom služila za čuvanje novca, ukamaćivanje uštedevine, otvaranje štedne knjižice, podizanje komercijalnih ili stambenih kredita. Danas su banke institucije okrenute svim kategorijama klijenata (stanovništvo, pravne osobe, obrtnici, slobodna zanimanja, poljoprivrednici i dr.) i nude bezbroj usluga.

5.1. Osnovno o bankama

Prema Rječniku stranih riječi banka je ustanova koja posreduje u novčanom prometu, preuzima štedne uloge, pušta u promet posudbeni kapital i na drugi način posluje na tržištu novca i vrijednosnih papira. Banke možemo definirati kao specijalizirane uslužne ekonomske ustanove koje opslužuju svojim uslugama pojedince, poduzeća i državu. Osnovna im je namjena da gospodare, racionalno upotrebljavaju novac, potpomažu njegov opticaj i da ga distribuiraju na mjesta racionalne upotrebe.

Banke imaju status poput svakog drugog poduzeća. Privređuju na osnovi svih principa racionalnog privrednika (rentabilno i ekonomično). Banke se u poslovanju vode načelima: sigurnosti, efikasnosti ulaganja, likvidnosti, rentabilnosti i tajnosti. Prema Zakonu o bankama banka je financijska institucija koja je osnovana kao dioničko društvo sa sjedištem u Republici Hrvatskoj temeljem odobrenja Hrvatske narodne banke (HNB).

Banka u svom poslovanju plaća klijentu kamatu ili za svoju uslugu naplaćuje kamatu. Kamata je naknada koja se plaća za posuđen ili uloženi novac, ugovara se s bankom i mora se uvijek platiti za posuđeni novac, bez obzira ide li naš posao dobro ili ne. Kamatom se oplođuje uloženi kapital. Banka pruža bankovne usluge primanja novčanih depozita i odobravanja kredita i drugih plasmana iz tih sredstava u svoje ime i za svoj račun, kao i izdavanje sredstava plaćanja u obliku elektronskog novca. Za pružanje bankovnih usluga banka mora

dobiti odobrenje Hrvatske narodne banke. Uz odobrenje Hrvatske narodne banke, banka može pružati i ostale financijske usluge kao što su:

- izdavanje garancija ili drugih jamstava,
- financijski najam (*leasing*),
- kreditiranje, uključujući potrošačke kredite, hipotekarne kredite i financiranje komercijalnih poslova,
- trgovanje u svoje ime i za svoj račun ili u svoje ime i za račun klijenta instrumentima tržišnog novca i ostalim prenosivim vrijednosnim papirima, stranim sredstvima plaćanja uključujući mjenjačke poslove,
- obavljanje platnog prometa u zemlji i s inozemstvom sukladno posebnim zakonima,
- prikupljanje, izrada analiza i davanje informacija o kreditnoj sposobnosti pravnih i fizičkih osoba koje samostalno obavljaju djelatnost,
- izdavanje i upravljanje instrumentima plaćanja te
- upravljane mirovinskim i investicijskim fondovima.

Najmanji iznos temeljnog kapitala potreban za osnivanje banke jest 40 milijuna kuna. Hrvatske banke nastavljaju značajna ulaganja u tehnološki razvoj radi povećanja ponude i kvalitete financijskih proizvoda i usluga. Banke svojim klijentima pružaju usluge internetskog bankarstva, telefonskog bankarstva, mobilnog bankarstva i dr. Kartično poslovanje u posljednjih je nekoliko godina sve značajnije područje djelovanja hrvatskih banaka, a prednosti upotrebe kartica prepoznali su i klijenti banaka. **Vrste banaka** su: komercijalne banke, poslovne banke, razvojne banke, štedionice, konzorcij banaka te multinacionalne banke.

- **Komercijalne banke**

Komercijalne banke bave se prvenstveno poslovima kratkoročnog kreditiranja. Komitenti (pravne ili fizičke osobe) ulažu depozite namijenjene za kratkoročnu štednju. Komercijalne banke angažiraju primljene depozite u najprofitabilnije projekte. Drugi poslovi su poslovi poput bezgotovinskog plaćanja.

- **Poslovne banke**

Poslovne banke osnivaju se u sastavu velikih i moćnih poduzeća i kompanija i rade za njihov interes. Ostvaruju veliki godišnji promet, prate velike investicijske projekte velikih kompanija i poduzeća. Mješavina su vlastitog i industrijskog kapitala.

Najvažniji poslovi su:

- osnivanje i financiranje novih poduzeća,
- financiranje investicijskih zahvata i postojećih poduzeća,
- trgovanje vrijednosnim papirima, dionicama i državnim obveznicama te
- posrednička funkcija i zadaća prilikom vladinih i državnih financijskih aranžmana i kredita od trećih osoba.

- **Razvojne banke**

Razvojne banke su u funkciji ekonomskog razvoja zemlje. Predviđene su za dugoročno financiranje i kreditiranje raznih ekonomskih grana. Zahtijevaju investicijske elaborate i projekte iz kojih mora biti vidljiva opravdanost zahvata. Zaračunavaju kamate na odobrene investicijske kredite. Primjer za to je Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR).

- **Štedionice**

Štedionice primaju na čuvanje i ukamaćivanje novac najšireg sloja ljudi. Od sitnijih ušteđevina formiraju značajan kreditni fond. Odobravaju kredite zainteresiranom građanstvu.

Postoje dvije vrste štedionica:

- a) poštanske štedionice koje se bave prikupljanjem štednje, bezgotovinskim prometom posredstvom čekova te
- b) štedno-kreditne zadruge koje se bave prikupljanjem štednje, odobravanjem namjenskih kredita za kreditiranje obrta, poljodjelstva i sl.

- **Konzorcij banaka**

Konzorcij banaka nastaje udruživanjem kapitala više banaka ili nekih drugih poduzeća koja se bave financijskim transakcijama. Prate velike financijske i investicijske pothvate. Kratkoročni konzorcij traje do jedne godine, a dugoročni podrazumijeva cjelokupno financijsko praćenje velikih projekata.

- **Multinacionalne banke**

Multinacionalne banke nastaju spajanjem interesa i kapitala velikih svjetskih banaka. Diljem svijeta imaju filijale, predstavništva i agencije i jak su konkurent nacionalnim bankama.

5.2. Hrvatska narodna banka (HNB)

Hrvatska narodna banka je središnja banka u Republici Hrvatskoj koja je u isključivom vlasništvu Republike Hrvatske. U obavljanju svojih poslova Hrvatska narodna banka je samostalna i neovisna, odgovorna Hrvatskom saboru. Hrvatska narodna banka neovisna je u donošenju i provođenju svojih odluka koje se temelje na Zakonu o Hrvatskoj narodnoj banci i ne traži upute tijela Republike Hrvatske, Europske unije ili drugih osoba niti je one obvezuju.

Slika 10: Sjedište HNB-a u Zagrebu

Izvor: www.hnb.hr

Tijela Republike Hrvatske i druge osobe ne smiju utjecati na donošenje i provedbu odluka HNB-a niti mogu odobravati, poništavati, odgađati ili ukidati bilo koju odluku HNB-a i njezinih tijela u područjima iz njezine nadležnosti. Dobit ostvarena poslovanjem HNB-a pripada državnom proračunu. Položaj, zadaće, vlasništvo nad kapitalom središnje banke, njezine ovlasti i ustroj te njezin odnos s tijelima Republike Hrvatske, bankama i međunarodnim institucijama i organizacijama uređeni su Zakonom o Hrvatskoj narodnoj banci („Narodne novine“, br. 75 od 1. srpnja 2008.). U srpnju 2008. godine na snagu je stupio novi Zakon o Hrvatskoj narodnoj banci kojim se pravni okvir djelovanja hrvatske središnje banke dodatno usklađuje s pravnim standardima Europske unije.

Hrvatska narodna banka ima svojstvo pravne osobe, ali se ne upisuje u sudski registar. HNB ima statut koji potvrđuje Hrvatski sabor. Hrvatska narodna banka je u isključivom vlasništvu Republike Hrvatske koja jamči za obveze HNB-a. Sjedište HNB-a je na Trgu hrvatskih velikana 3 u Zagrebu.

Osnovni zadatak Hrvatske narodne banke je održati stabilnost valute i opću likvidnost plaćanja u zemlji i inozemstvu. Hrvatsku narodnu banku zastupa guverner. Guverner Hrvatske narodne banke, od srpnja 2000. godine, je dr. sc. Željko Rohatinski.

Guverner Hrvatske narodne banke:

- upravlja i rukovodi poslovanjem Hrvatske narodne banke,
- organizira rad Hrvatske narodne banke,
- potpisuje novčanice,
- predstavlja i zastupa Hrvatsku narodnu banku,
- propisuje pobliže uvjete i način obavljanja kontrole, vrste, rokove, redoslijed i postupak poduzimanja mjera prema bankama,
- donosi rješenja u postupku kontrole nad bankama,
- donosi akte o funkcioniranju i razvoju informacijskog sustava Hrvatske narodne banke,
- imenuje i razrješava osobe s posebnim ovlaštenjima i odgovornostima u Hrvatskoj narodnoj banci,
- donosi opći akt o unutrašnjem ustroju i sistematizaciji radnih mjesta u Hrvatskoj narodnoj banci i opće akte kojima se utvrđuju prava, obveze i odgovornosti zaposlenika Hrvatske narodne banke,
- donosi odluke i opće akte iz djelokruga Hrvatske narodne banke koji zakonom nisu stavljeni u nadležnost Savjeta Hrvatske narodne banke te
- odlučuje i o drugim pitanjima za koje je nadležan kao i o pitanjima za koja ga ovlasti Savjet Hrvatske narodne banke.

Osnovni cilj HNB-a je postizanje i održavanje stabilnosti cijena. HNB podupire gospodarsku politiku Republike Hrvatske te djeluje u skladu s načelima otvorenog tržišnog gospodarstva i slobodne konkurencije.

Zadaci HNB-a su:

- utvrđivanje i provođenje monetarne i devizne politike,
- držanje i upravljanje međunarodnim pričuvama Republike Hrvatske,
- izdavanje novčanica i kovanog novca,
- izdavanje i oduzimanje odobrenja za rad bankama, nadziranje poslovanja banaka i donošenje podzakonskih propisa kojima se regulira bankarsko poslovanje,
- vođenje računa banaka i obavljanje platnog prometa po tim računima, davanje kredita bankama i primanje u depozit sredstava banaka te
- reguliranje, unaprjeđenje i nadziranje platnog sustava.

Hrvatska narodna banka ima temeljni kapital u iznosu od 2.500.000.000 kuna. Temeljni kapital HNB-a ne može se prenositi niti može služiti kao sredstvo osiguranja. Višak prihoda nad rashodima HNB-a raspoređuje se u opće pričuve i u korist državnog proračuna. HNB donosi odluke i druge podzakonske propise kojima se uređuju oblici plaćanja i način obavljanja platnog prometa te nadzire obavljanje platnog prometa. HNB vodi račune banaka te obavlja platni promet po tim računima.

Hrvatska narodna banka dva puta godišnje obavještava Hrvatski sabor o financijskom stanju, stupnju ostvarenja stabilnosti cijena i provedbi monetarne politike. Mjesečno, a najkasnije u roku od deset dana nakon isteka prethodnog mjeseca HNB priprema i dostavlja Ministru financija svoju skraćenu bilancu stanja koja se odnosi na posljednji dan toga mjeseca. Hrvatska narodna banka može obavljati navedena financijska i druga izvješća, a po potrebi i druga izvješća i analize o financijskim i gospodarskim pitanjima. Hrvatska narodna banka redovito i pravodobno obavještava javnost o analizama makroekonomskog razvoja, stanju financijskog i monetarnog sustava, novčanim i kreditnim kretanjima, platnoj bilanci, tečaju i stabilnosti cijena te objavljuje statističke informacije iz svojeg djelokruga.

U izvršenju zakonski utvrđenih ciljeva i zadataka HNB može surađivati s Vladom i drugim tijelima državne vlasti. HNB vodi račune Republike Hrvatske i obavlja platni promet po tim računima. HNB može biti članicom međunarodnih financijskih institucija te međunarodnih organizacija nadležnih za područja monetarne politike, devizne politike, platnog prometa, nadzora banaka i sudjelovati u njihovom radu.

- **Ustroj i upravljanje Hrvatskom narodnom bankom**

Savjet Hrvatske narodne banke čine guverner HNB-a, zamjenik guvernera i viceguverneri po svom položaju te najviše osam vanjskih članova. Savjet HNB-a nadležan je i odgovoran za ostvarivanje cilja i izvršavanje zadataka HNB-a te utvrđuje politike koje su vezane uz djelovanje HNB-a.

- **Hrvatska narodna banka nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju**

Novim Zakonom o Hrvatskoj narodnoj banci iz 2008. godine stvorene su zakonske pretpostavke da danom pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji HNB postane sastavni dio Europskog sustava središnjih banaka (ESSB) te da počne obavljati svoje zadatke u skladu sa Statutom ESSB-a i Europske središnje banke (ESB).

Važećim Zakonom o Hrvatskoj narodnoj banci pravni okvir djelovanja hrvatske središnje banke dodatno je usklađen s pravnim standardima Europske unije, posebno u dijelu koji se odnosi na stupanj neovisnosti središnje banke (institucionalne, funkcionalne, osobne i financijske neovisnosti), kao i na cilj Hrvatske narodne banke te se stvaraju preduvjeti za nesmetano funkcioniranje HNB-a u okviru ESSB-a i ESB-a i uvođenje eura kao službene novčane jedinice Republike Hrvatske.

Pristupanjem Hrvatske Europskoj uniji doći će do promjena u sastavu Savjeta HNB-a i rukovodstva HNB-a. Guverner HNB-a postat će član Općeg vijeća ESB-a. Danom uvođenja eura kao novčane jedinice Republike Hrvatske HNB će prenijeti svoje ovlasti za vođenje monetarne politike i deviznih operacija, upravljanje međunarodnim pričuvama i funkcioniranje platnog prometa na ESB.

Guverner HNB-a postat će član Upravnog vijeća ESB-a. HNB će zadržati samostalnost i neovisnost u odlučivanju i provedbi preostalih zadataka. Kao integralni dio ESSB-a hrvatska središnja banka sudjelovat će u utvrđivanju i vođenju monetarne i devizne politike te provođenju monetarne kontrole. HNB će upravljati neprenesenim dijelom međunarodnih pričuva u skladu sa smjernicama ESB-a.

Izdavanje novčanica i kovanog novca provodit će se u skladu s odredbama Statuta ESSB-a i odlukama ESB-a. U godišnje financijsko izvješće HNB-a uključit će se i dio monetarnih prihoda ESSB-a i ESB-a, a koji nastaje provedbom zajedničke monetarne politike.

Zakonom o Državnoj agenciji za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka osnovana je državna agencija, specijalizirana financijska institucija koja osigurava štedne uloge u bankama i štedionicama i provodi postupak sanacije banaka. Maksimalni osigurani štedni ulog iznosi 400.000 kuna.

Strana banka može pružati bankovne i ostale financijske usluge na području Republike Hrvatske samo preko podružnice osnovane uz odobrenje HNB-a. Podružnica nema svojstvo pravne osobe, a u prometu s trećim osobama može obavljati poslove na području RH u skladu s ovlastima i uz odgovornost banke osnivača za sve obveze koje nastanu u RH u vezi s radom podružnice. HNB može kao uvjet za izdavanje odobrenja zahtijevati da strana banka položi na području RH određeni novčani iznos ili pruži drugo osiguranje kao jamstvo za podmirivanje obveza koje proizlaze iz poslova zaključenih u RH.

Predstavništvo strane banke ne smije pružati bankovne ni ostale financijske usluge u RH nego može samo obavljati poslove istraživanja tržišta i predstavljanja banke koja ga je osnovala. Za osnivanje predstavništva potrebno je odobrenje HNB-a. Predstavništvo nema svojstvo pravne osobe.

Udio stranog vlasništva u ukupnoj aktivi banke 2007. God bio je 90,4%. U stranom vlasništvu bilo je 16 banaka, 15 banaka je u domaćem privatnom vlasništvu, a dvije banke su u vlasništvu države. Na hrvatskom tržištu posluju 33 poslovne banke, HBOR te pet stambenih štedionica. Svoja predstavništva u Republici Hrvatskoj ima šest inozemnih banaka.

5.3. Usluge banaka koje poduzetnici najčešće koriste

Sve banke nude široku lepezu proizvoda i usluga pa se postavlja pitanje koju banku izabrati. Odluka se treba temeljiti na slijedećim kriterijima:

- banka mora imati stručno osoblje, ljubazno i motivirano da vam pomogne,
- prvi kontakt s vama mora biti profesionalan i stručan,
- sve nejasnoće moraju biti objašnjene,
- jedan je odnos kada ste štediša koji drži novac u banci, a drugi kada ste poduzetnik koji traži sredstva za početak poslovanja. Banka koja ima isti odnos u obje situacije prava je banka,
- mnoge banke imaju referade za poduzetništvo koje pomažu u izradi plana (elaborata) i daju stručne savjete.

Najčešće bankarske usluge koje koriste poduzetnici su:

- otvaranje i vođenje računa poslovnih subjekata u zemlji,
- obavljanje platnog prometa za trgovinska društva, obrtnike, slobodna zanimanja, poljoprivredna gospodarstva i fizičke osobe u zemlji,
- odobravanje kredita za poduzetničku djelatnost,
- kartično poslovanje,
- internet bankarstvo, telefonsko i sms bankarstvo, info.servis te
- ostale usluge (otvaranje tekućeg računa, novčani depozit, deponiranje vrijednosnih papira, korištenje sefa i sl.).

Početakom 2002. godine izvršen je prijenos računa poslovnih subjekata iz FINA-e u poslovne banke. Obavljanje poslova platnog prometa u zemlji preuzele su banke koje mogu na temelju ugovora povjeriti drugoj instituciji obavljanje svih ili pojedinih poslova platnog prometa u njezino ime i za njezin račun. Na pisani zahtjev poslovnog subjekta banka s njim sklapa ugovor o vrstama računa, uvjetima otvaranja, vođenja, zatvaranja računa za obavljane poslova platnog prometa u zemlji. Sudionici u platnom prometu su domaći poslovni subjekti i građani. Poslovni subjekt prema Zakonu o platnom prometu je pravna i fizička osoba (obrnici, slobodna zanimanja i dr.) koja obavlja registriranu djelatnost sukladno propisima.

Nakon potpisa ugovora s bankom poslovni subjekt stječe svojstvo sudionika u platnom prometu i tada će banka sudioniku otvoriti jedan ili više računa. Uz zahtjev se prilaže propisana dokumentacija banke te popunjen i ovjeren obrazac deponiranih potpisa i pečata. Temeljem propisa banka poslovnom subjektu otvara račun za redovito poslovanje. Sudionik može imati otvorene račune kod više banaka, prema svom izboru. Kod jedne banke poslovni subjekt može imati otvoren samo jedan račun za redovito poslovanje, no, ako poslovni subjekt ima više od jednog računa za redovito poslovanje dužan je odrediti glavni račun.

Sudionik može ovlastiti jednu ili više fizičkih osoba za raspolaganje sredstvima na računu i te ovlasti se mogu mijenjati u pisanom obliku. Obično se otvara više računa i to uglavnom rade veliki poduzetnici dok kod malih to nije racionalno. Mali poduzetnici obično se odluče za jednu banku koja ih prati kao partnera. Pod platnim prometom podrazumijevaju se sva plaćanja u kunama između sudionika u platnom prometu, ali i plaćanja u drugim valutama između sudionika u platnom prometu.

Poslovi platnog prometa su:

- otvaranje i vođenje računa sudionika,
- vođenje registra računa sudionika,
- primitak i provjera ispravnosti naloga za plaćanje,
- obrada podataka iz naloga za plaćanja,
- obavljanje uplata i isplata gotovog novca,
- knjiženje platnih transakcija na računima,
- slanje i primitak platnih transakcija u sustave za obračun međubankovnih plaćanja te
- vođenje evidencije o redoslijedu plaćanja te drugih propisanih evidencija.

Otvaranjem računa (žiro-račun) sudionik može obavljati:

- **bezgotovinsko plaćanje** – prijenos sredstava s računa platitelja na račun primatelja. Plaćanje s računa se obavlja tako da platitelj daje nalog za plaćanje na teret svog računa, a u korist računa primatelja,
- **gotovinsko plaćanje** – to je izravna predaja gotovog novca između sudionika, uplata gotovog novca na račun i isplata gotovog novca s računa,
- **obračunsko plaćanje** – podmirenje međusobnih novčanih obveza i potraživanja između sudionika bez uporabe novca. Ono se obavlja kompenzacijom, cesijom, asignacijom, preuzimanjem duga te drugim oblicima međusobnih podmirenja obveza i

potraživanja. O stanju i promjenama na računu banaka izvješćuje sudionika putem izvotka o stanju i promjenama na računu.

Sudionik banci plaća naknade za obavljanje poslova platnog prometa u skladu s odlukom svake banke.

5.4. Bankarski krediti za male i srednje poduzetnike

Najčešće korišteni oblik financiranja nekog posla je kredit. Kredit je u ekonomskom značenju novac koji se nekome pozajmljuje pod ugovorenim uvjetima ili davanje robe ili novca na dug pod određenim uvjetima i uz garanciju. Potječe od latinske riječi *credere* što znači vjerovati. jedan od uvjeta za dobivanje kredita je posjedovanje poslovnog plana (kod ulaganja manje vrijednosti) ili investicijskog elaborata (kod ulaganja veće vrijednosti). Plan ili elaborat će banci pokazati ekonomsku opravdanost davanja kredita odnosno ukupnog ulaganja i mora se temeljiti na realnim i stvarnim podacima i uvjetima poslovanja.

Prema Zakonu o obveznim odnosima kaže se da se ugovorom o kreditu banka obvezuje korisniku staviti na raspolaganje određeni iznos novčanih sredstava na određeno vrijeme za neku namjenu ili bez utvrđene namjene, a korisnik se obvezuje banci plaćati ugovorene kamate i iskorišteni iznos novca vratiti u vrijeme i na način kako je ugovoreno. Dakle, osnova kredita je ugovor o kreditu koji se sklapa s bankom. Kamata je na neki način cijena kredita, ali ne konačna. Kamate za vrijeme korištenja kredita do prijenosa u otplatu nazivamo interkalarnu kamatu i one se također obračunavaju i naplaćuju.

Kredit se može tražiti za obrtna i trajna sredstva. Prema roku otplate krediti mogu biti:

- *kratkoročni*, koji se vraćaju unutar jedne godine, obično odjednom i daju se za financiranje obrtnih sredstava,
- *srednjoročni*, s rokom otplate od jedne do pet godina i obično se otplaćuju u ukupnim mjesečnim anuitetima (ili posebno glavnica, a posebno kamate) te
- *dugoročni*, s rokom otplate preko pet godina i najčešće se daju za financiranje nekretnina, nove opreme ili pokretanja posla koji bi željeli. Otplaćuje se u ukupnim mjesečnim, tromjesečnim ili polugodišnjim anuitetima.

Obično banka omogućava da izaberete način plaćanja rate kredita. Što je duži rok otplate kredita to je kredit povoljniji. S druge strane duže smo kreditno ovisni i u konačnici banci

vraćamo veći iznos. Treba naći optimalan rok otplate kredita što će ovisiti o poslu koji namjeravamo pokrenuti. Početak ili *grace period* je razdoblje u kojem se ne vraća glavnica kredita već samo kamate. Početak se daje za kredite namijenjene poduzetnicima i kreće se od jedne do dvije godine. Svrha mu je olakšati početak poslovanja i dobro ga je koristiti. Za vrijeme početka također se plaća kamata.

Kredit može biti osiguran ili neosiguran. Neosigurani kredit je onaj koji ne prati instrument osiguranja i to je obično kratkoročni kredit. Osigurani kredit je onaj kredit koji prati instrument osiguranja (hipoteka, fiducijarno pravo, mjenica, zadužnica, jamci i dr.), onaj koji ima garanciju. Bilo koji kredit traži osiguranje nekim instrumentom osiguranja, a često i više njih.

5.5. Investicijski fondovi

Investicijski fondovi su poduzeća specijalizirana za investiranje novca osoba sličnih interesa i potreba. Investicijski fondovi specifična su mogućnost ulaganja sredstava pri čemu ulagači svoja slobodna sredstva uplatom u fond povjeravaju specijaliziranim institucijama – društvima za upravljanje investicijskim fondovima, čiji je zadatak povjerena im sredstva ulagati na financijskim tržištima tako da za svoje ulagače ostvare maksimalno moguć prinos, uz prihvaćanje definiranog rizika.

Investicijski fond pruža usluge **portfeljnog menagementa** pod kojim se podrazumijeva proces profesionalnog upravljanja vrijednosnim papirima. Osobe, portfeljni manageri moraju imati certifikat kojim dokazuju da su ovlaštene financijski analitičari. Financijsko poslovanje investicijski fondovi obavljaju putem depozitne banke, koja osigurava da novčana sredstva od prodaje udjela u fondu ili od dionica fonda odmah budu uplaćena na kod nje posebno otvoreni račun investicijskog fonda, izdaje dokumente o udjelima, uzima nazad dokumente i isplaćuje ih vlasniku te isplaćuje udjele iz dobitka fonda, utvrđuje vrijednost pojedinačnog udjela u fondu, isplaćuje dividendu dioničarima i izvršava naloge društva.

Investicijski fondovi su prvenstveno namijenjeni ljudima koji žele štedjeti novac, ali ih zanimaju veći prinosi nego kod oročene štednje u bankama (4-7% godišnje) te koji nemaju vremena, kapitala ili znanja za samostalno kupovanje dionica. Takve osobe mogu svoj novac povjeriti stručnjacima (fond menadžerima) koji zatim njihov novac i novac ostalih investitora

ulažu u razne vrijednosne papire koji su vjerojatno nedostupni malom investitoru. Što je investicija riskantnija to je ujedno i veći potencijal zarade. Štednja u banci nosi prosječno 5% dok prosječan prinos dioničkih fondova u svijetu iznosi oko 20%.

Najmanje rizični fondovi su novčani fondovi, koji donose povrat novca otprilike kao i štednja u banci. Njihova primarna svrha je mobilnost kapitala, budući da se iz fonda novac može povući bilo kada, odnosno nije oročen. Po riziku zatim slijede obveznički, mješoviti te na kraju dionički fondovi. Vrlo važna činjenica prilikom ulaganja u investicijske fondove jest trajanje ulaganja. Ulaganje na kratak rok (do godine dana) trebalo bi biti ulaganje u sigurne i stabilne investicijske fondove, dok će dugoročno ulaganje predstavljati ulaganje u investicijske fondove većeg rizika. Što je fond rizičniji, to su veće promjene vrijednosti imovine fonda na dnevnoj razini.

Dionički fondovi su najrizičniji jer se cijene dionica dnevno mijenjaju, a ujedno su izložene i najvećem riziku zbog nepredvidljivosti uvjeta poslovanja kompanija čijim se dionicama trguje. Investicijski fondovi su zasebna imovina koja nije u vlasništvu društva za upravljanje investicijskim fondovima nego u vlasništvu ulagača, proporcionalno veličini njihovih udjela u fondu. Temeljni dokument svakog investicijskog fonda su prospekt i statut koji definiraju karakter pojedinog fonda. Dvije su osnovne vrste investicijskih fondova – otvoreni i zatvoreni.

Otvoreni fondovi su vrsta investicijskih fondova čija je imovina podijeljena na **neograničeni broj udjela**. Fond prikuplja novčana sredstva prodajom udjela u fondu i tako prikupljena sredstva potom ulaže u različite financijske instrumente. Novim ulaganjima novca u fond kreiraju se novi udjeli, kojima se kupuju novi financijski instrumenti pa se na taj način povećava veličina imovine fonda. Tako su investicije raspoređene na različite subjekte čime se i rizik diversificira. Dokumenti o udjelu glase na ime i neograničeno su prenosivi vrijednosni papiri. Njihova vrijednost je varijabilna, ovisno o promjeni tečaja vrijednosnih papira koji pripadaju portfelju fonda. Vlasnici fonda su ulagači (fizičke i pravne osobe) koji ulažu novac i na takav način kupuju udjele fonda.

Društvo za upravljanje osniva otvoreni fond i upravlja njegovom imovinom isključivo u korist vlasnika udjela. Cilj poslovanja je ostvarenje dobiti od prihoda ostvarenih od kamata s tržišta novca i obveznica, odnosno dividenda kao i porast vrijednosti udjela koji se treba ostvariti

temeljem kapitalnog rasta vrijednosti dionica. Vlasnici u **svakom trenutku** mogu zahtijevati otkup svih ili dijela udjela u fondu, a društvo koje upravlja fondom sukladno prospektu i statutu dužno ih je bezuvjetno otkupiti. Kupnje i prodaje udjela uvijek se obračunavaju po cijeni udjela koja vrijedi na dan kada je zahtjev podnesen.

Zatvoreni fondovi su vrsta investicijskih fondova čija je **imovina podijeljena na određeni broj dionica** kojima se trguje na organiziranim tržištima. Zatvoreni investicijski fond je dioničko društvo kojemu je predmet poslovanja isključivo prikupljanje novčanih sredstava i imovinskih stvari javnom ponudom svojih neograničeno prenosivih dionica i ulaganje tih sredstava uz uvažavanje načela sigurnosti, profitabilnosti, likvidnosti i razdiobe rizika. Dionice zatvorenog fonda glase na ime i neograničeno su prenosive. Dionice zatvorenog fonda mogu se uplatiti u novčanim sredstvima, vrijednosnim papirima i pravima te moraju biti u cijelosti uplaćene prije nego se osnivanje zatvorenog fonda upiše u sudski registar ili prije upisa povećanja temeljnog kapitala. Prilikom osnivanja zatvorenog fonda novčana sredstva se prikupljaju javnom prodajom dionica.

5.5.1. Investicijski fondovi prema vrsti vrijednosnih papira

Važna je podjela prema vrsti vrijednosnih papira u koje se ulaže pa ovisno o tome u kakve financijske instrumente fond ulaže sredstva, investicijski fondovi dijele se na:

- obvezničke fondove,
- dioničke fondove,
- novčane fondove i
- mješovite fondove.

Prednosti investicijskih fondova ogledaju se u tome da:

- prosječni investitor ima slobodna financijska sredstva, ali nema potrebno znanje i informacije kako bi ta sredstva uspješno investirao te
- investicijski fondovi omogućuju pojedinačnim investitorima smanjenje rizika kroz diversifikaciju portfelja, likvidnost, odgovorno upravljanje njihovim novcem, niže transakcijske troškove i porezne olakšice.

Prednosti ulaganja u fondove su sljedeće:

- **pooling** – investicijski fond sakuplja sredstva velikog broja pojedinačnih ulagača te prema tržištu nastupa kao jedan veliki investitor što mu daje povoljnije uvjete ulaganja od onih koje bi imao pojedinac;
- **diversifikacija** – jedan ulagač, osim ako posjeduje veliku količinu novca, ograničen je na mali broj dionica ili obveznica. Investicijski fond posjeduje mnogo različitih vrijednosnica. Ukoliko bi jednom dijelu njih pala cijena, ostatak vrijednosnica bi smanjio pad vrijednosti fonda ili ga poništio. Kroz diversifikaciju se smanjuje rizik kojem se izlaže profesionalni menadžment. Većina ulagača nema znanja pomoću kojih bi uspješno uložila financijska sredstva ili jednostavno nemaju vremena pratiti tržišna kretanja. Za investicijski fond radi niz stručnjaka kojima je praćenje tržišta i trgovanje vrijednosnim papirima posao;
- **likvidnost** – do sredstava plasiranih u investicijski fond može se doći u **kratkom vremenu** (zakonski rok je sedam dana, ali se u praksi dolazi do novca i ranije).

Inicijalna javna ponuda (IPO) je prva prodaja dionica privatne kompanije omogućena u javnosti. IPO je poznat i kao „javna ponuda“. IPO-i su rizična investicija. Za pojedinca investitora teško je predvidjeti koju će cijenu dionica imati početnog dana i u bliskoj budućnosti jer nema nikakvih podataka o prošlom kretanju cijena da bi se analizirala kompanija. Također, većina IPO-a su kompanije i tvrtke koje prolaze kroz tranzicijski rastući period i cijena njihovih dionica je prilično nesigurna.

Svaka zaposlena osoba u Republici Hrvatskoj neposredno ulaže novac u investicijske fondove. Svakoj zaposlenoj osobi se od plaće odbija za mirovinski fond što je također vrsta investicijskog fonda. Mirovinski fondovi su vrlo stabilni jer imaju strogo propisano u što smiju ulagati. Mjerilo uspješnosti otvorenog investicijskog fonda jest rast vrijednosnih udjela koji se tretira kao prinos. Vrijednost udjela mijenja se ovisno o promjenama cijena (tečajeva) vrijednosnih papira u koje su uložena sredstva. Na primjer ako cijena vrijednosnih papira u vlasništvu fonda u vremenskom periodu od godinu dana poraste za 25%, automatski dolazi do porasta vrijednosti imovine fonda (prinosa) pa je na taj način ostvaren i porast svakog pojedinog udjela u fondu u visini od 25%. Svi prinosi u fondu izražavaju se nominalno.

Iznos koji je razumno investirati u pojedini investicijski fond ponajprije ovisi o osobnim preferencijama i mogućnostima svakog ulagača. Stoga se prije ulaganja u investicijske

fondove potencijalnim ulagačima preporučuje sagledati cjelokupnu osobnu imovinu, trenutne i buduće potrebe za novčanim sredstvima te sklonost preuzimanju rizika povezanih s određenom vrstom ulaganja. Pri tome je važno svoju imovinu diversificirati kako ne bi bila izložena riziku ulaganja u samo jednu vrstu vrijednosnog papira.

5.5.2. HANFA – Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga

Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga svakodnevno kontrolira poslovanje investicijskih fondova. Djelokrug poslovanja HANFE utvrđen je posebnim zakonom. U Zakonu stoji da će se ova agencija voditi načelima:

- transparentnosti,
- izgradnje povjerenja među sudionicima financijskog tržišta te
- izvješćivanja potrošača.

Ona će upoznavati javnost s ulogom i načinom funkcioniranja financijskog sustava, uključujući razvijanje svijesti o koristima i rizicima koji su povezani s različitim vrstama ulaganja i financijskih poslova.

Agencija se financira:

- iz sredstava državnog proračuna,
- iz naknada od imovine i prihoda subjekata nadzora i
- iz naknada za pružene usluge iz nadležnosti djelokruga Agencije.

S razvitkom financijskog tržišta njena uloga će postajati sve značajnija. Veliki problem HANF-e, kao i cijelog hrvatskog tržišta kapitala, jest nedostatak iskustva kada su u pitanju veliki poslovi preuzimanja, spajanja ili pripajanja.

5.6. Burze

Burza (engl. Exchange, njem. Wertpapierbörse) je posebno organizirano mjesto na kojem se sastaju kupci, prodavatelji i burzovni mešetari koji prema posebnim pravilima i običajima trguju određenim tipiziranim

proizvodima i uslugama, novcem i vrijednosnim papirima. Na burzi se trguje isključivo zamjenjivom ili fungibilnom robom, što znači da roba nije prisutna jer se prema burzovnim običajima podrazumijevaju sva obilježja. Direktno sudjelovanje kupaca i prodavača na burzi nije moguće nego se poslovi obavljaju preko ovlaštenih posrednika – burzovnih agenata (broker, senzal, kursmakler). Razlikuju se :

- robne burze,
- devizne burze,
- efektne burze te
- uslužne burze.

Na **robnim burzama** (engl. *Commodities exchange*) prodaje se roba po standardnoj oznaci burze (u kojoj su izražena sva obilježja te robe) u odgovarajućim lotovima (količinama) tako da je svaka nova isporuka istovjetna prethodnoj. To znači da na robnoj burzi nema robe nego se prodaje prema propisanim standardima. Najčešće je riječ o robi kao što je kava, šećer, žitarica, pamuk i obojeni metali. Najpoznatije su robne burze u New Yorku (šećer, žitarice, kaučuk, vuna, pamuk i metali), Londonu (metali, vuna, šećer, juta i kaučuk), Chicagu (žitarice), Aleksandriji (pamuk), Liverpoolu (pamuk), Hamburgu (šećer), Calcutti (juta) i Singapuru (kaučuk).

Devizna burza (engl. *Foreign currency exchange*) je mjesto na kojem se trguje devizama i valutama. Kupci i prodavatelji se velike banke iz cijelog svijeta koje preko telekomunikacijskih uređaja održavaju stalnu vezu s burzom. Najznačajnije su devizne burze u New Yorku, Frankfurtu, Parizu i Londonu.

Efektna burza (engl. *Stok exchange*) je burza vrijednosnih papira odnosno burza na kojoj se trguje efektima (dionicama, obveznicama) i kratkoročnim kapitalom. Svaka burza izdaje tečajnu listu kao službeni dokument po dnevnim kotacijama efekata na burzi. Tečajevi pojedinih efekata oblikuju se poslije zaključenja radnog vremena burze na osnovi izvršenog prometa toga dana i po metodologiji koja je propisana na burzi. Najpoznatije burze vrijednosnih papira su u New Yorku, Tokiju, Londonu, Parizu, Zürichu, Milanu i Frankfurtu.

Uslužna burza (engl. *Freight exchange*) je specijalizirana burza usluga na kojoj je koncentrirana ponuda i potražnja prijevoznih kapaciteta i tereta za prijevoz. Naziva se i burza frahta. Riječ je najčešće o kapacitetima u brodarskom i avionskom prijevozu. Najpoznatije

burze su u New Yorku, Londonu, Amsterdamu, Parizu i Milanu. Uz uslužne burze prijevoznih kapaciteta postoje i burze za posredovanje osiguranja robe u prijevozu i skladištenju. Najpoznatije su u Londonu, Hamburgu i Amsterdamu.

Posebne vrste burze čine **burze rada** na kojima se organizirano trguje radnom snagom. **Crna burza** označava ilegalnu trgovinu proizvodima kojima se oskudijeva u razdobljima nestašice plemenitim metalima i stranim sredstvima plaćanja (devize). **Burza** je mjesto (zgrade) gdje se sastaju prodavatelji i kupci radi sklapanja posla.

5.6.1. Zagrebačka burza – The Zagreb Stock Exchange

Obnova Burze u Hrvatskoj uslijedila je tek 1991. godine kada je 25 banaka i 2 osiguravajuća društva utemeljilo Zagrebačku burzu kao centralno mjesto trgovine vrijednosnim papirima u Republici Hrvatskoj. Tu funkciju Zagrebačka burza ima i danas. Od početnih 25 članova (brokerskih kuća), rastom i razvojem trgovanja broj se povećao na četrdesetak aktivnih trgovaca banaka i privatnih brokerskih kuća. U samim počecima trgovalo se na velikim dražbama koje su organizirane u sjedištu Burze na Ksaveru i na kojima su svi brokeri bili fizički prisutni.

Godine 1994. uveden je elektronički trgovinski sustav koji omogućava da brokeri, članovi Burze budu telekomunikacijski povezani i trguju na Burzi ne napuštajući svoje urede diljem Hrvatske. Koliko se brzo razvijalo dioničarstvo i burzovna trgovina u nas najbolje je vidljivo iz podataka da je u prvih pet godina nakon uvođenja elektroničkog sustava trgovanja od 1995. pa do 2000. godine vrijednost tržišta Zagrebačke burze narasla gotovo deset puta.

Zagrebačka burza vrlo je aktivna i na međunarodnom planu, osnivač je i član Federacije Euro – Azijskih burzi i dopisni član Federacije Europskih burzi. Značajnu suradnju u domeni izrade i načela korporativnog upravljanja ostvarila je s Organizacijom za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD), a u pojedinim projektima Zagrebačke burze sudjelovali su ili bili konzultanti djelatnici Londonske i Pacifičke burze te stručnjaci američkog SEC-a (*Securities and Exchange Commission*).

Trgovina vrijednosnim papirima (dionicama i obveznicama) na Zagrebačkoj burzi odvija se putem elektroničkog trgovinskog sustava. Brokerske kuće povezane su posebnim telekomunikacijskim vezama sa sjedištem Burze i unose naloge za kupnju ili prodaju izravno iz svojih ureda te zaključuju transakcije s ostalim brokerima. Ne postoji jedno mjesto (tradicionalni floor) gdje se odvija trgovina vrijednosnim papirima već ona teče putem elektronički povezanih trgovaca. Svi brokeri – članovi imaju pristup trgovinskom sustavu u realnom vremenu (bez vremenskog kašnjenja, pomaka) kako bi bili u jednakom položaju glede istodobnog primanja informacija u trenutačnoj ponudi vrijednosnih papira.

Trgovina je otvorena svakim radnim danom od 10.00 do 16.00 sati osim praznicima koji su navedeni na internetskim stranicama. Rezultati trgovine i dnevne cijene dionica dostupni su svim zainteresiranim putem dnevnog tiska specijaliziranih kuća za distribuciju financijskih informacija kao i na Burzinim internetskim stranicama te pomoću specijaliziranog sustava za distribuciju burzovnih informacija pod nazivom ZSE MONITOR.

ZSE MONITOR sustav je za distribuciju informacija u realnom vremenu putem interneta. Korisniku omogućava pristup informacijama o ukupnom trgovanju i uvid u trenutačno kretanje cijena bez odgode, on-line. Namijenjen je investitorima, dioničarima, onima koji to žele postati, menadžerima, analitičarima i svima koji žele brzu, pouzdanu i vjerodostojnu informaciju o trenutačnom stanju i cijenama na Zagrebačkoj burzi.

- **Organizacija Zagrebačke burze**

Zagrebačka burza organizirana je kao dioničko društvo (d.d.). Temeljni kapital društva je 40.408.000,00 kuna i podijeljen je na 40.408 redovnih dionica koje glase na ime. Svaka dionica ima nominalnu vrijednost 1.000,00 kuna.

Slika 11: Zgrada Zagrebačke burze

Izvor: www.zse.hr

Predmet poslovanja društva je:

- upravljanje uređenim tržištem,
- prikupljanje, obrada i objavljivanje podataka o trgovanju,
- upravljanje multilateralnom trgovinskom platformom,
- razvoj, održavanje i raspolaganje računalnim programima za upravljanjem uređenim tržištima i prikupljanje, obradu i objavljivanje podataka o trgovanju te
- usluge organizacije i provedbe izobrazbe namijenjene sudionicima tržišta kapitala.

Organizacijsku strukturu Burze čine:

- NADZORNI ODBOR (bira se na četiri godine),
- UPRAVA (donosi odluke većinom glasova i ima najviše tri člana),
- ČLANOVI,
- ODJELI BURZE - Odjel tehnologije, Odjel trgovine, nadzora i statistike, Odjel za uvrštenje, Odjel za računovodstvo i financije i Odjel pravnih i općih poslova te
- ODBOR ZA DISCIPLINSKE MJERE.

5.7. Osiguranje osoba i imovine

Mnogi poduzetnici ne shvaćaju ozbiljno značaj osiguranja imovine (nekretnina, pokretnina, roba, zaliha gotovih proizvoda i sl.) i osoba (životno osiguranje, dopunsko zdravstveno osiguranje). Odgovoran poduzetnik stavit će na papir najosnovnije što mora osigurati, zamoliti osiguravajuće društvo da izračuna godišnju premiju i donijeti potom konačnu odluku. Često premije nisu tako veliki trošak u odnosu na posljedice kojima poduzetnik može biti izložen. Premija osiguranja je novčani iznos koji je osiguranik dužan platiti kao naknadu za osiguranje od određenih rizika. Ona je zapravo cijena rizika. Visina premije određuje se prema visini rizika.

Pod rizikom podrazumijevamo neizvjestan i neželjen događaj koji će izazvati štetu. Osiguranje nam daje mogućnost da smanjimo štete koje idu na naš teret, daje nam sigurnost u poslovanju i mogućnost da nakon nastale štete brže vratimo poslovanje u normalu. Osiguravajuće društvo nam nadoknađuje nastalu štetu pod uvjetima iz ugovora. Nakon sklopljenog ugovora o osiguranju dobiva se **polica osiguranja** koja predstavlja potvrdu o osiguranju koje izdaje osiguravajuće društvo. U polici moraju biti navedene ugovorne strane, osigurana stvar ili osoba, rizik, trajanje osiguranja i vrijeme pokrića, svota osiguranja, premija

ili doprinos i datum izdavanja police. Opći, dodatni i posebni uvjeti sastavni su dio ugovora o osiguranju i mogu biti tiskani na polici osiguranja ili se trebaju predati uz policu osiguranja. Polica osiguranja može glasiti na osobu (ime), po naredbi ili na donositelja.

Mnogobrojne su vrste osiguranja, ali osnovno je da društvo za osiguranje može obavljati poslove životnih i neživotnih osiguranja ili poslove reosiguranja. Kod reosiguranja društvo za osiguranje je obvezno višak rizika koji prelazi njegovu sposobnost nošenja rizika za vlastiti račun podmiriti reosiguranjem kod društava koji obavljaju poslove aktivnih reosiguranja u zemlji i inozemstvu.

Obvezno osiguranje je:

- osiguranje putnika u javnom prometu od posljedica nesretnog slučaja,
- osiguranje vlasnika, odnosno korisnika motornih vozila od odgovornosti za štetu počinjenu trećim osobama,
- osiguranje vlasnika odnosno korisnika zrakoplova od odgovornosti za štetu počinjenu trećim osobama te
- osiguranje vlasnika odnosno korisnika brodica na motorni pogon za štetu počinjenu trećim osobama.

Osigurati se može imovina, motorna vozila, osobe, prijevoz, kredit i život. U okviru ovih elemenata donosi se odluka što osigurati ovisno o riziku koji postoji u poslovanju. Prema podacima iz siječnja 2011. godine u RH posluje:

- 26 društva za osiguranje (životna, neživotna i složena osiguranja),
- 2 društva za reosiguranje te
- Hrvatski pool za osiguranje i reosiguranje nuklearnih rizika.

Pool je gospodarsko interesno udruženje za suosiguranje i reosiguranje od izvanrednih rizika. Osnivaju ga dva ili više dioničkih društava za osiguranje. Hrvatski pool osnovalo je 5 dioničkih društava.

5.7.1. Primjer Croatia osiguranja d.d.

Croatia osiguranje d.d. najstarije je osiguravajuće društvo u Republici Hrvatskoj. Osnivanje i početak djelovanja Croatia osiguranja koincidira s povijesnim razdobljem Hrvatske u kojem

nacionalni identitet dobiva širi prostor kao odgovor na njegovo gušenje i zatiranje. Buđenje nacionalnog identiteta, koji prati svaki segment života u Hrvatskoj, nije moglo zaobići ni gospodarski, pogotovo ako se zna da stvaranje ključnih nacionalnih gospodarskih institucija omogućuje zadržavanje kapitala u domovini. Dalekovidnost i rodoljublje nekolicine upornih entuzijasta (Gjuro Deželić, Ivan Vončina, August Šenoa), uz potporu ostalih članova iz političkih struktura grada Zagreba, rezultiralo je 4. lipnja 1884. godine, deset godina nakon pokrenute inicijative, osnivanjem Croatia osiguravajuće zadruge.

Djelatnost Croatie od njezina početka do danas preklapa se s povijesnim previranjima u kojima je Hrvatska zbog svog geopolitičkog položaja bila na vjetrometini. Bez obzira na nepovoljne okolnosti kojima je bila izložena, Croatia je jačala stječući ugled i tradiciju, te se svojim financijskim i imovinskim potencijalom nametnula kao respektabilni gospodarski čimbenik na ovim prostorima. Ona pokriva pretežiti dio tržišta osiguranja i ostvarivanjem temeljne djelatnosti pruža osiguravajuću zaštitu: osiguranjem osoba, imovine, motornih vozila, transporta i kredita. Dio preuzetog rizika, u cilju dodatne zaštite, predaje u reosiguranje u zemlji i inozemstvu.

Croatia 1990. godine postaje dioničko društvo s pretežitim udjelom državnog vlasništva. Započeti proces deregulacije tržišta teče što rezultira pojavom konkurencije na tržištu osiguranja. Croatia osiguranje u novim okolnostima privređivanja i dalje je vodeći osiguravatelj koji pruža tržištu nove proizvode po uzoru na razvijeno europsko tržište. Croatia je tijekom svoje stogodišnje djelatnosti, neprekidno bila u službi razvoja nacionalnog gospodarstva, uz istovremeno podmirivanje svih svojih obveza, čime je opravdala i svrhu i utemeljenje.

CROATIA OSIGURANJE DD GRUPA uključuje:

- Croatia Lloyd d.d. Zagreb,
- Croatia leasing d.d. Zagreb,
- Croatia – Tehnički pregledi d.o.o. Zagreb,
- PBZ Croatia osiguranje d.d. Zagreb,
- Croatia osiguranje d.d. dobrovoljni mirovinski fond Zagreb,

- Milenijum osiguranje a.d. Beograd,
- Croatia osiguranje d.d. Ljubuški te
- Croatia osiguranje d.d. Skopje.

Croatia osiguranje d.d. je financijska institucija koja klijentima pruža financijsku sigurnost kroz partnerski odnos i povjerenje. Vizija ove kuće je ostvariti vodeću poziciju u regiji kroz izvrsnost proizvoda i dostupnost svakom klijentu.

- **Ustrojstvo Croatia osiguranja**

Ustrojstvo Croatia osiguranja utvrđeno je Statutom, Odlukom Nadzornog odbora i Odlukom Uprave o reorganizaciji poslova. Croatia osiguranje dijelimo na dvije osnovne cjeline: Generalnu direkciju i podružnice. Generalna direkcija je ustrojena na način da obavlja četiri osnovne grupe poslova, i to:

- grupa poslova osiguranja i reosiguranja,
- grupa ekonomsko financijskih poslova,
- grupa poslova korporativnog upravljanja te gospodarenja imovinom te
- grupa poslova upravljanja procesima naknade šteta.

Podružnice, njih 23, pokrivaju područje cijele Republike Hrvatske, a svrstane su po regionalnom principu u pet regija i Grad Zagreb kako slijedi:

- REGIJA 1: Zadar, Šibenik, Split i Dubrovnik,
- REGIJA 2: Rijeka, Pula, Gospić i Karlovac,
- REGIJA 3: Varaždin, Čakovec, Koprivnica i Zabok,
- REGIJA 4: Kutina, Sisak, Bjelovar i Velika Gorica te
- REGIJA 5: Osijek, Slavonski Brod, Vinkovci, Virovitica i Požega.

Osnovna komunikacija između Uprave i Generalne direkcije s podružnicama obavlja se preko izvršnih direktora Uprave Društva koji su zaduženi za pojedinu regiju.

PITANJA:

1. Na koji način strane banke mogu pružati usluge u Republici Hrvatskoj i kako je to regulirano?
2. Što su banke, nabrojite vrste banaka i načela kojima se vode u poslovanju?
3. Napišite sve što znate o poslovnim bankama!
4. Što je to konzorcij banaka?
5. Navedite sve što znate o razvojnim bankama i navedite primjer takve banke u Republici Hrvatskoj!
6. Što su štedionice, koja im je uloga, nabrojite vrste i objasnite svaku od njih!
7. Gdje je poslovni subjekt dužan voditi poslovna sredstva i na koji način?
8. Tko su sve sudionici u platnom prometu, kako se sudionikom postaje, objasnite proceduru!
9. Što je to platni promet i koje poslove u platnom prometu sudionik može obavljati otvaranjem žiro- računa?
10. Definirajte Hrvatsku narodnu banku, opišite njen značaj, funkciju i cilj?
11. Što je kredit, navedite osnovne vrste kredita s aspekta poslovanja malog i srednjeg poduzetnika?
12. Što su investicijski fondovi, nabrojite vrste i objasnite značaj svakog pojedinog!
13. Koje su prednosti ulaganja u investicijske fondove?
14. Što su burze, koje vrste poznajete i objasnite svaku od njih!
15. Što je to premija osiguranja, a što rizik?
16. Što je polica osiguranja, navedite njezine bitne elemente!
17. Što sve možemo osigurati i koje su prednosti osiguranja s aspekta poduzetnika?

TEME ZA SEMINARSKE RADOVE:

- *Hrvatska narodna banka*
- *Komercijalne banke i njihova uloga u poticanju i razvoju poduzetništva – primjer X*
- *Investicijski fondovi*
- *Burze*

6. FIZIČKA INFRASTRUKTURA

U fizičku infrastrukturu ubrajamo: promet i prometnu infrastrukturu, telekomunikacijsku infrastrukturu te energetiku.

6.1. Promet i prometna infrastruktura

Ekonomska uloga prometa ogleda se u sljedećem:

- promet je gospodarstvena djelatnost koja mora funkcionirati po svim ekonomskim načelima kao i svaka druga gospodarstvena djelatnost;
- neizostavna je logistička uloga prometa u odvijanju svih sfera gospodarstvenih procesa te za opstanak i razvitak svake mikroekonomske jedinice do svjetske (globalne) ekonomije.

Prometna infrastruktura ima važnu ulogu u poboljšanju nacionalne konkurentnosti. Velika važnost međunarodne konkurentske sposobnosti dodatno je povećana stvaranjem Zajedničkog europskog tržišta. Mala zemlja, kao što je Hrvatska, izrazito ovisi o odnosima sa svijetom stoga je vrlo važno osigurati povoljni međunarodni konkurentski položaj. Jedan od načina je i ponuda prometno-infrastrukturnih kapaciteta, kako unutar vlastitih razvojnih čvorišta i nacionalne prometno-prostorne integriranosti, jednako tako i u odnosu na bliže i šire međunarodno okruženje.

Prometno – infrastrukturne investicije izazivaju promjene u transportnim troškovima. Skraćivanjem udaljenosti smanjuju se troškovi goriva, kapitala i radne snage, štedi se vrijeme. Smanjenjem troškova i promjenom transportnih tijekova povećavaju se proizvodnost i dodana vrijednost što se sve u konačnici odražava na porast bruto domaćeg proizvoda (GDP). Učinci prometne infrastrukture često se ističu kao učinci na mobilnost, zaposlenost, okoliš (pozitivni i negativni), pristupačnost određenim lokacijama, opću gospodarstvenu aktivnost te kao učinci blagostanja.

Postojeća mreža pomorskih luka, autocesta, primarnih cesta i zračne plovidbe u Republici Hrvatskoj komparativno je dobro razvijena i pruža dobru pokrivenost područja, međutim, izraziti zaostaci prisutni su u obnovi i modernizaciji infrastrukture u područjima željeznice i

unutarnjih plovnih putova. Nastojanje primjene integriranog i koordiniranog pristupa luka i ostalih subjekata u logističkom lancu utjecat će na stvaranje infrastrukturnih uvjeta za preusmjerenje prometa s cestovnog na željeznički promet i promet na unutarnjim plovnim putovima, kao energetska učinkovitije i za okoliš povoljnije oblike prijevoza.

Republika Hrvatska nalazi se na izuzetno povoljnom geoprometnom položaju koji omogućava važnu prometnu funkciju hrvatskog prostora u povezivanju zapadnih i sjevernih dijelova Europe s njezinim jugoistočnim dijelom, preko kojeg se ostvaruje veza s Bliskim i Dalekim istokom. S rijekom Dunavom, kao najprometnijom europskom rijekom, Republika Hrvatska također je povezana s Europom te s Crnim morem.

Pomorska lučka infrastruktura u Republici Hrvatskoj sastoji se od šest luka otvorenih za javni promet od državnog značaja (Rijeka, Zadar, Šibenik, Split, Ploče i Dubrovnik), 40 županijskih i oko 280 lokalnih luka. Isto tako, postoje 24 marine te 26 industrijskih i brodogradilišnih luka od državnog značaja.

Infrastrukturu u riječnom prometu čine vodni putovi s pripadajućim građevinama, objektima i uređajima sigurnosti plovidbe te luke i pristaništa. Ukupna duljina sadašnjih 804,1 km plovnih putova i planiranih 61,5 km plovnih putova ukupno iznosi 865,6 km plovnih putova u Republici Hrvatskoj, od čega je 601,2 km uvršteno u mrežu europskih plovnih putova od međunarodnog značaja. Od ukupnih postojećih vodnih putova u Republici Hrvatskoj, 539,2 km su međunarodni, a 264,9 km državni i međudržavni vodni putovi. Mreža hrvatskih unutarnjih vodnih putova sastoji se od pet rijeka: Save, Drave, Dunava, Kupe i Une. Svojim najvećim rijekama, Dunavom, Dravom i Savom, Republika Hrvatska je povezana sa zapadnom, srednjom i istočnom Europom, a kombiniranim transportom i s Jadranom, te time i ostalim dijelovima Europe i svijeta.

Značaj **cestovne infrastrukture** naglašava činjenica da je cestovni promet u Republici Hrvatskoj najrazvijeniji i najznačajniji oblik kopnenog prometa, kojim se prevozi najviše putnika te da u prijevozu robe na kopnu uspješno asistira željezničkom prometu. Javne ceste u Republici Hrvatskoj razvrstane su u četiri kategorije: autoceste u ukupnoj duljini 1.562,6 km, državne ceste u ukupnoj duljini 6.810,6 km, županijske ceste u ukupnoj duljini 10.819,7 km, lokalne ceste u ukupnoj duljini 10.297,6 km. Cestovna prometna infrastruktura je dobro razvedena, međutim, nejednako je razvijena. Dostignuta je visoka razina razvijenosti mreže

autocesta, dok je kvaliteta državnih, županijskih i lokalnih cesta nezadovoljavajuća te ih treba dalje razvijati.

Hrvatska željeznička mreža ima ukupno 2.722,0 km pruga. Pruge su razvrstane u tri kategorije: (M) pruge od značaja za međunarodni promet, 1.460 km; (R) pruge od značaja za regionalni promet, 600,5 km i (L) pruge od značaja za lokalni promet, 659,1 km. Gustoća željezničke mreže Republike Hrvatske iznosi 62 km na 100.000 stanovnika i premašuje prosjek Europske unije, koji iznosi 45 km na 100.000 stanovnika. Međutim, razvijenost hrvatske željezničke infrastrukture znatno zaostaje za prosjekom Europske unije.

U Republici Hrvatskoj djeluje sedam **zračnih luka** (Zagreb, Split, Dubrovnik, Zadar, Rijeka, Pula, Osijek) te tri zračna pristaništa (Brač, Lošinj, Vrsar) na kojima se odvija javni zračni promet (linijski i povremeni) u domaćem i u međunarodnom prometu.

Cjevovodni transport prema klasifikaciji pripada u djelatnost Prijevoz, skladištenje i veze, a uključuje transport plina, tekućina, cementa, žbuke, mulja i druge robe uz pomoć cjevovoda. Predstavlja prometnu granu koja je najjeftiniji oblik prijevoza energenata, prihvatljiv i s aspekta zaštite okoliša. U Republici Hrvatskoj, osim prijevoza nafte i plina za domaće potrebe, veliko značenje za brži razvoj cjevovodnog prometa imaju mogućnosti povećanja tranzita navedenih energenata.

Razvoj lučke i prometne infrastrukture u Republici Hrvatskoj bitna je pretpostavka razvoja hrvatskog prometnog sustava kako bi značajnije integrirajuće djelovao na hrvatski prostor, povezao ga u jedinstveni prometni prostor Europe te time pozitivno utjecao na gospodarski i ukupan razvoj Republike Hrvatske. U prevladavanju zaostataka prisutnih u obnovi i modernizaciji infrastrukture u područjima željeznice i unutarnjih plovnih putova, ciljevi hrvatske prometne politike trebaju prepoznati potrebu primjene integriranog i koordiniranog pristupa luka i ostalih subjekata u logističkom lancu u preusmjeravanju prometa s cestovnog na navedene energetski učinkovitije i za okoliš povoljnije oblike prijevoza. Uvjete razvoja i funkcioniranja lučke i prometne infrastrukture trebaju karakterizirati održivi sustav financiranja izgradnje i održavanja, primjena tržišnih mehanizama u izgradnji i korištenju, sustavi upravljanja temeljeni na informacijskoj tehnologiji i usklađenost sa smjernicama razvoja prometne infrastrukture zemalja u okruženju.

6.2. Telekomunikacijska infrastruktura

Telekomunikacijska i računalna (kompjutorska) tehnologija mijenjaju globalnu ekonomiju i vrše snažne utjecaje na svakodnevni život svakog pojedinca. Digitalne telekomunikacijske tehnologije su još i više u stanju brzo, lako i jeftino prenositi goleme količine informacija na gotovo svako mjesto zemaljske kugle. Super brze telekomunikacijske veze omogućuju umrežavanje milijune računala u djelotvorno povezanu računalnu snagu koja je istovremeno sadržana u svakom od njih. Te mreže višestruko multipliciraju našu sposobnost da pronalazimo, rabimo i pružamo informacije. Globalna informacijska infrastruktura vodi nas mogućnostima u kojima će korisnici sa svakog kontinenta i gotovo iz svake zemlje biti u interakciji na način koji nikada prije nije bio moguć od videokonferencija kao svakidašnjice do pribavljanja potrebnih informacija kada i gdje želimo. U takvim uvjetima očito je da informacijska infrastruktura generira ekonomski razvitak i unapređuje kakvoću života u golemim razmjerima.

Nacionalna i svjetska informacijska infrastruktura sastoji se od:

- telekomunikacijskih mreža,
- telefonije, fax sustava i druge informacijske opreme ugrađene u mreže te
- informacija pohranjenih u digitalnim bibliotekama (*digital libraries*) i bazama podataka (*databases*).

6.3. Energetika

Energetika je infrastrukturni sektor koji sustavno istražuje, koristi i komercijalno proizvodi te opskrbljuje sve vrste potrošača svim dostupnim vrstama energije po ekonomski prihvatljivoj cijeni. Dio raspoložive energije u nekom gospodarstvu moguće je izvoziti ili se pak nedostatni oblici uvoze. Relativna razina potrošnje energije u pravilu po stanovniku vjerno izražava razinu razvijenosti neke zemlje ili skupine (asocijacije) zemalja. Važnost i uloga energije prisiljava sve zemlje i međunarodne asocijacije na napore i nastojanja da kvalitativno i kvantitativno zadovolje energetske potražnje uz ekonomski i ekološki prihvatljive uvjete. Nužni su golemi napori u svim zemljama kako bi se zbog ograničenosti raspoloživih izvora i ekonomskih ograničenja provele mjere štednje odnosno tehničko – tehnološke mjere racionalizacije u proizvodnji i potrošnji energije. Dominantan dio hrvatskog energetskog sektora organiziran je u dva velika sustava: INA (Industrija nafte) i HEP (Hrvatska elektroprivreda).

PITANJA:

1. Koji su najznačajniji učinci prometne infrastruktura?
2. Što je to telekomunikacijska infrastruktura i koji su njeni učinci na ekonomski razvitak?
3. Objasnite razvoj energetskeg sektora za ekonomski razvoj svake zemlje i navedite osnovna obilježja hrvatskog energetskeg sustava!

TEME ZA SEMINARSKE RADOVE:

- *Prometna infrastruktura*
- *Pomorska lučka infrastruktura*
- *Infrastruktura u riječnom prometu*
- *Cestovna infrastruktura*
- *Željeznička infrastruktura*
- *Telekomunikacijska infrastruktura*
- *Energetska infrastruktura*

LITERATURA

- Analiza financijskih rezultata poduzetnika Republike Hrvatske u 2009. godini* (prema obrađenim podacima godišnjih financijskih izvještaja zaprimljenih u Registar godišnjih financijskih izvještaja, FINA Analiza, Zagreb, svibanj 2010.)
- Analiza financijskih rezultata poduzetnika Republike Hrvatske u 2010. godini* (prema obrađenim podacima godišnjih financijskih izvještaja zaprimljenih u Registar godišnjih financijskih izvještaja, FINA Analiza, Zagreb, lipanj 2011.)
- Buble, M. i Kružić, D. (2006): *Poduzetništvo: realnost sadašnjosti i izazov budućnosti*, RRiF-plus, Zagreb
- Deželjin, J. et al. (2002): *Poduzetnički menadžment – Izazov, rizik, zadovoljstvo*, M.E.P. Consult, Zagreb
- Dundović, Č. i Plazibat, V. (2011): *Lučka i prometna infrastruktura Republike Hrvatske*, POMORSTVO, Scientific Journal of Maritime Research, 25/1(2011), pp. 209-222.
- Europska povelja o malim poduzećima* (<http://hgk.biznet.hr/hgk/tekst.php>)
- Hisrich, R. D., Peters, M. P. i Shepherd, D. A. (2011): *Poduzetništvo*, Mate, Zagreb
- Kolaković, M. (2006): *Poduzetništvo u ekonomiji znanja*, Sinergija, Zagreb
- Kuvačić, N. (1999): *Počela poduzetništva*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu & Veleučilište u Splitu, Split
- Kuvačić, N. i suautori (2005): *Poduzetnička biblija*, Beretin, Split
- Matijević, B. (2010): *Osiguranje (management-ekonomija-pravo)*, Naklada d.o.o., Zadar
- Operativni plan poticanja malog i srednjeg poduzetništva*, Vlada RH, Zagreb, ožujak 2010.
- Program poticanja malog i srednjeg poduzetništva 2008.-2012.*, Vlada Republike Hrvatske Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Zagreb, travanj 2008.
- Renko, S. (2000): *Malo poduzetništvo: izvor ekonomskog progresa Republike Hrvatske*, Ekonomski pregled, 51 (5-6), 495.-508.
- Skupina autora (1994): *Management i poduzetništvo – 1000 programa ulaganja za mala i srednja poduzeća*, Centar za poduzetništvo i Mladost, Zagreb
- Skupina autora, Singer, S. et al. (2006): *Što čini Hrvatski poduzetničkom zemljom?*, Rezultati GEM 2002.-2005. za Hrvatsku, Cepor, Zagreb
- Škrtić, M. (2006): *Poduzetništvo*, Sinergija, Zagreb
- The Observatory of European SMEs* (<http://ec.europa.eu/enterprise>)
- Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva*, Narodne novine, 29/02 i *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poticanju malog gospodarstva*, Narodne novine, 63/07 (dostupno na stranicama <http://www.nn.hr>)
- Zakon o računovodstvu*, Narodne novine, 109/07 (dostupno na stranicama <http://www.nn.hr>)
- Internetske stranice: <http://www.fina.hr>; <http://www.hgk.hr>; <http://www.hitro.hr>; <http://www.nn.hr>; <http://www.hamag.hr>; <http://www.mingorp.hr>; <http://www.hbor.hr>; <http://www.hzz.hr>; <http://www.hok.hr>; <http://www.hup.hr>